

د مسلمانى بنځى خاصو احكامو ته يوه پاملرنه

ليکنه

ډاکټر/ صالح بن فوزان الفوزان

ژباړنه

عبد النافع زلال

طبع علي نفقة

إدارة أوقاف صالح عبدالعزيز الراجحي

غفر الله له ولوالديه ولجميع المسلمين

د مسلماننې ښځې خاصو احکامو ته یوه پاملرنه

لیکنه

ډاکټر/ صالح بن فوزان الفوزان

ژباړنه

عبد النافع زلال

یهدی ولا یباع

فهرسة مكتبة الملك فهد الوطنية أثناء النشر

الفوزان ، صالح بن فوزان

تنبيهات على احكام تخص المؤمنات. / صالح بن فوزان الفوزان

-. الرياض، ١٤٢٤هـ.

٢٠٨ ص ، ١٢ × ١٧ سم

ردمك : ٢-٤٤١-٢٩-٩٩٦٠

(النص باللغة البشتو)

١- المرأة في الإسلام ٢- العبادات (فقه إسلامي) أ- العنوان

ديوي ٢١٩،١ ١٤٢٤/٥٩١٧

رقم الإيداع : ١٤٢٤/٥٩١٧

ردمك : ٢-٤٤١-٢٩-٩٩٦٠

الطبعة الأولى

١٤٢٤هـ

بسم الله الرحمن الرحيم

سريزه

الحمد لله الذي قدر فهدى، وخلق الزوجين الذكر والأنثى، من نطفة إذا تمنى، وأشهد أن لا إله إلا الله وحده لا شريك له، له الحمد في الآخرة والأولى، وأشهد أن محمداً عبده ورسوله عرج به إلى السماء فرأى من آيات ربه الكبرى، صلى الله عليه وعلى آله وأصحابه أولي المناقب والنهي، وسلم تسليماً كثيراً مؤبداً.

أما بعد:

لدي كبله چي بنځه په اسلام كي لوړ مقام لري، او زياتي د ندي وړه غاړه دي، او پيغمبر ﷺ به بنځو ته خاصي لارښووني كولې، او ددوی په باره کې د عرفات په خطبه كي هم توصيه كړيده، نو دا ددې خبري ښکارندوی*^(۱) ده چي د بنځو

(۱) دکومي کلمي خوا كي چي دستوري^(۲) نښه ده، نومړې کلمه د کتاب په اخير كي د مرادفو کلماتو په لست كي راغلې ده، نو دنومړي کلمې د دوهمي لهجې يا معنى لپاره دي لست ته مراجعه وشي. (ژباړن)

مسلمانې ښځې ته په خاص ډول خطر متوجه دی، تر څو یې عزت پایمال شي، او له خپل اصلي حیثیت او مرتبې نه را پریوځي، نو ځکه پکار ده چي نوموړي خطر ته د مسلمانې ښځې پام راوگرځول شي، او د نجات لاره ورته په گوته شي. او زه هیله لرم چي دا کتاب به د دې لاري لپاره یوه نښه او علامه وي، چي د (مسلمانې ښځې) د خاصو احکامو یادښت پکښې شوی دی.

او دا کتاب یو ناخیزه عمل، او متواضع هڅه ده، او هیله ده چي لوی الله ﷻ به هغه (دبنده) دتوان په اندازه گټور وگرځوي، او دا پدې لاره کي لومړی قدم دی، او هیله ده چي نور لوی او هر اړخیزه قدمونه به هم پدې لاره کي واخیستل شي، تر څو دا کار خپل دکمال درجې ته ورسیري. او هغه څه چي ما پدې بیړنۍ لحظه کي وړاندې کړي دي هغه په لاندې ډول دي:

لومړی فصل: عمومي احکام.

دوهم فصل: د ښځې د جسمي زینت مربوط احکام.

دریم فصل: د حیض او استحاضت او نفاس مربوط احکام.

څلورم فصل: د لباس او حجاب (پردې) مربوط احکام.

پنځم فصل: د ښځې د لمانځه مربوط احکام.

- شپږم فصل: د ښځې د جنازې د لمانځه مربوط احکام.
- اووم فصل: د ښځې دروژې نیولو مربوط احکام.
- اتم فصل: د ښځې د حج کولو مربوط احکام.
- نهم فصل: د گډ ژوند او دهغه پای ته رسولو مربوط احکام.
- لسم فصل: د ښځو د عزت او عفت ساتلو مربوط احکام.
- مؤلف

لومړۍ فصل: عمومي احكام

۱- داسلام نه مخکې دوره کي ديني مقام:

داسلام نه وړاندې دورې څخه مراد دجاهليت هغه زمانه ده کومه چي په خاص ډول عربو او په عام ډول ټولو انسانانو پکي ژوند کاوه، په کومه کي چي انسانان له پيغمبرانو او دهاديت او بنسټگني له لارو نه بي برخي وه، نو لکه څنگه چي په حديث کي راغلي- الله ددوی حال ته وکتل، او پرته له ځينو اهل کتاب نه، پر نورو ټولو عربو او عجمويي خپل غضب نازل کړ.

او بنځي پدې وخت کي خصوصاً په عربي ټولنه کي- په يو مشکل او سخت وضعیت کي ژوند کاوه، ځکه چي دهغوی به بنځينه اولاد نه خوښيدل، او ځينو به هغه ژوندۍ بنځوله تر څو تر خاورو لاندي مړه شي، او ځينو نورو (چي به پرېښودله) نو په ژوند کي به يې خواره او ذليله ساتله، لکه څنگه چي الله تعالی فرمايي: ﴿وَإِذَا بُشِّرَ أَحَدُهُم بِالْأُنثَىٰ ظَلَّ وَجْهُهُ مُسْوَدًّا وَهُوَ كَظِيمٌ * يَتَوَارَىٰ مِنَ الْقَوْمِ مِنْ سُوءِ مَا بُشِّرَ بِهِ أَيُمْسِكُهُ عَلَىٰ هُونٍ أَمْ يَدُسُّهُ فِي التُّرَابِ أَلَا سَاءَ مَا يَحْكُمُونَ﴾ [د النحل سورت: ۵۸-۵۹ آيتونه].

ترجمه: او کله چي لدوی نه يوه ته دلور زیری ورکړ شي نو مخ يي تور واوړي او له غوسې نه ډک شي، له خپل قوم او خلکو نه پټيږي د هغه بد زیري په خاطر، (نه پوهيږي چي) آیا دا (لور) په سپکوالي له ځان سره وساتي، او که يي ژوندۍ په خاورو کي ښخه کړي، نو دا ډيره بده فيصله ده کومه چي دوی يي (دالله ﷻ په باره کي) کوي.

او فرمايي: ﴿وَإِذَا الْمَوْؤُودَةُ سُئِلَتْ بِأَيِّ ذَنْبٍ قُتِلَتْ﴾ [د التکویر سورت: ۸-۹ آیتونه].

ترجمه: او کله چي له هغې لور نه چي په ژوندون ښخ شوې وه پوښتنه وشي، (چي) په کومه گناه ښخه شوې وه. الموعوده: هغه انجلۍ* ته وايي کومه چي ژوندۍ په خاورو کي ښخه شي تر څو هلته مړه شي.

او چي کله (به ښځه) له ښخيدلو نه بچ شوه، نو ډير دخواړۍ او سپکوالي ډک ژوند به يې وو، چي له خپلوانو نه به يې څوک مړ شو، نو دا به يې د ميراث نه محرومه وه، که څومره زيات مال به يې هم وو، او که څومره به دا غريبه او مسکينه هم وه؛ ځکه هغوی به ميراث يواځي نارينه* وو ته ورکاوه، نه ښځو ته، بلکه ښځه به له خپل خاوند نه دده دنورو اموالو په شان په

میراث پاتې کیده، او ډیر زیات شمیر ښځو به دیوه خاوند سره ژوند کاوه، ځکه چې هغوی به بیله کوم حد او اندازې نه ښځې کولې، بیله دي چې دهغو مشکلاتو او ظلم او تیري په باره کې فکر وکړي کوم چې به ددوی ښځو ته په همدې خاطر رسیدلو.

۲- د ښځې مقام په اسلام کې:

کله چې اسلام راغی نو دا ټول ظلمونه یې له ښځې نه لري کړل، او دهغې انساني کرامت او اعتبار یې بیا راژوندی کړ، الله ﷻ فرمایي: ﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَىٰ﴾ [د الحجرات سورت: ۱۳ آیت].

ترجمه: اې خلکو ما تاسو له نر او ښځې نه پیدا کړي یاست.

نو پدې آیت کې الله ﷻ فرمایلي دي: چې ښځه دانساني ارزښت* په لحاظ له نارینه سره شریکه ده، لکه څنگه چې د عمل په ثواب او عذاب کې له هغه سره شریکه ده، ﴿مَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِّنْ ذَكَرٍ أَوْ أُنْثَىٰ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَنُحْيِيَنَّهٗ حَيَاةً طَيِّبَةً وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾ [د النحل سورت: ۹۷ آیت].

ترجمه: د نر او ښځې نه چې څوك نيك عمل وكړي په

داسې حال کې چې مومن وي، نو هغه ته به (په دنيا کې) مونږ ښه ژوند ورکړو، او (په آخرت کې به) خامخا ددوی دنيکو عملونو اجر و نه ورکړو.

او فرمايي: ﴿لِيُعَذِّبَ اللَّهُ الْمُنَافِقِينَ وَالْمُنَافِقَاتِ وَالْمُشْرِكِينَ وَالْمُشْرِكَاتِ﴾ [د الاحزاب: ۷۳ آيت].

ترجمه: ددې لپاره چې الله منافقونو او ښځو ته، او مشرکونو او ښځو ته عذاب ورکړي.

او الله ﷻ لدې نه منعه کړېده چې ښځه دميره په موروثه مال کې وشميرل شي، الله ﷻ فرمايي: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا يَحِلُّ لَكُمْ أَنْ تَرِثُوا النِّسَاءَ كَرِهًا﴾ [د النساء سورت: ۱۹ آيت].

ترجمه: اې مومنانو تاسو ته روا ندي چې ښځې په زور سره دميراث په توگه واخلي.

نو اسلام ښځې ته دهغې د شخصيت استقلال ورکړ، او دا يې دميراث اخيستلو مستحقه وبلله، نه دا چې بل څوک يې دميراث په توگه واخلي، او وهغې ته يې دخپلو خپلوانو په ميراث کې حق ورکړ، الله ﷻ فرمايي: ﴿لِلرِّجَالِ نَصِيبٌ مِّمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ وَالْأَقْرَبُونَ وَلِلنِّسَاءِ نَصِيبٌ مِّمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ

وَالْأَقْرَبُونَ مِمَّا قَلَّ مِنْهُ أَوْ كَثُرَ نَصِيًّا مَّفْرُوضًا ﴿٧﴾ [د النساء سورت: ۷ آیت].

ترجمه: دنارینه وو لپاره په هغه مال کې چې مور او پلار او (نورو) خپلوانو (میراث) پرې ایښی وي حق دی، او دښخو لپاره په هغه مال کې چې مور او پلار او (نورو) خپلوانو (میراث) پرې ایښی وي حق دی، که دا (مال) لږ وي او که ډیر، (دا دالله ﷻ له طرف نه) فرض شوې او ټاکل شوې حصه ده.

او فرمایي: ﴿يُوصِيكُمُ اللَّهُ فِي أَوْلَادِكُمْ لِلذَّكَرِ مِثْلُ حَظِّ الْأُنثِيَيْنِ فَإِنْ كُنَّ نِسَاءً فَوْقَ اثْنَتَيْنِ فَلَهُنَّ ثُلُثَا مَا تَرَكَ وَإِنْ كَانَتْ وَاحِدَةً فَلَهَا النِّصْفُ﴾ [د النساء سورت: ۱۱ آیت].

ترجمه: الله ﷻ تاسو ته ستاسو د اولادونو په باره کې وصیت (امر) کوي چې د نر برخه (په میراث کې) د دوو ښځو په اندازه ده، او که چیرې ښځې له دوو نه زیاتې وې، نو هغوی لره د موروثه مال له درو حصو نه دوې حصې دي، او که یوه ښځه وه نو دهغې حق (د موروثه مال څخه) نیمه حصه ده.

او نور داسې آیتونه چې د مور، لور، خور، او میرمنې په حیث د ښځې د میراث اخیستلو په باره کې راغلي دي. او دګډ ژوند په حصه کې الله ﷻ زیات نه زیات دخلورو

ښځو کول روا کړې دي، هغه هم پدې شرط څي دښځو په مينځ کي عدالت وکولای شي، او له دوی سره يې نیک ژوند او ښه سلوک واجب کړی دی، الله ﷻ فرمایي: ﴿وَعَاشِرُوهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ﴾ [د النساء سورت: ۱۹ آيت].

ترجمه: او خپلو ښځو سره په نیکي ژوند او سلوک وکړئ. او مهر يې دښځي حق وګرځاوه، او امر يې وکړ څي هغه په پوره ډول خپله ښځي ته ورکړ شي، خو که هغې په خپله خوښه (چا ته) وروبځننه (نوبيا يې اخيستل روا دي)، الله ﷻ فرمایي: ﴿وَأَتُوا النِّسَاءَ صَدُقَاتِهِنَّ نِحْلَةً فَإِنْ طِبَّنَ لَكُمْ عَنْ شَيْءٍ مِّنْهُ نَفْسًا فَكُلُوهُ هَنِيئًا مَّرِيئًا﴾ [د النساء سورت: ۴ آيت].

ترجمه: او ښځو ته دهغوی مهرونه په خوشحالي سره ورکړئ، او که چيري دوی په ښه زړه تاسو ته (له خپل مهرنه) څه درکړل، نوبيا يې په خوند او حلاله سره وخورئ. او الله ﷻ ښځي ته دخپل خاوند په کور کي دواکدارۍ، امر کولو، منعه کولو، او پر خپل اولاد باندي دتسلط لرلو حق ورکړی دی، پیغمبر ﷺ فرمایي: «الْمَرْأَةُ رَاعِيَةٌ فِي بَيْتِ زَوْجِهَا وَمَسْئُولَةٌ عَنْ رَعِيَّتِهَا» (بخاري).

ترجمه: ښځه دخپل خاوند په کور کې پالونکې ده، او دخپل لاس لاندې کسانو څخه مسئوله ده.

او پر خاوند یې دهغې خوراک او پوشاک دعادت سره سم فرض کړې دي.

۳- داسلام دښمنان او دهغوی لاس پوڅي غواړي چې په اوس عصر کې له ښځې نه دهغې کرامت او حقوق واخلي:

داسلام دښمنان چې په حقیقت کې دکفارو او منافقینو په شمول ټول دانسانیت دښمنان دي او کوم کسان چې په زړونو کې یې (دکفر او نفاق) مرض ځای نیولی دی- لدې نه ډیر په غوسه* دي چې ښځه په اسلام کې دکرامت، عزت او حفاظت خاونده ده؛ ځکه داسلام دښمنان یعنې کفار او منافقین غواړي چې ښځه دتخریب او وړانۍ وسیله او دام جوړ کړي چې په هغه سره دکمزوري ایمان او حیواني شهوت خاوندان ښکار کړي، ترڅو له هغې نه خپل دسرکښه شهوت مقصد پوره کړي، لکه څنګه چې الله ﷻ فرمایي: ﴿وَيُرِيدُ الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الشَّهَوَاتِ أَنْ تَمِيلُوا مِيلًا عَظِيمًا﴾ [النساء سورت: ۲۷ آیت].

ترجمه: او هغه کسان چې دخپلو شهوتونو متابعت کوي غواړي چې تاسو (له دین څخه) په لویه پیمانه انحراف وکړئ (او

بې لارې شی.

او کوم مسلمانان چې په زړونو کې یې د نفاق مرض دی غواړي چې ښځه د شهوت او شیطاني غرایزو د خاوندانو لپاره یو ارزانه سودا وي، چې دوی یې د خپلو سترگو په وړاندې په ښکلي منظر سره ښکاره وگوري، او یا دا چې له هغې نه بله بده او بې حیا استفاده وکړي؛ نو ځکه خو دوی کوشش کوي چې هغه له خپل کور نه بهر* راوباسي تر څو له نارینه وو سره څنګ په څنګ کار وکړي، او یا د نرسې په شکل په روغتون کې دنارینه وو خدمت وکړي، او یا په الوتکه کې میلمه پاله وي، او یا (د نر او ښځو) ګډ مکتب او مدرسه کې متعلمه یا معلمه وي، او یا په سټیج باندې اداکاره وي، او یا سندر غاړه وي، او یا په مختلفو نشراتي وسایلو کې په بې حیا او شهوت انگیزه آواز سره نطاقې وکړي.

برینډو او بداخلاکو مجلو د برینډو او بې حیا نجونو عکسونه* د خپلو مجلو درواجلو او خرڅولو وسیله ګرځولې ده، او ځینې تاجران او د کارخانو خاوندان هم لدې عکسونو نه د خپلو مالونو درواجلو کار اخلي، او داسې عکسونه* په خپلو تولیداتو او مالونو باندې ښلوي، چې د داسې بې ځایه او

غلطو کارونو او تدبیرونو په وجه ښځه په کور کې له خپلې اساسي وظیفې نه لیرې شوي ده، او په نتیجه کې یې خاوندان مجبوره شوي چې دخپلو اولادونو د تربیې او دکورونو دکارونو دتنظیم لپاره پردې خادمې* ونیسي، چې دا کار ددیروفتنو او لویو وړانکاریو سبب ګرځیدلی دی.

۴- مونږ له کور نه بهر دښځې دکار کولو مخالف نه یو که چیرې دلاندنیو شرایطو سره برابر وي:

۱- کله چې ښځه کار ته ضرورت ولري، او یا ټولنه ددې کار ته داسې اړتیا ولري چې په نارینه وو کې څوک هغه کار نشي کولای.

ب- ښځه به دا کار به هله کوي چې دکور کار یې سرته رسولی وي، کوم چې ددې اساسي وظیفه ده.

ج- دا کار به دښځو په ساحه کې وي، لکه ښځو ته ښوونه کول، دهغوی معالجه کول، او یا دنرسي په حیث دهغوی خدمت کول، او دسړو څخه به جدا او بیل وي.

د- همدارنګه ښځې ته روا دي، بلکه فرض دي چې د دین احکام زده کړي، او یا یې دضرورت په وخت نورو ته وښايي، خو ښوونه به یې دښځو په مینځ کې وي، او همدارنګه کولای

شي چي (دیني) درسونو ته په مسجد او یا بل ځای کي حاضره شي، په شرط ددې چي مستوره او پټه به وي، او له نارینه وو څخه بيله وي، لکه څنگه چي داسلام په شروع کي به ښځو زده کړه کول او مسجدونو ته به تللي.

دوهم فصل

د ښځې جسمي زينت پورې مربوط احكام

۱- [د فطري سنتونو^(۱) احكام]:

پر ښځې لارمه ده چې هغه فطري سنتونه چې پدې پورې مخصوص دي پر ځای کړي، لکه: دنوکونو اخیستل او دهغو پاک ساتل؛ ځکه دنوکونو اخیستل د علماوو په اتفاق سره سنت دي، او له هغو فطري سنتونو څخه دي چې په حدیث کې راغلي دي، او دنوکونو په اخیستلو کې پاکي او ښکلا ده، چې په اوږدو پریښودلو سره بد (او ناولي) ښکاري، او له ځناورو سره مشابهت لري، او دهغو لاندې خیري او ناپاکي یو ځای کیږي، چې دهغې دننې ته (د غسل او اودس په وخت کې) داوبو رسیدلو مخه نیسي.

خو ځینې ښځې دکفارو د تقلید او د سنتو څخه دبېخبرۍ په وجه نوکون اوږدوي.

(۱) فطري سنتونه لکه: نوکونه اخیستل، د بغلونو او مټاني د پاسه وینستلو لري کول، او داسې نور. (ژباړن)

او همدارنگه دښځې لپاره دېغلونو او د نامه څخه لاندې وېښتان لري کول سنت دي، لکه څنگه چې په حديث کي راغلي دي، ځکه پدې کي (د بدن) ښايست دی، او بهتره داده چې هره اونۍ* دا کار وکړي، او له څلويښتو ورځو نه زيات پاته نه شي.

۲- دښځې دسر او ورځو دوېښتانو، او نکريزو، او دوېښتانو درنگولو

احکام:

الف- ښځه بايد دخپل سر وېښتان اوږده کړي، او بيله ضرورته خرييل يې حرام دي.

دسعودي مفتي مرحوم شيخ محمد بن ابراهيم آل الشيخ وايي: او دښځو دوېښتانو خرييل ناروا دي، او دليل يې هغه حديث دي کوم چې نسائي له علي رضي الله عنه نه، او بزار په خپل مسند کي له عثمان رضي الله عنه نه، او ابن جرير په خپل سند له عکرمه رضي الله عنه نه روايت کړی چې وايي: «پيغمبر ﷺ لدې نه منع کړې چې ښځه خپل وېښتان وخریي»، او کله چې پيغمبر ﷺ د کوم شي په باره کي منعه وکړي، نو هغه به حرام وي تر هغه پوري چې دهغه دروا والي دليل نه وي ثابت شوی.

ملا علي قاري د مشکات په شرح (مراقبة المفاتيح) کي

وايي: درايي دا قول چي «ښځه يي دوينستانو خريولو څخه منع کړي ده»؛ دهغه وجه داده چي دښځې لپاره کوڅۍ په ښايست او ظاهري شکل کي دنارينه د پيري په شان ده... (مجموع فتاویٰ الشیخ محمد بن ابراهيم ۴۹/۲).

اما دسر دوينستانو لنډول، که چيري دښايست لپاره نه وي، او دضرورت په وجه وي، نو کله چي ساتل يي ورته گران وي، او يا ډير زيات اوږده شي، نو دضرورت په اندازه لنډول يي روا دي، لکه څنگه چي د پيغمبر ﷺ ځينو ښځو دهغه د وفات نه وروسته دا کار کړيدی، ځکه چي هغوی دپيغمبر ﷺ د وفات نه وروسته زينت پري ايښی وو، او دوينستانو اوږدولو ته يي ضرورت او حاجت نه وو.

خو که چيري دوينستانو د لنډولو څخه دښځې مقصد دکافرو او فاسقو ښځو، او له نارينه وو سره مشابهت وي، نو دا بي شکه حرام دي؛ ځکه دکفارو سره له مشابهت نه په عامه توگه، او دنارينه وو سره دښځې له مشابهت نه (په خاصه توگه) منعه راغلې ده، او که يي مقصد ښکلا او زينت وي، نو داسي ښکاري چي دا هم ناروا دي.

زمونږ شيخ محمد الامين الشنقيطي رحمت الله عليه په

کې رواج جوړ شوی چې ښځه خپل وینستان د بیخونو سره نژدې لڼده وي، نو دا دانگریزانو طریقه ده، او د مسلمانو ښځو او مخکې له اسلام نه د عربو ښځو د طریقي څخه مخالفه ده، او دا دهغو انحرافاتو* څخه دي، چې د عامو خلکو په دینداري او اخلاقو کې راپیدا شوي دي، او بیا ددې حدیث په جواب چې د پیغمبر ﷺ ښځو به خپل وینستان دومره لنډول چې د سر د پاسه به راغونډ شول داسې وایي: چې د پیغمبر ﷺ ښځو دهغه له وفات نه وروسته خپل وینستان لنډ کړل، ځکه چې د هغوی بنایست او ډول ته حاجت او ضرورت نه وو، هغوی یواځې دهغه په ژوند کې ځان بنایسته کاوه، او دهغوی له ټولنو نه زیاته ښکلا دهغوی په وینستانو کې وه، اما دهغه له وفات نه وروسته دهغوی لپاره یو خاص حکم دی، چې په دنیا کې یوه ښځه هم ورسره په هغه کې برابرې نده، او هغه دا چې له واده کولو څخه دهمیشه لپاره دهغوی امید قطع دی، نو هغوی د پیغمبر ﷺ سره د واده کولو په وجه تر مرګه پورې دهغو طلاق شوو ښځو په شان دي کومې چې په عدت^(۱) کې وي، او الله ﷻ فرمایي:

(۱) عدت هغه ټاکلې شرعي مودې ته وایي چې ښځه یې له طلاق نه وروسته

﴿وَمَا كَانَ لَكُمْ أَنْ تُؤْذُوا رَسُولَ اللَّهِ وَلَا أَنْ تَنْكِحُوا أَزْوَاجَهُ مِنْ بَعْدِهِ أَبَدًا إِنَّ ذَلِكَ كَانَ عِنْدَ اللَّهِ عَظِيمًا﴾ [د الاحزاب سورت: ۵۳ آيت].

ترجمه: او تاسو لره نه ده روا چي دالله بېغمبر ته ضرر او تكليف ورسوي، او تاسو ته روا نه ده چي دده بنځي (ازواج مطهرات) دهغه دوفات څخه وروسته په نكاح كړي، بيشكه دا دالله په نزد ډيره لويه (گناه) ده.

او له نارينه وو سره دواوه كولو څخه نا اميدي دښايست دځيني شيانو دروا والي سبب وي، كوم چي بيله دې سبب نه روا نه وي ^(۱).

نو پر بنځي باندي لازمه ده چي دخپل سر وينستان وساتي، او سمبال يې كړي، چوتي* يې كړي، او ورته روا نه دي چي هغه دسر دپاسه دڅټ لخوا نه راغونډ كړي.

شيخ الاسلام ابن تيميه وايي: لكه څنگه چي ځيني بد

(۱) اضواء البيان ۵/ ۵۹۸-۶۰۱، او بنځي ته روا ندي چي پدې كار كي دميره اطاعت وكړي، ځكه دالله ﷻ په مخالفت كي دمخلوق اطاعت روا نه دي.

کاره بنځي خپل وينستان يو چوتي* جوړ کړي او د اوږو په مينځ کي يې خوړند کړي (مجموع الفتاوى ۱۴۵/۲۲).

او شيخ محمد بن ابراهيم د سعودي مفتي رحمت الله عليه وايي: او دا چي ځيني مسلمانې بنځي پدې زمانه کي خپل وينستان دکفارو په شان له يوې خوا نه را ټول کړي او دڅټ لخوا يې راغونډ کړي، او يا يې دسر دپاسه راغونډ کړي، نو دا کار روا ندی، ځکه چي پدې کي دکفارو دبنځو سره مشابهت دی، او له ابو هريره رضي الله عنه څخه په يو اوږد حديث کي روايت دی چي وايي: پيغمبر ﷺ فرمايي: «صِنْفَانِ مِنْ أَهْلِ النَّارِ لَمْ أَرَهُمَا قَوْمٌ مَعَهُمْ سِيَاطٌ كَأَذْنَابِ الْبَقَرِ يَضْرِبُونَ بِهَا النَّاسَ وَنِسَاءٌ كَاسِيَاتٌ عَارِيَاتٌ مُمِيلَاتٌ مَائِلَاتٌ رُءُوسُهُنَّ كَأَسْنِمَةِ الْبُخْتِ الْمَائِلَةِ لَا يَدْخُلْنَ الْجَنَّةَ وَلَا يَجِدْنَ رِجْلَهَا وَإِنْ رِجْلَهَا لَيُوجَدُ مِنْ مَسِيرَةٍ كَذَا وَكَذَا» (مسلم روايت کړی دی).

ترجمه: په دوېځ کي دوې ډلي دي چي ما (هيڅ) ندي ليدلي: يو هغه قوم دی چي دغوا دلکۍ په شان سلاخي (قمچيني) ورسره وي او خلک* په وهي، او (بله ډله) هغه پټي برينډي، کړې وږې، بنځي دي چي سرونه يې داوښونو دکاږه بوکونو* په شان وي، (دا دوې ډلي به) جنت ته نه ځي، او نه به

د جنت بوی ورته رسیږي، او بې شکه چې (د جنت) بوی له دومره دومره مسافې څخه احساسیږي.

او ځینې علماوو د «مائلات ممیلات» تفسیر داسې کړی دی چې دوی خپل وینسته پداسې کاره (بد شکل) پرمنځوي*، کوم چې بدکاري ښځې یې پرمنځوي*، او دا پرمنځول* دکفارو دښځو او دهغو مسلمانو ښځو په شان دی کوم چې ددوی تقلید او پیروي کوي^(۱).

لکه څنګه چې مسلمانان ښځه د وینستانو له خریلو، او بې ضرورته لنډولو نه منع ده، همدارنګه په وینستانو پورې دنورو وینستانو تړلو نه هم منع ده، لکه څنګه چې په بخاري او مسلم کې روایت دی: «لَعَنَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ الْوَاصِلَةَ وَالْمُسْتَوْصِلَةَ».

ترجمه: پیغمبر ﷺ پر وینستانو تړونکې، او وینستانو اخیستونکې دواړو باندې لعنت ویلی دی.

(الواصله): هغه ښځې ته وایي چې خپل وینستان د بلې ښځې له وینستانو سره ونښلوي، او (المستوصله): هغې ښځې

(۱) مجموع فتاویٰ الشیخ ۴۷/۲، او همدارنګه الايضاح والتبيين د شیخ حمود التریجري تالیف ۸۵ صفحه دي وکتل شي.

ته وایي چې دېلي ښځې وینستان له خپلو وینستانو سره نښلول غواړي، او دا کار ځکه حرام دی چې پدې کې جعل کاري (ډوکه بازي) ده، او په اوسني وخت کې دمصنوعي سر اغوستل هم له همدې ناروا کار (جعلی وینستانو تړلو) له جملې څخه دی، بخاري او مسلم او نورو د حدیث کتابونو روایت کوي چې معاویه رضی الله عنه چې کله ومدینې ته راغی نو خطبه یې وویل، او یوه غنچه وینستان یې راوویستل او ویي ویل: ستاسو ښځو ته څه پېښه ده چې په خپلو سرونو کې داسې وینستان ږدي، ما دپیغمبر ﷺ څخه اوریدلي دي چې وایي: «مَا مِنْ امْرَأَةٍ تَجْعَلُ فِي رَأْسِهَا شَعْرًا مِنْ شَعْرِ غَيْرِهَا إِلَّا كَانَ زُورًا».

ترجمه: هیڅ یوه ښځه په خپل سر کې دېل چا وینستان نه اړېږدي، مگر داچې دا کار به جعل کاري او ساخته کاري وي. او مصنوعي وینسته هغه دي چې د سر دوینستو په شان جوړ شوي وي، او په سر اغوستل یې جعل کاري (ډوکه بازي) گڼل کیږي.

ب- مسلمانې ښځې ته روا ندي چې دوریځو وینستان ټول او یا یو څه واخلي او یا یې کم کړي، او یا داسې مواد استعمال کړي چې وینستان ټول او یا لږ لیري کوي، ځکه دا هغه ناروا

کار دی چې پیغمبر ﷺ دهغه پر کونکي لعنت ویلی دی، او پیغمبر ﷺ پر هغې ښځې چې د بل چا دوریځو وښتانه دښایست په مقصد اخلي، او پر هغې ښځې باندي چې بل څوک یې دوریځو وښتانه اخلي لعنت ویلی دی، او دا کار دخدای ﷻ دخلقت او جوړښت بدلول دي په کوم چې شیطان قسم کړي چې انسان به په هغه سره ګماري، لکه څنګه چې الله ﷻ له هغه نه حکایت کوي: ﴿وَلَا مُرْتَهُمُ فَلْيَغَيِّرُنْ خَلْقَ اللَّهِ﴾ [النساء سورت: ۱۱۹ آیت].

ترجمه: (شیطان وايي) او زه به حتماً دوی پدې وګمارم چې دخدای ﷻ خلقت او جوړښت بدل کړي. او په صحیح حدیث کي له ابن مسعود رضی الله عنه نه روایت دی چې وايي: «لَعَنَ اللَّهُ الْوَاشِمَاتِ وَالْمُسْتَوْشِمَاتِ وَالْتَامِصَاتِ وَالْمُتَمَصَّاتِ وَالْمُتَفَلِّجَاتِ لِلْحُسْنِ الْمُغْيِرَاتِ خَلْقَ اللَّهِ ﷻ».

ترجمه: الله ﷻ پر هغو ښځو چې بل چا ته شنه خالونه وهي او هغه چې خپل ځان ته شنه خالونه وهي، او پر هغو ښځو چې د بل چا ورځي اخلي، او هغه چې خپلي ورځي اخلي، او پر هغو ښځو چې د غاښونو مینځونه دښایست لپاره پراخوي، او دالله

ﷺ جوړښت بدلوي، لعنت ویلی دی.

او بیا ابن مسعود وویل: آیا پر هغه چا چې پیغمبر ﷺ لعنت ویلی دی لعنت ونه وایم، او هغه دالله ﷻ په کتاب کې هم راغلی دی، یعنې دا قول دالله ﷻ: ﴿وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا﴾ [الحشر سورت: ۷ آیت].

ترجمه: او هغه څه چې پیغمبر ﷺ تاسو ته در کړي دي هغه واخلي (عمل پري وکړئ)، او له کومو شيانو نه چې یې منع کړي یاست ډډه وکړئ^(۱).

او پدې خطرناک افت چې لویه گناه ده نن ورځ ډیرې بنځې اخته شوي دي، تر دې پورې چې دورځو اخیستل (دښځو په نظر) د ورځني ضروریاتو څخه شمیرل کېږي. او بنځې ته روانه چې پدې کار کې دخپل خاوند دغوښتني اطاعت وکړي؛ ځکه چې دا گناه ده.

ج- مسلمانې بنځې ته حرام دي چې خپل غاښونه وتوږي تر څو تر منځ یې وږې وږې مسافي پیدا کړي چې ښکلا یې

(۱) دا قول ابن کثیر په خپل تفسیر ۳۵۹/۲ ددار الاندلس په چاپ کې ذکر کړی دی.

زياته شي، خو كه چيري غاښونه بد شكله وي، او دهغه له مينځه تلو لپاره عمليات ته ضرورت وي، او يا چنجن وي او اصلاح او جوړولو ته ضرورت ولري، نو بيا څه پروا نشته، ځكه دا تدابي او دبدشكلي دليري كولو حكم لري، او دا كار به د متخصصي ډاكټري په لاس تر سره كيږي.

د- بنځي ته حرام دي چي په خپل بدن كي شنه خالونه ووهي، ځكه پيغمبر ﷺ پر هغي بنځي چي بل چا ته او پر هغي بنځي چي خپل ځان ته خالونه ووهي، لعنت ويلی دی، او (الواشمه) هغي بنځي ته ويل كيږي چي دبل چا لاس او يا مخ په ستنو ووهي، او بيا دا ځای په رانجو او يا رنگ سره ډك كړي، او (المستوشمه) هغي بنځي ته ويل كيږي چي دبل چا په ذريعه په خپل جسم كي خالونه ووهي، او دا كار حرام او ناروا دی، او دغټو گناهونو څخه شميرل كيږي، ځكه پيغمبر ﷺ پر هغه چا چي خپله دا كار كوي، او يا يي بل څوك په كوي، دواړو باندي لعنت ويلی دی، او لعنت بيله لويي گناه څخه په بل څه باندي نه وي.

ه- دبنځو لپاره دنكړيزو كول، او دوښستانو رنگول، او دگانو* استعمالولو حكم:

۱- نكړيزي كول: امام نووي وايي: دلاسو او پښو په

نکړیزو سره کول دواړه شوي ښځې لپاره مستحب دي، ځکه پدې باره کې مشهور احادیث راغلي دي.. (المجموع ۱/۳۲۴)، او امام نووي هغه حدیث ته اشاره کوي چي ابو داود روایت کړی دی: «چي یوې ښځې له عایشې عنمارضی الله څخه دنکړیزو په باره کې پوښتنه وکړه، هغې وویل: څه باک نشته، لکن زه یې بد گڼم، ځکه زما گران پیغمبر ﷺ دهغه بوی بد گانه»، او دا حدیث نسائي هم روایت کړی دی، او له عایشې رضی الله عنها څخه همدارنگه روایت دی چي وایي: «یوې ښځې چي لیک یې په لاس کې وو -دپردي د شانې- پیغمبر ﷺ ته اشاره وکړه، نو پیغمبر ﷺ یې لاس ونيو او ویي ویل: چي نه پوهیږم چي دا دسړي لاس دی، او که دښځې لاس؟ هغې وویل: دښځې لاس دی، نو پیغمبر ﷺ ورته وویل: که ته ښځه وای نو نوکونه به دي بدل کړي وای، يعني په نکړیزو به دي رنگ کړی وای.

لیکن نوکان دي پداسي شي نه رنگوي چي دپوښ په شکل پرې پاتې شي^(۱) او په اوداسه کې (نوکانو ته داوبو درسیدلو) مخه ونیسي.

(۱) لکه دنوکانو خاص رنگ چي (رنگ ناخون) ورته وایي.

۲- اما دښځې لپاره دسر دوښستانو رنگول: که چیرې وښستان یې سپین وي نو د تور رنگ څخه پرته بل رنگ دي ورکړي، ځکه له تور رنگ څخه پیغمبر ﷺ عامه منع کړېده.

امام نووي په ریاض الصالحین (ص ۳۲۶) کې دناړینه وو او ښځو لپاره دتور رنگ استعمال دمنوع والي په باره کې یو باب ذکر کړی دی، او په (المجموع) کې وايي: دتور رنگ استعمال په ممانعت کې دناړینه او ښځې په مینځ کې څه توپیر نشته، او دا زموږ مذهب دی.. (المجموع ۱/۳۲۴).

او دښځې لپاره دسر وښستان رنگول چې له تور رنگ نه بل رنگ ته واوړي، زما په نظر روا ندي؛ ځکه چې هغه ته څه ضرورت نشته، او توروالي دویښستانو لپاره ښکلا ده، او بدرنگوالي ندی چې تغیر ته حاجت ولري، او همدارنگه په هغه کې دکافرو دښځو سره مشابهت هم دی.

۳- دعلماوو په اتفاق سره ښځې ته روا دي چې دمعمول سره سم دسرو زرو او سپینو زرو ګاڼه* استعمال کړي، لیکن هغې ته روا نه دي چې خپل ګاڼه پردو یا غیر

محرم^(۱) نارینه وو ته ښکاره کړي، بلکه له هغوی نه به یې پټوي، خصوصاً د کور نه دوتلو، او دنارینه وو سره مخامخ کیدلو په حالت کې؛ ځکه دا دفتني سبب ګرځي، او ښځه لدې څخه منع شویده چې دپښو دزیوراتو (لکه پایزیبونو) آواز چې تر جامو لاندې (ګاڼه دي)^(۲)، نارینه وو ته واوروي، نو دښکاره ګاڼه به څرنگه (پردو نارینه وو ته ښودل روا وي)؟.

(۱) غیر محرم هغه چاته ویل کیږي چې دښځې نکاح ورسره روا وي.

(۲) الله ﷻ فرمایي: ﴿وَلَا يَضْرِبْنَ بَازُجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ﴾

(النور: ۳۱ آیت)، ترجمه: او نه دي وهي پښې خپلي (په ځمکه) تر څو هغه زینت یې معلوم شي چې دوی یې پټوي.

درېم فصل

دحيض، استحاضې، او نفاس احکام

اول: حيض:

۱- دحيض تعريف:

حيض په لغت كې بهيدلو ته وايي، او په شريعت كې هغه وينې ته وايي چې دښځې درجېم له بيخ نه پرته له كوم مرض او يا زخم نه په يو معلوم وخت كې ووځي، او دا دخداى ﷻ له جانبې دښځو لپاره يو طبيعى شى دى، چې خداى ﷻ په رجم كې دحمل په موده كې دماشوم دتغذيي لپاره هغه پيدا كړيدى، چې وروسته له ولادت نه په شودو بدليږي، نو كله چې ښځه حامله نه وي، او ماشوم ته شودې نه وركوي، نو دا وينه بې مصرفه پاته شي، نو په يوه معين وخت كې راوځي، چې هغه ته دښځې مياشتنۍ عادت وايي.

۲- دحيض سن او عمر:

هغه عمر چې ښځې ته پكښې حيض راځي هغه لږ تر لږه نهه (۹) كاله تر پنځوسو (۵۰) كلونو پورې وي، الله ﷻ فرمايي: ﴿وَاللّٰهُ يَسِّنُّ مِنَ الْمَحِيضِ مَنْ نَّسَأَكُمْ اِنْ ارْتَبْتُمْ

فَعِدَّتُهُنَّ ثَلَاثَةَ أَشْهُرٍ وَاللَّائِي لَمْ يَحِضْنَ ﴿[د الطلاق سورت: ۴ آیت].

ترجمه: ستاسو هغه ښځې چې له حیض نه ناامیده وي، که په شك کي شوی، نو عدت^(۱) یې درې میاشتې دی، او دهغو ښځو عدت چې حیض یې نه وي راغلی (درې میاشتې دی).

نو نا امیده ښځې هغه دي: کومې چې پنځوسو (۵۰) کلو ته رسیدلي وي، او هغه ښځې چې حیض یې نه وي راغلی هغه دي: چې له نهو (۹) کلو نه وړې وي.

۳- دحائضې ښځې احکام:

الف- دحیض په حالت کي دهغې سره مجامعت کول (یوځای کیدل) ناروا دي، الله ﷻ فرمایي: ﴿وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْمَحِيضِ قُلْ هُوَ أَذًى فَاعْتَزِلُوا النِّسَاءَ فِي الْمَحِيضِ وَلَا تَقْرَبُوهُنَّ حَتَّى يَطْهُرْنَ فَإِذَا تَطَهَّرْنَ فَأْتُوهُنَّ مِنْ حَيْثُ أَمَرَكُمُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ التَّوَّابِينَ وَيُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ﴾ [د البقره سورت: ۲۲۲ آیت].

ترجمه: او له تا نه دحیض په باره کي پوښتنه کوي، ورته ووايه چې هغه یوه پلیټي ده، او په حیض کي له ښځو نه لیري

(۱) عدت هغه مودې ته وایي چې له طلاق نه وروسته یې باید ښځه په کور کي تیر کړي. (ډیپان)

اوسئ، او مه ورته نژدې کېږئ تر هغه پوري چې پاکي شي، چې کله پاکي شي، نو بیا له هغې خوا نه ورته راشئ (مجامعت ورسره وکړئ) چې الله تاسو ته امر کړی دی، بیشکه چې الله توبه ایستونکي او ډیر پاک کسان خوښوي.

او دا حراموالی (ناروا والی) تر هغه وخته پوري دی چې د حیض وینه بنده شي، او ښځه ترې غسل وکړي او پاکه شي، الله ﷻ فرمایي: ﴿وَلَا تَقْرُبُوهُنَّ حَتَّىٰ يَطْهُرْنَ فَإِذَا تَطَهَّرْنَ فَأْتُوهُنَّ مِنْ حَيْثُ أَمَرَكُمُ اللَّهُ﴾ [د البقره سورت: ۲۲۲ آیت].

ترجمه: او هغوی (یعني خپلو ښځو) ته مه نژدې کېږئ تر څو پاکي شي، چې کله پاکي شي، نو بیا له هغې خوا څخه ورته راشئ (مجامعت ورسره وکړئ) چې الله تاسو ته امر کړی دی.

او د حائضي ښځې خاوند ته روا دي چې بېله یو ځای کیدو څخه په بله هره طریقه چې وي خوند واخلي، پیغمبر ﷺ فرمایي: «اصْنَعُوا كُلَّ شَيْءٍ إِلَّا التَّكَاحَ»^(۱).

ترجمه: (له حائضې ښځې سره) بېله جماع (یو ځای کیدو)

څخه نور هر څه وکړی.

ب- حائضه ښځه به د حیض په موده کې لمونځ او روژه پرېږدي، او کول یې ورته حرام دي صحیح ندي، پیغمبر ﷺ فرمایي: «الْأُنثَى إِذَا حَاضَتْ لَمْ تُصَلِّ وَلَمْ تَصُمْ؟» (بخاري او مسلم روایت کړیدی).

ترجمه: آیا داسې نده چې کله ښځې ته حیض راشي نو نه لمونځ کوي او نه روژه نیسي؟

او چې کله له حیض نه پاکه شي، نو بیا به دروژې قضایي راوړي، او دلمانځه به نه راوړي، عائشه رضی الله عنها وایي: «كُنَّا نَحِيضُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَكُنَّا نُؤْمَرُ بِقَضَاءِ الصَّوْمِ وَلَا نُؤْمَرُ بِقَضَاءِ الصَّلَاةِ» (بخاري او مسلم روایت کړیدی).

ترجمه: مونږ به د پیغمبر ﷺ په زمانه کې حیض لیده، نو بیا به دروژې په قضایي راته امر کیده، او دلمانځه په قضایي به راته امر نه کیده.

او -الله ﷻ ښه پوهیږي- چې فرق دادی، چې لمونځ خو واره* تکرارېږي، نو د تکلیف او د سختۍ په خاطر یې قضایي فرض نده، او روژه داسې نده.

ج- حائضې ته حرام دي چې قرآن کریم بیله کوم حایل

(پوښ يا پردي) څخه مسه کړي، الله ﷻ فرمايي: ﴿لَا يَمَسُّهُ إِلَّا الْمُطَهَّرُونَ﴾ [د الواقعه سورت: ۷۹ آيت].

ترجمه: (قرآن کریم) به بيله پاکانو نه بل څوک نه مسه کوي. او په هغه ليک کي چي پيغمبر ﷺ و عمرو بن حزم ته ليکلی وو راغلي دي: «لَا يَمَسُّ الْمُصْحَفَ إِلَّا طَاهِرٌ» (نسائي او نورو روايت کړيدی).

ترجمه: قرآن کریم به څوک نه مسه کوي مگر دا چي پاک وي.

اما دحايطې دقرآن کریم تلاوت بيله دي چي هغه مسه کړي، د علماوو په مينځ کي پدي کي اختلاف دی، نو داحتياط له کبله دي پرته له ضرورت نه دقرآن کریم تلاوت ونکړي، مثلاً که چيري (دقرآن) له هيريدلو نه وډار شي، (نوبيا يي تلاوت کول پروا نلري)، والله اعلم.

د- حائضې ښځې ته په کعبه باندي طواف کول حرام دي، نظر پدي قول دپيغمبر ﷺ وعائشي ته کله چي يي حيض راغی: «افعلي ما يفعل الحاج، غير ألا تطوفي بالبيت حتى تطهري» (بخاري او مسلم روايت کړی دی).

ترجمه: هغه څه وکړه چي حاجي يي کوي، مگر په کعبه به

طواف نه کوي تر هغه پوري چي پاکه شي.

هـ- حائضې ته په مسجد کي پاته کيدل حرام دي، نظر پدي قول دپیغمبر ﷺ: «إِنِّي لَا أَحِلُّ الْمَسْجِدَ لِحَائِضٍ وَلَا لِحُجُبٍ» (ابو داود روایت کړی دی).

ترجمه: زه دحائضې او حُجُب لپاره په مسجد (کي پاته کيدل) روا نه بولم.

او دپیغمبر ﷺ دا قول: «إِنَّ الْمَسْجِدَ لَا يَحِلُّ لِحَائِضٍ وَلَا حُجُبٍ» (ابن ماجه روایت کړی دی).

ترجمه: په مسجد کي (پاته کيدل) دحائضې او حُجُب لپاره روا ندي.

او حائضې ته روا دي چي په مسجد کي تيره شي بيله پاته کيدو څخه، نظر پدي حديث دعائشې رضي الله عنها چي وايي: قال رسول الله ﷺ: «نَاوِلْنِي الْخُمْرَةَ مِنَ الْمَسْجِدِ» فَقُلْتُ: إِنِّي حَائِضٌ، فَقَالَ: «إِنَّ حَيْضَتَكَ لَيْسَتْ بِإِدِّكَ»^(۱).

ترجمه: پیغمبر ﷺ ورته وویل: له مسجد نه ماته وړه

(۱) په المنتقى ۱/۱۴۰ کي راغلي دي: چي دا حديث مسلم، ترمذي، نسائي، ابو داود، او ابن ماجه روایت کړی دی.

پوزی راکړه، نو ما ورته وویل: چې زه حائضه یم، ویی ویل: چې ستا حیض ستا په لاس کې ندی.

او پروا نلري چې حائضه شرعي اذکار لکه کلمه، تکبیر، تسبیح، او دوعاوي، او یا سهارني او ماښامني ذکرونه او وردونه، او دبیده کیدو او وینسیدو ذکرونه ووايي، او همدارنگه پروا نلري چې علمي کتابونه لکه تفسیر، حدیث، او فقه ووايي.

مسأله: د «صُفْرَه» او «کُدْرَه» حکم:

صُفْرَه: هغه شي ته وایي چې دزوي او نوبه شان وي او رنگ یې ژړ وي.

کُدْرَه: هغه شي ته وایي چې رنگ یې دخړو او خیرنو اوبو په شان وي.

نو کله چې له ښځې نه دحیض په وخت کې ژړي او یا خړي اوبه ووځي، نو هغه حیض گنجل کیږي، او دحیض حکم لري، او که دحیض له وخت نه بغیر په بل وخت کې ووځي نو هغه عادي اوبه دي او څه خاص حکم نلري، او ښځه پاکه بلله کیږي، نظر پدې قول د اُم عطیه رضی الله عنها چې وایي: مونږ کدره او صفره دحیض له پاکوالي نه وروسته په هیڅ شي نه شمیرلو، دا حدیث ابو داود روایت کړی دی، او د بخاري په روایت کې د «بعد

الطهر» لفظ ندی راغلی، او دا دمحدثینو په نظر دمرفوع حدیث^(۱) حکم لري؛ ځکه چي دا د پیغمبر ﷺ لخوا نه تقریر^(۲) بلل کیږي، او (ددې روایت) مقابله معنا داده چي صفره او کدره د پاکیدلو نه مخکي د حیض حکم لري. بله مسأله:

سوال: ښځه د حیض ختمیدل په څه پیژني؟

جواب: د ویني په دریدلو سره یي پیژني، او دهغه دوې ښي* او علامې دي:

اوله علامه: له حیض نه وروسته د سپینو اوبو^(۳) راتلل، چي د گچو په شان به سپیني وي، او کله بيله سپین رنگ څخه بل رنگ وي، ځکه چي رنگ یي د ښځو دمختلفو احوالو په اساس بیل او مختلف وي.

دوهمه علامه: وچوالی: او هغه دادی چي په خپل فرج

(۱) مرفوع حدیث هغه ته ویل کیږي چي له پیغمبر ﷺ څخه مستقیماً روایت شوی وي.

(۲) تقریر دې ته ویل کیږي چي د پیغمبر ﷺ په وړاندې یو کار وشي، او یا یو څه وویل شي، او هغه نه منع نکړي.

(۳) چي هغه ته په عربي کي (القصة البيضاء) وایي.

(شرمگاه) کې یوه ټوټه، یا پنبه (مالوچ) ننه باسي، او بیا وچه راووځي چې هیڅ شی پري نه وي، نه وینه، نه ژړي اوبه، او نه خړي اوبه.

۴- هغه څه چې ښځې ته د حیض نه وروسته لارم دي:

له حیض نه وروسته لارمه ده چې ښځه غسل وکړي، او هغه دا چې خپل ټول بدن په اوبو سره د پاکوالي په نیت ووينځي؛ نظر پدې قول د پیغمبر ﷺ: «فَإِذَا أَقْبَلْتُ حَيْضَتُكَ فِدَعِي الصَّلَاةَ، وَإِذَا أَذْبَرْتُ فَاغْتَسِلِي وَصَلِّي»^(۱).

ترجمه: کله چې دي حیض راشي، نو لمونځ پرېږده، او کله چې دي حیض لار شي، نو غسل وکړه، او لمونځ وکړه. او د غسل ترتیب دادی: چې د جنابت دليري والي او یا د لمانځه یا دهغي په شان د بل شي لپاره د پاکوالي نیت وکړي، او بیا دي بسم الله ووايي، او بیا دي اوبه پر ټول بدن توی کړي، او دوینستانو بیخونه دي لامده کړي، که چوتې* وي خلاصول يي لارم ندي، یواځي دي اوبه پري واچوي، او که چيري سدر^(۲)

(۱) بخاري روایت کړیدی.

(۲) سدر یا (بیره) یو طبیعي بوټی دی چې دکالیو او نورو شیانو د پاکوالي

او یا نور پاکونکي مواد^(۱) له اوبو سره استعمال کړي نو ښه به وي، او مستحبه ده چې یو څه پنبه واخلي چې په مشک یا بل څه سره خوشبویه وي، او په خپل فرج^(۲) کې دې دغسل نه وروسته کښیږدي، ځکه چې پیغمبر ﷺ اسماء رضی الله عنها ته پدې سره امر کړی وو (مسلم روایت کړی دی).
یوه مهمه پاملرنه:

کله چې حائضه او یا نفاس لرونکې ښځه له لمر لویدلو نه مخکې پاکه شي، نو دنومړي ورځې د ماسپښین او مازدیګر لمونځونه پري لارم دي، او که د لمر ختونه مخکې پاکه شي، نو دنومړي شپې د ماښام او ماسختن لمونځونه پري لارم دي؛ ځکه چې د عذر په صورت کې د دوه لمونځو وخت د اول لمونځو لپاره هم وخت بلل کېږي.

شیخ الاسلام ابن تیمیه رحمت الله علیه وایي: او لدې کبله اکثره علماء لکه مالک، شافعي او احمد رحمت الله غلیهم-

پخاطر له اوبو سره استعمالیږي. (ژباړن)

(۱) لکه صابون او داسې نور. (ژباړن)

(۲) فرج د ښځې شرمگاه او غلیظه عورت ته وایي. (ژباړن)

پدې نظر وو چي کله حائضه دورځي په آخره کي پاکه شي، نو د ماسپښين او مازديگر لمونځونه به دواړه کوي، او که د شپې په آخره کي پاکه شي، نو د ماښام او ماسختن لمونځونه به دواړه کوي، لکه څنگه چي له عبد الرحمن بن عوف او ابو هريره او ابن عباس رضي الله عنه څخه روايت شوي دي؛ ځکه چي د عذر په حالت کي د دواړو لمونځونو وخت مشترک وي، او که چيري دورځي په آخر کي پاکه شي نو د ماسپښين وخت پاتي وي، نو هغه به له مازديگر نه مخکي کوي، او که د شپې په آخره کي پاکه شي، نو د عذر په صورت کي د ماښام وخت پاتي دی، نو د ماسختن نه مخکي به يي کوي (مجموع الفتاوى ۴۳۴/۲۲).

او که چيري پرې ديو لمانځه وخت داخل شي او بيا حيض او يا نفاس ورته راشي مخکي لدې نه چي لمونځ وکړي، نو راجحه قول دادی: چي دهغه لمونځ قضايي پرې لږمه نده، کوم چي اول وخت يي پري داخل شوی وو، او له لمانځه څخه مخکي ورته حيض او يا نفاس راغلی وو.

شيخ الاسلام ابن تيميه رحمت الله عليه پدې مسأله کي وايي: او د دليل په لحاظ د ابو حنيفه او مالک مذهب ظاهره دی، او هغه دا چي حائضې باندي هيڅ شی لږم ندي؛ ځکه قضاء په نوي امر لږميږي، او دلته د قضايي راوړلو لپاره کوم

امر نشته، او ځکه چې هغې دا لمونځ په جائزه طریقه سره وروسته کړی دی، نو دا ملامته نده، اما څوک چې له لمانځه نه ویده شي، او یا یې هیر شي، که څه هم دهغوی تقصیر نشته، خو کوم لمونځ چې دوی یې کوي هغه قضایي ندی، بلکه ددوی په حق کې دلمانځه وخت هغه دی چې کله دوی راوېښ شي او یا ورپه یاد شي (مجموع الفتاوی ۳۳۵/۲۳).

دوهم: استحاضه:

۱- داستحاضې احکام:

استحاضه: هغه ویني ته وایي چې بي وخته له یو رګ نه - چې (عاذل) ورته وایي- راووځي، او دمستحاضې^(۱) حالت پیژندل گران دی، پدې چې دحيض وینه داستحاضې له ویني سره مشابهت لري.

نو که چیرې له هغې نه په دوامداره یا غالب وخت وینه راتلله، نو آیا کومه وینه دحيض ده، او کومه داستحاضې ده چې دهغه په وجه لمونځ او روژه نه پرېښودل کیږي؟، ځکه استحاضه دپاکو ښځو حکم لري، نو دهغې په خاطر د

(۱) مستحاضه هغه ښځې ته ویل کیږي چې داستحاضې په حالت کې وي، او بیان یې په راتلونکي کرښو کې کیږي. (ژباړن)

استحاضې درې حالته دي: اول حالت:

که ښځه مخکې لدې نه چي استحاضه ورته راشي، يو معين او معلوم عادت ولري، چي له استحاضې نه مخکې به مثلاً پنځه (۵) او يا اته (۸) ورځي دمياشتي په اوله او يا مينځ کي حيض ورته راتلی، نو دې ته دخپل حيض ورځي معلومي وي، نو دا ښځه به دخپل ټاکلي عادت په اندازه حيض گڼي، او لمونځ او روژه به پرېږدي، او دهغي لپاره دا دحيض د احکامو اعتبار لري، او چي کله يي دعادت ورځي ختمي شوې، غسل به کوي، او لمونځ به کوي، او باقي راتلونکې وینه استحاضه گڼل کيږي، نظر پدې قول د پيغمبر ﷺ أم حبيبه ته: «امْكُثِي قَدْرَ مَا كَانَتْ تَحْبِسُكِ حَيْضُكَ ثُمَّ اغْتَسِلِي وَصَلِّي» (مسلم روايت کړی دی).

ترجمه: ستا دحيض دورځو په اندازه کښينه او انتظار وکړه، او بيا غسل وکړه، او لمونځ وکړه، او نظر پدې قول د پيغمبر ﷺ وفاطمه بنت ابي حبيش ته: «إِنَّمَا ذَلِكَ عِرْقٌ وَلَيْسَ بِحَيْضٍ فَإِذَا أَقْبَلَتْ حَيْضُكَ فَدَعِي الصَّلَاةَ» (بخاري او مسلم روايت کړی دی).

ترجمه: دا (استحاضه) دیورگک (وینه) ده، او حیض ندی،
نو کله چي دي حیض راغی، نو لمونځ پرېږده.
دوهم حالت:

که چیري هغې کوم معلوم او معین عادت نه درلود، خو
وینه یې معلومداره وه، یعنی ځیني د هغې به د حیض صفت
لرلو، یعنی توره به وه، او یا به ټینګه (ګاټه) وه، او یا به یې
بوی درلود، او نوره (باقي) وینه به د حیض دویني په شان نه وه،
یعني سره به وه، او یا به یې بوی نه درلود، او یا به ټینګه
(ګاټه) نه وه، نو پداسي حالت کي هغه وینه چي د حیض دویني
صفات پکښي وي هغه حیض دی، په هغه کي به لمونځ او روژه
پرېږدي، او ماسوا لدینه نوره وینه داستحاضې وینه ده، د حیض
دویني په آخر کي به غسل کوي، او لمونځ به کوي، روژه به
نیسي، او دا دپاکي ښځي حکم لري، نظر پدې قول د پیغمبر
ﷺ وفاطمه بنت ابي حبیش ته: «إِذَا كَانَ دَمُ الْحَيْضَةِ فَإِنَّهُ أَسْوَدُ
يُعْرَفُ فَإِذَا كَانَ ذَلِكَ فَأَمْسِكِي عَنِ الصَّلَاةِ فَإِذَا كَانَ الْآخِرُ
فَتَوَضَّئِي وَصَلِّي» (ابوداود او نسائي روایت کړی دی، او ابن
حبان او حاکم هغه صحیح حدیث گڼلی دی).

ترجمه: که چیري حیض وي، نو دهغه (وینه) تور رنگې وي

پېژندلې شي، نو لمونځ مه کوه، او که چیرې بل څه وو، نو اودس وکړه او لمونځ وکړه.

نو پدې حدیث کې دا (خبره) واضحه ده چې مستحاضه به د وینې صفت او حالت ته گوري، او په هغه سره به د حیض او استحاضې په مینځ کې فرق کوي.

دریم حالت:

که چیرې ښځې نا معلومه عادت درلود، او ورته معلوم نه وو، او وینې څه خاص صفت او حالت نه درلود چې په هغه سره د حیض او استحاضې تمیز وکړي، نو دا به د حیض اکثره او غالبه موده یعنې شپږ (۶)، یا اووه (۷) ورځې له هرې میاشتي نه حیض گڼي، ځکه دا د اکثر و ښځو د حیض موده ده، نظر پدې قول د پیغمبر ﷺ وحنه بنت جحش ته: «إِنَّمَا هِيَ رَكْضَةٌ مِنَ الشَّيْطَانِ فَتَحِيْضِي سِتَّةَ أَيَّامٍ أَوْ سَبْعَةَ أَيَّامٍ، ثُمَّ اغْتَسِلِي فَإِذَا اسْتَنْقَأَتْ فَصَلِّي أَرْبَعَةً وَعِشْرِينَ لَيْلَةً أَوْ ثَلَاثَةً وَعِشْرِينَ لَيْلَةً وَأَيَّامَهَا وَصُومِي وَصَلِّي فَإِنَّ ذَلِكَ يُجْزئُكَ وَكَذَلِكَ فَافْعَلِي كَمَا تَحِيْضُ النِّسَاءُ» (بخاري، مسلم، ترمذي، نسائي، او ابو داود روایت کړې دی، او ترمذي هغه صحیح حدیث گڼلی دی).

ترجمه: دا (استحاضه) د شیطان لخوا یو حرکت دی، نو ته

شپږ او يا اووه ورځي حيض وگڼه، او بيا غسل وکړه، او چي کله پاکه شوې، نو څلورويشت (۲۴) او يا درويشت (۲۳) ورځي لمونځ وکړه، او روژه ونيسه، دا ستا لپاره روا ده، او همدارنگه عمل وکړه لکه څنگه چي يې نوري ښځي په حيض کي کوي.

او دمخکنيو خبرو خلاصه داده: چي عادت لرونکې ښځه به خپل عادت گوري، او کومه چي وينه يې خاص اوصاف لري هغه به په هماغه اوصافو عمل کوي، او کومه چي دا دواړه نه لري، نو هغه به شپږ او يا اووه ورځي حيض گڼي، او پدې سره دهغه دريو واړو روايتونو په مينځ کي جمع او توافق راځي چي د پيغمبر ﷺ نه دمستحاضې په باره کي راغلي دي.

شيخ الاسلام ابن تيميه رحمت الله عليه وايي: او کومي علامې چي علماوو پدې باره کي ذکر کړي دي، هغه شپږ علامې دي: يا به عادت وي، او عادت له ټولو نه قوي علامه ده، ځکه چي دلته اصل دحيض حالت دی، نه بل څه.

او يا به تميز^(۱) وي، ځکه چي توره، خټه (ټينگه) او بد

(۱) د تميز څخه مقصد دادی چي دښځي وينه خاص اوصاف او مشخصات ولري، لکه مخکي چي دهغه بيان وشو. (ژباړن)

بویه وینه کې د حیض احتمال له سري ویني نه زیات دی. او یا ډاکثرو ښځو عادت ته اعتبار ورکول دي؛ ځکه چې اصل دادی چې یو فرد باید ډاکثریت په حکم پوري وتړل شي، او دا درې علامې په احادیثو او قیاس سره ثابتې دي. او بیا یې نوري پاتې علامې ذکر کړې، او په آخر کې وایي: او په ټولو کې راجح او حق قول دادی: چې هغه علامو ته اعتبار ورکړل شي کومې چې په احادیثو کې راغلي دي، او پرته لدې نه نور علام لغو شي.

۲- پر مستحاضې باندي د پاکوالي حکم کولو په صورت

کې لازمي احکام:

الف: کله چې یې د حیض معینې ورځې پای ته ورسېږي نو غسل پري لازميږي لکه څنګه چې یې مخکې بیان وشو.

ب: هر لمانځه ته به خپل فرج پریمنځني، او په هغه کې به پنبه او یا دهغه په شان بل شی ايرېدي چې وینه بنده کړي، او هغه به په یو څه وتړي چې ونه لویږي، او بیا به دهر لمانځه دوخت د داخلیدلو سره اودس کوي، نظر پدې قول د پیغمبر ﷺ دمستحاضې په باره کې: «تَدْعُ الصَّلَاةَ أَيَّامَ أَقْرَانِهَا ثُمَّ تَغْتَسِلُ وَتَتَوَضَّأُ عِنْدَ كُلِّ صَلَاةٍ» (ابو داود، ابن ماجه او ترمذي روایت

کړې دی، او ترمذي دهغه په باره کي وايي: دا حديث حسن دی.

ترجمه: دخپل حيض په ورځو کي به لمونځ پرېږدي، او بيا به غسل کوي، او دهر لمانځه لپاره به اودس کوي.
او فرمايي: «أَلْعَتُ لَكَ الْكُرْسَفَ تَحْشِينَ بِهِ الْمَكَانَ».

ترجمه: له ځان لپاره پنبه وغواړه او په دا ځای^(۱) کي کښېږده.

او کيدلای شي چي اوس دپنبې په ځای هغه خاص طبي نیکرونه* استعمال شي چي دهمدې غرض لپاره جوړ شوي دي.
دریم: نفاس:

الف: دنفاس تعريف او موده:

نفاس: هغه وينه ده چي دولدت په وخت کي او وروسته له هغه څخه له رَجَم نه راځي، او دا هغه باقي وينه ده چي په رَجَم کي دحمل په وخت کي پاته وه، نو چي کله ولادت وشي دا وينه لږه لږه راوځي، او کومه وينه چي له ولادت نه لږ مخکي ښکاره شي او دولدت ښي پکښې وي نو هغه هم دنفاس وينه ده، او

(۱) يعني فرج. (ژباړن)

ځینې فقهاوو هغه له ولادت نه مخکې په دوو او یا درو یو ورځو مقیده کړې ده، خو غالبه داده چې نفاس له ولادت سره یو ځای وي.

او په زیږېدلي ماشوم باید انساني خلقت ظاهره وي، او کمه موده چې په هغه کې د ماشوم انساني خلقت واضحه کیږي (۸۱) ورځې ده، او ډیره موده درې میاشتې ده، نو که چیرې لدې مې (۸۱) ورځو نه مخکې ماشوم وشي (نقصان وکړي)، او له هغه سره وینه راشي، نو هغه ته دي توجه نه کوي او دهغه لپاره به لمونځ او روژه نه پریږدي، ځکه چې دا فاسده وینه ده، او داستحاضې حکم لري.

زیاته موده د نفاس غالباً (۴۰) ورځې ده، چې له ولادت سره او یا دوي درې ورځې له هغه نه مخکې شروع کیږي، لکه څنګه چې یې مخکې ذکر وشو، نظر پدې حدیث دام سلمه رضی الله عنها چې وایي: «كَانَتْ التُّفَسَاءُ تَجْلِسُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَرْبَعِينَ يَوْمًا» (ترمذي روایت کړې دی).

ترجمه: زچې (نفاسداره ښځه) به د پیغمبر ﷺ په زمانه کې څلویښت ورځې کښیناستله.

او علماوو پدې باندې اتفاق هم کړی دی، لکه څنګه چې

ترمذي او نورو هغه نقل کړی دی.

او که چیرې له څلویښتو ورځو نه مخکې پاکه شي او وینه یې ودرېږي، نو غسل به کوي او لمونځونه به کوي، دنفاس دکمي مودې معینه اندازه نشته، ځکه چې دهغه تعیین ندی راغلی، او که چیرې څلویښت ورځې پوره شوي او وینه یې بنده نه شوه، که یې دحيض ورځې وي، نو حيض گڼل کیږي، او که یې دحيض ورځې نه وې، او وینه جاري وه نو دا استحاضه ده، او عبادت (لمونځ، روژه او نور) به له (۴۰) ورځو نه وروسته نه پرېږدي، او که چیرې وینه له (۴۰) ورځو نه واورې خو دوام ونکړي، نو پدې کې دعلماوو اختلاف دی.

ب: دنفاس متعلق احکام:

نفاس په لاندني احکامو کې د حيض حکم لري:

۱- په څلویښتي کې ښځې سره جماع کول حرام دي، لکه څنگه چې له حائضې سره جماع حرامه ده، او بېله جماع څخه نور خوند اخیستل (له دواړو سره) روا دي.

۲- په څلویښتي کې ښځې ته دحائضې په شان روژه نیول او لمونځ کول، او دکعبې طواف حرام دی.

۳- په نفاس لرونکې ښځې دحائضې په شان دقران کریم مسه کول او دهغه تلاوت حرام دي، مگر که د هیریدلو ویره

ورسره وي.

۴- په نفاس لرونکي ښځې د حائضې په شان د فرضي روژې قضايي راول فرض دي.

۵- په نفاس لرونکي ښځې باندې د نفاس نه وروسته غسل کول فرض دي، لکه څنگه چې پر حائضې فرض دي.

ددې مسائلو دلائل په لاندې ډول دي:

(۱) له ام سلمه رضي الله عنها نه روايت دی: «كَانَتْ التُّفَسَاءُ تَجْلِسُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَرْبَعِينَ يَوْمًا» (ترمذي روايت کړی دی).

ترجمه: زجه (نفاس داره ښځه) د پيغمبر ﷺ په وخت کې خلويښت ورځي کښيناستله.

مجد ابن تيميه رحمت الله عليه وايي: «زه واييم: د حديث معنا داده: پدې باندې ورته امر کيدی چې تر خلويښتو ورځو پوري کښيني، تر څو حديث دروغ ونه گڼل شي، ځکه چې ممکنه نده د يوه عصر ټولي ښځې په نفاس او حيض کې يو شانتې عادت ولري (المنتقى ۱/۱۸۴۹).

(۲) له ام سلمه رضي الله عنها نه روايت دی چې وايي: «كَانَتْ الْمَرْأَةُ مِنْ نِسَاءِ النَّبِيِّ ﷺ تَقْعُدُ فِي النَّفَاسِ أَرْبَعِينَ لَيْلَةً لَا يَأْمُرُهَا

التَّيَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِقَضَاءِ صَلَاةِ النَّفَاسِ» (ابو داود روایت کړی دی)

ترجمه: د پیغمبر ﷺ له ښځونه به یوه په نفاس کې څلوېښت شپې کښیناستله، او پیغمبر ﷺ به ورته د څلوېښتۍ د لمونځ د قضایې امر نه کولو.
مسأله:

که زچ (نفاس لرونکې) ښځې وینه له څلوېښتو ورځو نه مخکې بنده شي، او غسل وکړي، او لمونځ وکړي او روژه ونیسي، او بیا په څلوېښتو ورځو کې دننه وینه راشي، نو صحیح داده چې دا نفاس گڼل کېږي کښیني به، او کومه روژه یې چې د پاکۍ په ورځو کې نیولې ده هغه صحیح ده، قضایې پرې نشته^(۱).

(۱) پدې باره کې دي د محمد بن ابراهیم د فتاوی مجموعې ۱۰۲/۲، او د شیخ عبد العزيز بن باز فتاوی ۴۴/۱، (مجملة الدعوة) چاپ، او د ابن قاسم حاشیه پر زاد المستقنع باندې ۴۰۵/۱، او رسالة الدماء الطبیعیة للنساء د شیخ محمد صالح العثیمین تالیف ۵۵-۵۶ صفحه، او (الفتاوی السعدیة) ۱۳۷ صفحه وکتل شي.

او محمد بن ابراهیم په خپله فتاوی کې وایي: او دروژي قضایې دي

بله مسأله:

شيخ عبد الرحمن بن سعدي رحمت الله عليه وايي: «له وړاندي خبرو نه دا ظاهره شوه چې دنفاس دويني سبب ولادت دی، او داستحاضې وينه هغه عارضې وينه ده چې دمرض په وجه وي، او دحيض وينه اصلي وينه ده، والله اعلم (ارشاد أولي الأبصار والألباب ۲۴)

دگوليو خوړل:

څه باک نشته که ښځه دحيض دمنع کولو گولی وخورې که هغه د هغې صحت ته تاوان او ضرر ونلري، نو کله چې گولی وخورې او حيض يې رانشي، نو بيا لمونځ کول، روژه نيول، او د کعبې شريفې طواف کول، دا ټول دنورو پاکو ښځو په شان ورته روا دي او صحت لري.

راوړي، او دلمانځه قضايي دي نه راوړي، او دا يو مجمله خبره ده، ځکه ددې بيان يې ندی کړی چې دکومه روژې قضايي لازمه ده، ايا هغه روژه چې دنفاس په وخت کې دپاکۍ په ورځو کې نيولې ده، او که هغه چې دويني دراگرځيدلو وروسته يې پرې ايښې ده؟ او شايد دهغه مقصد به دا دوهمه خبره وي.

داولاد نقصانولو حکم:

اې مسلمانې خوري، کوم شی چې الله ﷻ ستا په رحم کې پیدا کړی دی، ته یې پر هغه امانتداره ګرځولې یې، نو هغه به نه پټوي، الله ﷻ وايي: ﴿وَلَا يَحِلُّ لَهُنَّ أَنْ يَكْتُمْنَ مَا خَلَقَ اللَّهُ فِي أَرْحَامِهِنَّ إِنْ كُنَّ يُؤْمِنَنَّ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ﴾ [د البقرة سورت: ۲۲۸ آیت].

ترجمه: دوی (ښځو) ته روا ندي هغه څه پټ کړي هغه څه چې الله ﷻ ددوی په رحمونو کې پیدا کړي دي، که دوی په الله او داخرت په ورځ باندي ايمان لري.

او په مختلفو وسيلو سره دهغه (اولاد) په نقصانولو (غورځولو) او له هغه نه دخلاصون کوښښ ونکړې، ځکه الله ﷻ تاته په رمضان کې دروژې خوړل روا کړي دي، کله چې تاته یې نیول دحمل په وخت کې سخت وي، او یا حمل (ماشوم) ته ضرر رسوي.

او کوم عملیاتونه چې نن ورځ دنقصانولو لپاره مینځ ته راغلي دي حرام دي، او که چیرې په ماشوم کې روح پوکل شوی وي، او دنقصانولو په وجه مړ شي، نو دا د انسان په ناحقه سره

وژل دي، او په هغه سره د قتل ټول احکام ثابتېږي، لکه دیت^(۱) ورکول چې اندازه يې خاص تفصيل لري، او د ځيني علماوو په نزد کفار ه اداء کول، چې هغه د يوه مومن مريي آزادول دي، او که يې قدرت او وسه نه وه (او يا يې ونه موند)، د دوو مياشتو پر له پسې روژه نيول دي، او ځيني علماوو دا عمل (يعني نقصانول) په کوچني ډول د ژوندۍ نجلی* د ښخولو په شان بولي، محمد بن ابراهيم رحمت الله عليه وايي: «د حمل (د مور په نس کې ماشوم) د نقصانولو کوشش کول ناروا دي، تر هغه پورې چې مرگ يې يقيني نه وي ثابت شوی، او که چيرې په يقيني توگه مړ وي نو بيا يې نقصانول جائز دي^(۲)».

او د (هيئة كبار العلماء) دشوری (۱۴۰) نمبر فيصله په ۲۰ ۱۴۰۷/۶ هـ تاريخ پدې هکله داسي ده:

۱- د حمل نقصانول په مختلفو مراحلو کې پرته له يو شرعي عذر څخه روا ندي، او هغه هم په يوه محدوده اندازه

(۱) دیت هغه عوض (پيسې او نور څه) دی چې قائل يې د مړي په بدل کې د مړي خپلوانو (اولياوو) ته ورکوي. (ژباړن)

(۲) مجموع فتاویٰ الشيخ محمد بن ابراهيم ۱۵۱/۱۱.

سره.

۲- که حمل د جوړښت په اولمه مرحله (د څلویښت ورځو په موده) کې وي، او نقصانول یې پدې موده کې ددې ویرې څخه وي چې تربیه کول به یې ورته گران وي، او یا به یې د ژوند او تعلیم احتیاجات پوره نكړای شي، او یا یې د آينده ژوند څخه په ویره کې وي، او یا موجوده اولادونه د ځان لپاره کافي وېولي، نو پدې صورت کې نقصانول جائز ندي.

۳- که حمل د (عَلَقِي) (۱) او (مُضْغِي) (۲) په مرحله کې وي، نو نقصانول یې روا ندي، مگر که یوه طبي معتبره کمیته د حمل پاتې والی د مور د صحت لپاره خطر وېولي، که چیرې د حمل په پاتې کیدو کې د مور د مینځه تلو او هلاکت ویره وي، او وروسته لدې چې ټول ممکنه وسائل ددې خطر د مینځه وړلو نه عاجز شي، نو بیا یې نقصانول روا دي.

۴- د دریمې مرحلې او څلورو میاشتو پوره کیدو نه وروسته یې هم نقصانول ندي روا، مگر که د معتبرو او

(۱) عَلَقَه: د وینې ټوټې ته وايي، او حمل په دوهمه څلویښتو ورځو کې د وینې دیوې ټوټې په شان وي.

(۲) مُضْغَه: د غوښو ټوټې ته وايي، او حمل په دریمه څلویښتو ورځو کې د غوښې دیو ټوټې په شان گرځي.

متخصصو ډاکټرانو یوه مجموعه دا فیصله وکړې چې دحمل پاتې کیدل په خپته (نس) کې دموږ دهلکت سبب ګرځي، او ټول ممکنه وسائل دهغې دژوند په ژغورلو کې ناکامه شي، نو بیا یې نقصانول روا دي، او نقصانول یې پدې وجه دلته روا دي، چې پدې کې ددوو ضررونو تر منځ له ټولو څخه دلوی او ستر ضرر مخنیوی کیږي، او ددوو مصلحتونو نه لوی او ستر مصلحت ترلاسه کیږي.

او شوری پداسې حال کې چې نومړي حکم صادروي، دالله ﷻ څخه دویری او تقوی توصیه کوي، او دا چې په نومړي مسأله کې باید له احتیاط نه کار واخیستل شي، او الله توفیق ورکونکی دی، وصلي الله علی نبينا محمد وآله وصحبه وسلم.

او د(الدماء الطبیعیة للنساء) په رساله کې شیخ محمد بن عثیمین داسې وایي: که یې چیري له نقصانولو نه مقصد دماشوم له مینځه وړل وي، او دا په ماشوم کې له روح پوکولو نه وروسته وي، نو بیشکه دا کار حرام دی، ځکه دا دانسان په ناحقه وژل دي، او دمعصوم انسان وژل په قرآن او حدیث او اجماع سره حرام دي^(۱).

او امام ابن جوزي د(احکام النساء) په کتاب کې وایي:

(۱) دنوموړي رسالې ۶۰ صفحه دي وکتل شي.

پدې چي دنکاح څخه مقصد داوډاډ راوړل دي، او له هر مني (۱) څخه اولاد نه کيږي، نو کله چي اولاد وشي، نو اصلي مقصد تر سره شي، نو دهغه نقصانول دنکاح داصلي حکمت او مقصد مخالفت دی، خو که دا دحمل په اوله مرحله کي له روح پوځلو نه مخکي وي، نو ډيره لويه گناه ده، ځکه چي حمل لدې نه وروسته دکمال درجې او دخلقت پوره کيدلو ته درسيدلو په لور روان وي، ليکن گناه يي له هغه حالت نه کمه ده کله چي په هغه کي روح پوه شي او ژوندی شي، نو که ښځه دژوندي ماشوم نقصان وکړي، دا به داسي وي لکه چي مومن انسان يي وژلی وي، الله ﷻ فرمايي: ﴿وَإِذَا الْمَوْؤُودَةُ سُئِلَتْ بِأَيِّ ذَنْبٍ قُتِلَتْ﴾ [د التکویر سورت: ۸-۹ آيتونه] (۲).

نواي مسلمانې خوري له الله ﷻ نه وويريږه، او دهیڅ غرض او مقصد لپاره ددې ناوړه جرم اقدام ونکړي، او په دي ناوړه او گمراه کونکي تبليغاتو، او ناروا رواجونو باندي چي عقل او دين يې نه مني- ونه غوليږي.

(۱) (مني) هغه اوبه دي، چي له نارينه څخه دجماع په وخت کي وځي. (ژباړن)

(۲) احکام النساء ص ۱۰۸-۱۰۹.

څلورم فصل

د جامو او حجاب احكام

اول: دمسلمانې ښځې دشرعي جامو (لباس) كيفيت:

۱- دمسلمانې ښځې جامې بايد لويې او پراخه وي او ټول جسم يې له نا محرمه نارينه وو نه پټ كړی وي، او خپلو محرمو كسانو ته بايد له معمول سره سم پرته له مخ، ورغويو، او پښو نه بل هيڅ څای ښكاره نكړي.

۲- جامې بايد مستوري وي چي دهغي د لاندې څه ښكاره نشي، نو داسي نازك نه وي چي دهغي لاندې د پوست رنگ خني ښكاره شي.

۳- جامې بايد داسي تنگي نه وي چي داعضاوو حجم او اندازه وښايي، په صحيح مسلم كې له پيغمبر ﷺ نه روايت دی چي فرمايي: «صِنْفَانِ مِنَ أَهْلِ النَّارِ لَمْ أَرَهُمَا قَوْمٌ مَعَهُمْ سَيَاطٌ كَأَذْنَابِ الْبَقَرِ يَضْرِبُونَ بِهَا النَّاسَ وَنِسَاءٌ كَاسِيَاتٌ عَارِيَاتٌ مُمِيلَاتٌ مَائِلَاتٌ رُءُوسُهُنَّ كَأَسْنِمَةِ الْبُخْتِ الْمَائِلَةِ لَا يَدْخُلْنَ الْجَنَّةَ وَلَا يَجِدْنَ رِيحَهَا وَإِنْ رِيحَهَا لَيُوجَدُ مِنْ مَسِيرَةٍ كَذَا وَكَذَا»

(مسلم روایت کړی دی).

ترجمه: په دوېځ کي دوې ډلي دي چي ما (هيڅ) ندي ليدلي: يو هغه قوم دی چي دغوا دلکی په شان شلاخي (قمچيني) ورسره وي او خلك* پرې وهي، او (بله ډله) هغه پتي برينډي، کړې وږې، ښځي دي چي سرونه به يي داوښونو دکاږه بوکونو* په شان وي، جنت ته به نه ځي، او نه به يې بوی ورته رسيږي، او بيشکه چي (دجنت) بوی له دومره دومره مسافي نه احساسيږي.

شيخ الاسلام ابن تيميه رحمت الله عليه وايي: «او د پيغمبر ﷺ ددې قول (کاسيات عاريات) تفسير يي داسي کړی دی: چي ښځه داسي جامې واغوندي چي بدن يي نه پتوي، نو دې خو جامې اغوستي وي، خو په حقيقت کي برينډه وي، مثلاً داسي نری (نازکي) جامې واغوندي چي دپوست رنگ او کيفيت معلوموي، او يا داسي تنگي جامې واغوندي چي دجسم مختلفي حصي او اندامونه لکه کوناټي، ليچي او نور ځايونه وښايي.

دښځي لپاره مناسبې جامې هغه دي چي دا پتوي، او داسي پنډي او لويي وي چي جسم يي نه ښکاره کوي، او نه يي داندامونه حجم او اندازه ښايي (مجموع الفتاوى ۱۴۶/۲۲)

۴- ښځه باید په خپلو جامو کې له نارینه وو سره مشابهت ونلري، ځکه پیغمبر ﷺ پر هغه ښځو باندي لعنت ويلي دی چې خپلي جامې د نارینه وو په شان جوړوي، او د ښځې مشابهت له نارینه وو سره په جامو کې دادی: چې داسې جامې واغوندي چې هغه د نوعیت او اوصافو په لحاظ د هري ټولني درس ورواج سره سم خاص د نارینه وو لپاره وي.

شیخ الاسلام ابن تیمیه رحمت الله علیه وایي: «د نارینه وو (سرو) او ښځو د جامو تر مینځ فرق پدې اساس دی چې کوم لباس د نارینه وو لپاره مناسب وي، او کوم د ښځو لپاره مناسب وي، نو (نارینه او ښځې هر یو) دهماغه (مناسبو) جامو په اغوستلو سره مامور دي، ښځو ته په پرده (حجاب) او له برینډوالي نه په ځان ساتلو امر شوی دی، نو ځکه ورته په آذان او لبیک ویلو کې د آواز پورته کولو، او صفا و مروا ته د ختلو، او په احرام کې لکه د سړي په شان د جامو د ایستلو اجازه نده ورکړه شوې، لکه څنګه چې نارینه وو ته امر شوی دی چې جامې په احرام کې وباسي، او سر لوخ کړي، او هغه عادي جامې چې د اندامونو په اندازه جوړې شوي وي وانه غوندي، نو قمیص، پرتوګ، خولۍ، او موزي باید وانه غوندي... اما ښځه له جامو اغوستو نه نده منعه شوې، ځکه چې هغې ته ځان پټول او ستر

کول لازم دي، او دهغه مخالفت ورته روا ندی، لیکن د نقاب، او لاسکلو* اغوستو څخه منعه شوې ده، ځکه دا هغه لباس دی چي اندامونو باندې جوړ شوی دی او ضرورت ورته نشته، او بیا یې دا خبره کړې ده چي خپل مخ به له نارینه وو څخه پرته له نقاب څخه په کوم بل شی پټوي... او په آخر کي وايي: «نو کله چي دا خبره روښانه شوه چي دنارینه وو او ښځو دلباس تر منځ باید داسي فرق وي چي په هغه سره دښځو او نارینه وو توپیر وشي، او داچي دښځو جامې باید داسي وي چي په هغه سره دښځي دسټر او پردې (حجاب) مقصد تر سره شي، نو پدې باب او دې مساله کي اساس او اصل په ښه توګه په ګوته کيږي، نو دا خبره روښانه شوه چي که کومي جامې او لباس چي زیاتره دنارینه لخوا اغوستل کیده، نو دهغه له اغوستو څخه ښځه منعه ده... او بیا وايي: او چي کله په کوم لباس کي ستر لږ وي، او هم پکي له نارینه وو سره مشابهت وي، نو دهغه څخه ددې دوو سببونو په وجه منعه شویده، واللہ اعلم (مجموع الفتاوی ۱۴۸/۲۳-۱۵۵، ۱۴۹)

۵- دښځي جامې باید دومره ښایسته نه وي چي دکور نه دوتلو په وخت کي دخلکو توجه جلب کړي، تر څو له هغو ښځو نه ونه ګڼل شي کومي چي خپل زینت بل چا ته ښکاره کوي.

دوهم: د پردې (حجاب) معنا، دلائل، او فایده:

د پردې (حجاب) معنا: پرده دې ته ویل کیږي چې ښځه خپل بدن دهغو نارینه وو نه پټ کړي چې محرم یې نه وي، الله ﷻ فرمایي: ﴿وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلْيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَىٰ جُيُوبِهِنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ آبَائِهِنَّ أَوْ آبَاءَ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ أَبْنَائِهِنَّ أَوْ أَبْنَاءَ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ إِخْوَانِهِنَّ﴾ [د النور سورت: ۳۱ آیت].

ترجمه: او ندي ښکاره کوي (باطني) زينت خپل، مگر هغه چې ترينه ښکاري، او په خپلو ټکريو دي خپل ځانونه پټ کړي، او ندي ښکاره کوي خپل ښايست مگر خپلو ميړونو ته، يا خپلو پلرونو ته، يا دميرونو پلرونو ته، يا خپلو ځامنو ته، يا دميرونو ځامنو ته، يا خپلو وروڼو ته، او فرمايي: ﴿وَإِذَا سَأَلْتُمُوهُنَّ مَتَاعًا فَاسْأَلُوهُنَّ مِنْ وَرَاءِ حِجَابٍ﴾ [د الاحزاب سورت: ۵۳ آیت].

ترجمه: او کله چې لدوی (د پیغمبر ﷺ) دازواجو مطهراتو څخه څه وغواړئ، نو د پردې تر شا یې وغواړئ، او مراد له (حجاب) نه په آیت کې هغه شی دی چې ښځه پټوي، لکه

دیوال، یا دروازه، یا جامې، او آیت که څه هم د پیغمبر ﷺ د ښځو په باره کې راغلی دی، خو حکم یې ټولو مسلمانو ښځو ته عام دی، ځکه چې دهغه علت او وجه یې داسې بیان کړېده:

﴿ذَلِكُمْ أَطْهَرُ لِقُلُوبِكُمْ وَقُلُوبِهِنَّ﴾ [د الاحزاب سورت: ۵۳ آیت].

ترجمه: دا (یعنې د پردې تر شا د ښځو څخه څه غوښتل) ستاسو د زړونو او د دوی د زړونو لپاره لپاک ساتونکی دی.

او دا یو عام علت دی، نو د علت عاموالی د حکم د عاموالی دلیل دی، او الله ﷻ فرمایي: ﴿يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لِّأَزْوَاجِكَ وَبَنَاتِكَ وَنِسَاءِ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ﴾ [د الاحزاب سورت: ۵۹ آیت].

ترجمه: اې پیغمبره خپلو ښځو او لوڼو او د مومنانو ښځو ته ووايه چې پر خپلو ځانونو (بدنونو) باندې دخپلو ټکړيو* (پلونه) واچوي (خواره کړي).

شيخ الاسلام ابن تيميه رحمت الله عليه وايي: جلاباب: هغه لوی ټکري (څادر) ته وايي، چې ابن مسعود رضي الله عنه يې (رداء) بولي، او عام خلک يې (ازار) بولي، چې د ښځې سر او ټول بدن پټوي، او ابو عبیده او نور علماء وايي: چې (ازار) هغه دی چې ښځه يې پر سر باندې اچوي او بيله سترگو بل څه يې نه

ښکاري، او (نقاب) هم له همدې جملې څخه دی (مجموع فتاویٰ شیخ الاسلام ۱۱۰/۲۲-۱۱۱)

له هغه دلائلو نه چي په سنتو کي له نا محرمو نه دښځي دمخ دپټولو په باره کي راغلي دي، دعائشي رضي الله عنها دا حديث دی چي وايي: «كَانَ الرُّكْبَانُ يَمُرُّونَ بِنَا وَنَحْنُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُحْرَمَاتٌ فَإِذَا حَازُوا بِنَا سَدَلَتْ إِحْدَانَا جَلْبَابَهَا مِنْ رَأْسِهَا عَلَى وَجْهِهَا فَإِذَا جَاوَزُونَا كَشَفْنَاهَا» (احمد، ابو داود، او ابن ماجه روايت کړی دی)

ترجمه: کله چي مونږ له پيغمبر ﷺ سره په احرام کي وو، او سپاره خلك زمونږ له خوا نه تيريدل، نو کله چي به مونږ ته رانژدې شول، نو له مونږ نه به هري يوې خپل څادر د سر د پاس نه پر مخ باندې را خپور (څوړند) کړ، او کله چي به (له هغوی نه) تير شوو نو مخ به مولوخ کړ.

او له نا محرمو نه دښځي دمخ پټولو د واجبوالي په باره کي په قرآن او حديث کي ډير دلائل راغلي دي، او اې مسلمانې خوري زه پدې باره کي تا دي کتابونو ته دمراجعي لپاره حواله کوم: (حجاب المرأة ولباسها في الصلاة) دشيخ الاسلام ابن تيميه تأليف، او (حكم السفور والحجاب) دسماحة الشيخ عبد العزيز بن عبد الله بن باز تأليف، (الصارم المشهور على المفتونين بالسفور) دشيخ حمود بن عبد الله التويجري تأليف، او (رسالة الحجاب)

د شیخ محمد بن صالح العثیمین تألیف، او پدې رسالو کې پوره او کافي معلومات پدې هکله شته.

او مسلمانې خوري تا ته دي معلومه وي چې کومو علماوو چې تا ته دمخ لږڅول روا بللي دي، سره لدې چې دهغوی قول مرجوح او ضعیف دی، خو بیا هم یې ددې روا والی لپاره دا قید ذکر کړی دی، چې باید (مخ لږڅول) دفتنې او شر سبب جوړ نشي، او که فتنه تري پېښېږي نو بیا یې پټول واجب دي، او فتنه او شر لیري ندي، خصوصاً پدې زمانه کې چې دینداري او حیا په نارینه وو او ښځو کې کمه شوې ده، او فتنه گر ډیر شوي دي، او ښځې رنگارنگ دښکلا وسائل استعمالوي، او پدې کې ډیري فنکاره (ماهره) هم دي، چې پدې سره فتنې او شر پیدا کېږي، نو اې مسلمانې خوري لدې ټولو شيانو نه پرهیز وکړه، او داسې حجاب واغونډه چې دالله ﷻ په توفیق سره دي له فتنې او شر نه وساتي، او هیڅ یو معتبر عالم نه پخوا او نه په اوس زمانه کې دې ښځو ته هغه کارونه روا کړي چې دوی یې نن کوي، او ځینې مسلمانې ښځې د پردې (حجاب) او ستر په باره کې له نفاق څخه کار اخلي، چې کله په با پرده ټولنه کې وي، ستر کوي، او چې کله په آزاده او بې ستره ټولنه کې وي، نو بیا ستر نه کوي، او ځینې په عامو ځایونو کې ستر کوي، خو چې کله یو دوکان او یا شفاخاني ته لاړي

شي، او يا له کوم زرگر سره او يا د ښځينه جامو له خياط (درزي) سره خبرې کوي، نو مخ او لپچې داسې ورته لوڅي کړي، لکه چې د خپل خاوند او يا محرم سره وي، نو هغه ښځې چې دا کارونه کوي د الله ﷻ څخه دي وويرېږي.

او مونږ ځيني ښځې ليدلي چې په هوايي جهاز کې له خارج نه راځي، نو هله حجاب او ستر وکړي چې کله له هوايي جهاز نه ددې هيواد په يو هوائي ډگر کې کوزي شي، نو (ددوی ددغه کار څخه) داسې ښکاري چې (ددوی په نظر) حجاب او ستر يواځې يو عادت او رواج وي، او يو شرعي حکم نه وي.

اې مسلمانې خوري، بيشکه ستر او حجاب تا د مريض زړونو خاوندانو او انساني سپيو له زهرجنه کتلو څخه ژغوري، او له تا څخه (د خلکو) حيواني طمعي او اميدونه ليري کوي، نو هميشه د حجاب او پردې ساتنه وکړه، او هغه مغرضانه تبليغاتو ته تن مه ورکوه چې د ستر او حجاب غندنه کوي، او يا يې بې ارزښته بولي، بيشکه هغوی ستا لپاره شر غواړي، لکه څنگه چې الله ﷻ فرمايي: ﴿وَيُرِيدُ الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الشَّهَوَاتِ أَنْ تَمِيلُوا مَيْلًا عَظِيمًا﴾ [د النساء سورت: ۲۷ آيت].

ترجمه: او هغه کسان چې د شهوتونو پيروي کوي، غواړي چې تاسو (له حق څخه) په لويه بې لاري سره منحرف شئ.

پنځم فصل

د ښځې د لمانځه احکام:

ای مسلمانې خوري لمونځونه په خپل وخت کې د ټولو شرطونو، ارکانو، او واجباتو سره اداء کړه، الله ﷻ امهات المومنین^(۱) ته فرمایي: ﴿وَأَقِمْنَ الصَّلَاةَ وَآتِينَ الزَّكَاةَ وَأَطِعْنَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ﴾ [د الاحزاب سورت: ۳۳ آیت].

ترجمه: او لمونځ اداء کړی، او زکات ورکړی، او د الله او دهغه در رسول اطاعت وکړی.

دا ټولو مسلمانو ښځو ته عام امر دی، نو لمونځ د اسلام دارکانو نه دوهم رکن دی، او د اسلام ستنه ده، پرېښول یې کفر او له اسلام نه وتل دي، څوک چې لمونځ نه کوي نړوي او که ښځه، هغه نه دین لري او نه اسلام، او له خپل وخت نه د لمانځه څنډول بيله کوم شرعي عذر نه، په حقیقت کې دهغه ضایع

(۱) یعنی د مومنانو میسدي، او دا د پیغمبر ﷺ د ازواجو مطهراتو لقب دی. (ژباړن)

کول دي، الله ﷻ فرمایي: ﴿فَخَلَفَ مِنْ بَعْدِهِمْ خَلْفٌ أَضَاعُوا الصَّلَاةَ وَاتَّبَعُوا الشَّهَوَاتِ فَسَوْفَ يَلْقَوْنَ غِيًّا * إِلَّا مَنْ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَأُولَئِكَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ وَلَا يُظْلَمُونَ شَيْئًا﴾ [مريم سورت: ۵۹-۶۰ آیتونه].

ترجمه: نو لدوی نه وروسته داسي څوک راغلل چي لمونځ يي ضايع کړ، او د شهوتونو متابعت يي وکړ، نو دوی به ژر بد عاقبت وگوري، مگر هغه کسان چي توبه وباسي، او ايمان راوړي، او نيك عمل وکړي، نو دا کسان به جنت ته ځي، او په هيڅ شي کي به پرې ظلم او تيري نه کيږي.

او حافظ ابن کثير په خپل تفسير کي له يو شمير علماوو نه نقل کړی دی چي دلمانځه ضايع کولو نه مراد: دهغه دوختونو ضايع کول دي، چي لمونځ دخپل وخت له وتلو نه وروسته اداء شي، او د بد عاقبت څخه مراد: زيان او خساره ده، او بل تفسير يي دادی: چي هغه په دوزخ کي يوه کنده ده.

دښځي دلمانځه ځانگړي احکام دي، چي په لاندې ډول بيانېږي:

۱- دښځي لپاره اذان او اقامت نشته، ځکه چي داذان لپاره اواز پورته کول لازم دي، او دښځي لپاره اواز پورته کول

روا ندي، نو دښځي اذان او اقامت صحيح ندى، د(المغني) مؤلف وايي: «پدي کي موږ (دعلماوو) اختلاف ندى ليدلى»^(۱).

۲- دښځي له مخ نه بغير نور ټول بدن يې په لمانځه کي عورت دى، او دورغويو او پښو په باره کي چي عورت دي او که نه، دعلماوو اختلاف دى، او دا حکم په هغه صورت کي دى، چي بيله خپل محرم څخه يې بل څوک په لمانځه کي نه گوري، که چيري نا محرم سړي ليدله نو دټول جسم پټول پرې لازم دي، لکه څنگه چي له لمانځه نه دباندې دنارينه وو نه ستر پرې لازم دى، نو په لمانځه کي به ضرور سر، غاړه، او نور بدن حتى دپښو (قدمونو) مخونه به پټوي، پيغمبر ﷺ فرمايي: «لَا يَقْبَلُ اللَّهُ صَلَاةَ حَائِضٍ إِلَّا بِخِمَارٍ» [بخاري، مسلم، ابوداود، ترمذي، او نسائي روايت کړى دى]

ترجمه: الله ﷻ دهغه ښځي چي حيض يې راغلى وي (بلوغ ته رسيدلې وي) لمونځ نه قبلوي، مگر په څادر (پوښي) کي، او (خمار) هغه څادر دى چي سر او غاړه پټوي.

او له ام سلمه رضی الله عنها نه روايت دى چي له پيغمبر ﷺ

نه يې پوښتنه وکړه چې ايا ښځه په اوږده کميس او پورني کي لمونځ کولای شي چې پرتوگ يې نه وي اغوستی؟ پيغمبر ﷺ ورته وفرمايل: «إِذَا كَانَ الدَّرْعُ سَابِغاً يُعْطَى ظُهُورَ قَدَمَيْهَا»^(۱).

ترجمه: که چيري کميس دومره اوږد وي چې دپښو سرونه پټ کړي (نو کولای شي)^(۲).

دا دوه حديثونه پدې دلالت کوي چې په لمانځه کي دسر او غاړي پټول حتمي دي، لکه څنگه چې دعائشې رضي الله عنها په حديث کي راغلي دي، او همدارنگه دنور بدن او حتی دپښو سرونه پټول هم حتمي دي، لکه څنگه چې دام سلمه په حديث کي راغلي دي، او دمخ لوڅول يې په هغه صورت کي روا دي چې بيگانه (نا محرمه) څوک يې نه وينی، او پدې باندي دعلماوو اجماع شوې ده.

شيخ الاسلام ابن تيميه وايي: که ښځه يوازي لمونځ وکړي، نو دپورني اچول ورته لازمي ده، او دلمانځه څخه بهر په

(۱) ابو داود روايت کړی دی، او دحديث امامانو دا حديث: صحيح موقوف) حديث بللی دی.

(۲) يعني پدې صورت کي لمونځ کولای شي (ژباړن)

خپل کور کې دسر لوڅول ورته روا دي، نو زينت کول (کالي اغوستل) په لمانځه کې دالله ﷻ حق دی، نو هيچ چا ته روا ندي چي په کعبې لوڅ طواف وکړي، که څه هم يوازي په شپه کې وي، او يا لوڅ لمونځ وکړي، که څه هم يوازي وي»، او بيا وايي: «نو په لمانځه کې دعورت حکم (دلمانځه نه بهر) د نظر د عورت پوري تړلی ندي، نه طرداً او نه عکساً»^(۱) (۲).

په (المغني) کې راغلي دي: اما دازادي ښځې دټول بدن پټول په لمانځه فرض دي، او که يې کوم ځای ښکاره شي نو لمونځ يې صحيح ندي، مگر که چيري لږ وي، او دا دمالك،

(۱) «طرداً» پدې مساله کې دا معنا لري: چي دکومو اندامونو پټول چي په لمانځه کې فرض دي، حتمي نده چي دهغه پټول له لمانځه نه بهر هم فرض وي.

او «عکساً» دا معنا لري: چي دکومو اندامونو پټول چي په لمانځه کې فرض دي، له لمانځه نه بهر يې لوڅول حتمي ندي.

خلاصه دا چي دلمانځه دننه او له لمانځه نه بهر دعورت په حکم کې څه طردي او عکسي تعلق او تلازم نشته، بلکه په هر حالت کې عورت ځانگړی حکم لري، په لمانځه کې دننه ځانته حکم لري، او له هغه نه بهر ځانته حکم لري. (ژباړن)

(۲) مجموع الفتاوى ۱۱۳/۲۲-۱۱۴.

اوزاعي، او شافعي رحمت الله عليهم قول دی ^(۱).

۳- په (المغني) کي راغلي دي: چي ښځه به په رکوع او سجده کي خپل ځان (او اندامونه) سره راټول کړي، او سره ليري کوي به يې نه، او چارزانو به کښيني، او يا به دواړي پښې غوړوي او ښي خوا ته به يې باسي، او پدې ناسته کي ستر زيات دی، نو ځکه خودا ناسته له هغې نه بهتره دی چي ښي پښه دگوتو پر سرونو ودروي، او کينه پښه تر هغه لاندې کړي او دواړي ښي خوا ته وباسي، او يا ښي پښه دگوتو پر سرونو ودروي، او پر چپه پښه کښيني ^(۲).

او نووي رحمت الله عليه وايي: شافعي رحمت الله عليه په (مختصر) کي وايي: دنارینه وو او ښځو تر مينځ دلمانځه په اعمالو کي کوم فرق نشته، خو ښځي ته مستحب دي چي خپل بدن يو له بل سره راټول کړي، او په سجده کي خپل نس له خپلو ورنونو سره داسي وښلوي چي ښه پټه شي، او زه بهتره

(۱) المغني ۲/۳۲۸.

(۲) المغني ۲/۲۵۸.

گڼم چې دا کار په رکوع او ټول لمانځه کې وکړي.^(۱)

۴- په جماعت سره دښځو لپاره لمونځ کول د علماوو په مینځ کې اختلافي مسأله ده، بعضي یې روا کوي او بعضي یې منع کوي، خو ډاکټره علماوو په نظر منع ندی، ځکه پیغمبر ﷺ وام ورکه ته امر وکړی چې دخپل کور کسانو ته جمع ورکړي^(۲)، او دبعضو په نظر مستحب ندی، او دبعضو په نظر مکروه دی، او دبعضو په نظر په نفلو کې جائز دی، نه په فرضو کې، او امید دی چې مستحب والی یې راجح وي، او پدې مسأله کې دزیات معلومات لپاره دي و(المغني ۲/۳۰۲) او (المجموع ۴/۸۴-۸۵) دنووي تالیف ته مراجعه وشي.

او ښځه کولای شي چې قرائت په لوړ اواز (جهر) سره ووايي، که چیرې نا محرمه نارینه وو یې اواز نه اوریده.

۵- وښځو ته روا دي چې په مسجد کې دنارینه وو سره دجماعت لپاره له کوره ووځي، خو دهغوی لمونځ په خپل کور کې بهتر دی، مسلم رحمت الله علیه په خپل کتاب (صحیح

(۱) المجموع ۳/۴۵۵.

(۲) ابو داود روایت کړی دی، او ابن خزیمه هغه صحیح بللی دی.

مسلم) کي له پیغمبر ﷺ څخه روایت کوي چي هغه فرمایي:
 «لَا تَمْنَعُوا إِمَاءَ اللَّهِ مَسَاجِدَ اللَّهِ».

ترجمه: دالله ﷻ مینځي^(۱) له مسجدونو څخه مه منعه کوی.

او ﷺ فرمایي: «لَا تَمْنَعُوا النِّسَاءَ أَنْ يَخْرُجْنَ إِلَى الْمَسَاجِدِ، وَيُؤْتِهِنَّ خَيْرَ لِهْنٍ»^(۲).

ترجمه: ښځې لدې نه منعه کوی چي مسجدونو ته ولاړي شي، او (په) کورونو (پاته کیدل) ددوی لپاره بهتره دي. نو ښځو ته په کورونو کي پاته کیدل، او په کورونو کي لمونځ کول یې دستر دځوندي والي په وجه بهتر دي. او که چیري مسجد ته دلمانځه لپاره لاړه شي، نو دا لاندني آداب به ضرور مراعاتوي:

الف- باید په کالیو او کامل حجاب سره پټه وي، عائشه رضی الله عنها وایي: ښځو به دپیغمبر ﷺ سره لمونځ کاوه، او بیا به خپلو کورونو ته تللې پداسي حال کي چي په خپلو کالیو به

(۱) له مینځو نه مراد دلته عامي ښځې دي. (ژباړن)

(۲) احمد او ابو داود روایت کړی دی.

داسې پټې وې چې د تيارې له وجهي به نه پيژندل کيدلې.^(۱)
 ب- کله چې له کوره وځي نو عطر او خوشبويي به نه استعمالوي، پيغمبر ﷺ فرمايي: «لَا تَمْنَعُوا إِمَاءَ اللَّهِ مَسَاجِدَ اللَّهِ، وَلْيَخْرُجْنَ تَفَلَاتٍ»^(۲).

ترجمه: ښځې لدې نه مه منعه کوی چې مسجدونو ته ولاړې شي، او دخوشبويي د استعمال نه بغير به له کوره وځي، او (تفلات) يعني: چې خوشبويي يې نه وي استعمال کړې.
 له ابو هريره ؓ نه روايت دی چې وايي پيغمبر ﷺ ويلې دي: «أَيُّمَا امْرَأَةٍ أَصَابَتْ بُخُورًا فَلَا تَشْهَدَنَّ مَعَنَا الْعِشَاءَ الْآخِرَةَ»^(۳).

ترجمه: هري ښځې چې خوشبويي وهلې وي زمونږ سره دي دما سختن لمانځه ته نه حاضرېږي.
 او مسلم دابن مسعود رضی الله عنه ښځې زينب نه روايت

(۱) بخاري او مسلم روايت کړی دی.

(۲) احمد او ابو داود روايت کړی دی.

(۳) احمد، مسلم، ابو داود او نسائي روايت کړی دی.

کړی چې پیغمبر ﷺ مونږ ته وویل: «إِذَا شَهِدْتَ إِحْدَاكُنَّ الْمَسْجِدَ فَلَا تَمْسُ طِبْيًا»^(۱).

ترجمه: کله چې له تاسو نه یوه مسجد ته حاضره شي نو خوشبويي او عطر دي نه وهي.

امام شوکاني په (نیل الاوکار) کې وايي: پدې حدیث سره دا ثابته شوه د ښځو وتل مسجدونو ته په هغه صورت کې روا دي چې په هغه کې فتنه او فساد، او یا دهغه مینځ ته راوړونکي سبب لکه خوشبويي او داسې نور څه نه وي.

او همدارنګه وايي: او له نومړو احادیثو نه دا ثابته شوه چې نارینه به ښځو ته هله و مسجد ته د وتلو اجازه ورکوي، چې په وتلو کې یې دفتني جوړیدلو اسباب نوي، لکه خوشبويي، او یا ګاڼه، او یا نور زینت او سینګار^(۲).

ج- د کور نه به په ښکلي کالیو او سینګار کې نه وځي، ام المؤمنین عائشه رضی الله عنها وايي: که چیرې پیغمبر ﷺ هغه څه چې مونږ لیدلي دي لیدلي وای، نو ښځې به یې له مسجد نه

(۱) مسلم روایت کړی دی.

(۲) نیل الاوطار ۳/ ۱۴۰-۱۴۱.

منع کړي وای، لکه څنگه چې بني اسرائيلو خپلې ښځې منع کړي دي^(۱).

امام شوکاني په نیل الاوطار کې دعائشي رضی الله عنها ددغه قول (که چیرې پیغمبر ﷺ هغه څه چې مونږ لیدلي دي لیدلي وای) په شرح کې وایي: یعنی دا ښکلي کالي، او خوشبويي، او سینگار، او بي ستره وتلو ته دهغې اشاره ده، ځکه چې دپیغمبر ﷺ په وخت کې ښځې په لوبو او پراخو او پنډو او ډبلو کالیو کې له کور نه وتلي.

امام ابن الجوزي رحمت الله عليه وایي: ښځې ته ښايي چې د کور وتلو څخه ډډه وکړي څومره چې ورته ممکنه وي، که خپله له نورو نه سالمه پاتې شي، نو نور به له هغې نه سالم نه وي پاتې، نو که چیرې ووتلو ته مجبوره شي، نو دخپل خاوند په اجازه به په یو خوار (غریب) شکل کې وځي، او په خالي ليارو به ځي، او په عامو بازارونو او سړکونو کې به نه ځي، او کوبښن به کوي چې اواز یې څوک وانه وري، او دلپاري په غاړه

(۱) بخاري او مسلم روایت کړی دی.

کې به څي، نه دلياري په مينځ کې^(۱).

د- که چيرې ښځه يوازي وي، نو دنارینه وو شاته به يوازي په صف کې درېږي، انس رضي الله عنه وايي: کله چې پيغمبر ﷺ دوی ته لمونځ ورکړ: نوزه او يو يتيم هلك يې شا ته ودریدو، او يوه بودی ښځه زمونږ شا ته ودریدله^(۲).

او هغه په بل روايت کې وايي: ما او يو يتيم زمونږ په کور کې په پيغمبر ﷺ پسي لمونځ وکړ، او زما مور (ام سليم) مو شا ته ولاړه وه^(۳).

او که چيرې ښځې له يوې نه زياتې وي، نو بيا به ديو صف او څو صفونو په شکل دنارینه وو شا ته درېږي؛ ځکه چې پيغمبر ﷺ نارینه دهلکانو نه وړاندي درول، او ښځې به يې دهلکانو شا ته درولي^(۴).

له ابو هريره رضي الله عنه نه روايت دي چې وايي پيغمبر ﷺ

(۱) احکام النساء ۳۹.

(۲) بخاري، مسلم، ابو داود، ترمذي، او نسائي روايت کړی دی.

(۳) بخاري روايت کړی دی.

(۴) احمد روايت کړی دی.

ويلي: «خَيْرُ صُفُوفِ الرِّجَالِ أُولَئِهَا، وَشَرُّهَا آخِرُهَا، وَخَيْرُ صُفُوفِ النِّسَاءِ آخِرُهَا، وَشَرُّهَا أُولَئِهَا»^(۱).

ترجمه: دنارینه ووله ټولو نه ښه او بهتره صف اول صف دی، او له ټولو نه بدترین صف آخر صف دی، او دښخو له ټولو نه ښه او بهتره صف آخر صف دی، او له ټولو نه بدترین اول صف دی.

نو دا دوه حدیثونه پدې دلالت کوي چي ښځي به دنارینه وو شاته صف جوړوي، او چي کله په نارینه ووي پسي لمونځ کوي، نو ځانته ځانته به لمونځ نه کوي، که فرض لمونځ وي او که تراویح وي.

هـ- که امام په لمانځه کي سهوه شي، نو ښځه به ددوو لاسونو دورغوو په وهلو سره (چکچکو) هغه ته فتحه او خبر ورکوي؛ ځکه پیغمبر ﷺ فرمایي: «إِذَا نَابَكُمْ فِي الصَّلَاةِ شَيْءٌ فَلْيُسَبِّحْ الرِّجَالُ، وَلْيُصَفِّقْ النِّسَاءُ»^(۲).

ترجمه: که په لمانځه کي درته څه پیښ شي، نو نارینه به

(۱) مسلم، ابوداود، ترمذي، نسائي، او ابن ماجه روايت کړی دی.

(۲) احمد روايت کړی دی.

تسبیح وايي^(۱)، او ښځې به چکچکې وهي.

او دا دښځو لپاره په لمانځه کې د لاسونو وهلو (ټکولو) اجازه ده، چې کله یو څه پینښ شي، او دامام سهوه له همدې جملې څخه ده؛ او دا ځکه چې دښځې په اواز کې دنارینه وو لپاره فتنه ده، نو له همدې وجهې په لاسونو وهلو امر ورته شوی دی، او خبرې به نه کوي.

و- کله چې امام سلام وگرځوي نو ښځې به سمدستي له مسجد نه وځي، او نارینه به ناست وي؛ تر څو چې له ښځو نه څوک ونه ویني، ام سلمه رضي الله عنها روایت کوي وايي: کله چې به ښځو له فرض لمونځ نه سلام وگرځاوه، نو به پاڅیدلي، او پیغمبر ﷺ او کومو کسانو چې ورسره لمونځ کړی وو هغوی به تر کوم وخت پورې چې به الله غوښتل ناست به وو، او کله چې به پیغمبر ﷺ پاڅید نو نور خلک به هم پاڅیدل.

زهري وايي: زمونږ په نظر -والله اعلم- هغه ددې لپاره چې

(۱) یعنې په تسبیح (سبحان الله) ویلو سره دې امام ته فتحه او خبر ورکړي، چې خطا شوی دی، او ښځه به د لاسونو په وهلو سره امام ته فتحه او خبر ورکوي. (ژباړن)

کومي ښځې وتلي ټولي ختمي شي^(۱).

امام شوکاني وايي: په نومړي حديث کي دا خبره ثابته شوه چي امام ته ښايي دمقتديانو دحالت مراعت وکړي، او له هغه کار نه ډډه وکړي چي له هغه نه کوم ناروا کار مينځ ته راځي، او دتهمت له ځايونو نه ځان خوندي وساتي، او دا خبره ثابته شوه چي په ليارو کي دښځو او نارينه وو اختلاط او گډوالي مکروه او ناروا دی، څه دا چي په کورونو کي وي^(۲).

امام نووي رحمت الله عليه وايي: دښځو او نارينه وو دجماعت په لمانځه کي لاندې توپيرونه شته:

اول: جماعت لمونځ دښځو لپاره هومره مؤکد او ټينگ سنت ندي، کوم چي دنارينه وو لپاره دی.

دوهم: دښځو امام به دهغوی په مينځ کي درېږي.

درېم: يوه ښځه به دنارينه شا ته درېږي، نه څنگ ته يي، په خلاف دنارينه.

(۱) بخاري روايت کړی دی، (الشرح الكبير على المقنع) ۴۲۲/۱ دي وکتل

شي.

(۲) نيل الاوطار ۳۲۶/۲.

خلورم: که یې دنارینه وو سره دڅو صفونو په شکل لمونځ کاوه، نو اخیر صف له اول صف نه غوره او بهتره دی^(۱).
او له تیرو خبرو نه دا معلومه شوه، چي دنارینه وو او ښځو په مینځ اختلاط او یوځای والی حرام او ناروا دی.
ز- داختر لمانځه ته دښځو وتل:

عن أم عطية رضي الله عنها قالت: «أَمَرَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ نُخْرِجَهُنَّ فِي الْفِطْرِ وَالْأَضْحَى: الْعَوَاتِقَ وَالْحَيْضَ وَذَوَاتِ الْخُدُورِ فَأَمَّا الْحَيْضُ فَيَعْتَزِلْنَ الصَّلَاةَ - وفي لفظ: الْمُصَلَّى - وَيَشْهَدْنَ الْخَيْرَ وَدَعْوَةَ الْمُسْلِمِينَ»^(۲).

ترجمه: له ام عطيه رضي الله عنها نه روايت دی چي وايي:
پيغمبر ﷺ مونږ ته امر وکړ چي هغوی (يعني) پيغلي نجوني، او ځواناني دپردي ښځي، او حائضې ښځي په کوچني اختر او لوی اختر کي (وعید گاه ته) وباسو، او حائضې ښځي به دلمانځه څخه ډډه کوي، -او په بل روايت کي وايي: دلمانځه ځای نه به ډډه کوي- خو دخیر او دمسلمانانو ددوعا لپاره به

(۱) المجموع ۴۵۵/۳.

(۲) جماعت روايت کړی دی.

حاضرېږي.

شوکانې وايي: دا حديث او ددې په خير نور احاديث پدې خبره دلالت کوي چې په اخرونو کې وعيد گاه ته دښځو وتل روا دي، که پیغله وي، که واده کړي، که ځوانه وي، حیضداره وي، او که بودی، تر څو چې په عدت^(۱) کې نه وي، او یا یې په بهر وتلو کې فتنه او فساد نه وي، او یا څه عذر ونلري^(۲).

او شیخ الاسلام ابن تیمیه وايي: چې ومسلمانو ښځو ته دا خبره وشوه چې دجُمعي او دجماعت لمانځه نه یې په کورونو کې لمونځ بهتره دی، خو داختر لمونځ داسې ندی، ځکه هغوی ته یې امر کړی دی چې داختر لمانځه ته ولاړي شي، او شاید - والله اعلم - چې اسباب به یې داوي:

اول: اختر په کال کې یوازي دوه ځله دی، نو په هغه کې دجمعي او دجماعت دلمانځه خلاف دښځو حاضریدل روا شول. دویم: داختر لمونځ بدل (قائم مقام) نلري، خو دجمعي او

(۱) عدت هغه شرعي مودې ته وايي چې ښځه یې باید له طلاق نه وروسته

په کور کې تیره کړي. (ژباړن)

(۲) نیل الاوطار ۳/۳۰۶.

جماعت لمونځ داسې ندی، ځکه په کور کې دښځې دغرمې (ظهر) لمونځ دجمعي دلمانځه په عوض کې دی.

دریم: داختر لمونځ دښتې او صحرا ته دالله ذکر لپاره وتل دي، نو هغه له بعضي اړخونو نه له حج سره مشابهت لري، نو ځکه خولوی اختر دحج په وخت کې دی، ترڅو دحاجیانو سره سمون (موافقت) راشي^(۱).

او شافعیانو (شافعي مذهبیانو) دښځو وتل اختر لمانځه ته پدې شرط روا بولي چې ښایست ونلري.

امام نووي وايي: شافعي او اصحابو (دمذهب ستر عالمان) ویلي دي: هغو ښځو ته چې ښایست (ښکلا) نلري داختر لمانځه ته تلل روا دي، اما دښایسته (ډولناکو) ښځو تلل مکروه دي، او بیا وايي: او که چیرې ښځې وځي نو بهتره ده چې په زړو کالیو کې ووږي، او داسې کالي به نه اغوندي (نه اچوي) چې دوی ته دچا پام راواړوي، او بهتره ده چې په اوبو سره بدن پاک کړي، او خوشبوئي وهل ورته مکروه دي، او دا ټول دهغو زړو ښځو لپاره دی چې دچا اشتها (شهوت) ورته نه

کيږي، اما ځواني او ښايست لرونکي ښځې او کومې چې دچا اشتها (شهوت) ورته پيدا کيږي، هغوی لپاره داختر لمانځه ته تلل مکروه دي، ځکه چې پدې کې ددوی لپاره او دنورو لپاره دفتنې او فساد ويره شته. که چيرې وويل شي چې دا د ادم عطيه) دمخکني حديث سره مخالف دی، نو په جواب کې وايو: په بخاري او مسلم کې دعائشي رضي الله عنها نه روايت دی وايي: که چيرې پيغمبر ﷺ کوم کارونه چې ښځې يې کوي ليدلي وای، نو هغوی به يې (له وتلو) نه منع کړي وای، لکه څنگه چې دبنې اسرائيلو ښځې منع شوي وې، او پدې چې فتنې او دشر اسباب پدې زمانو کې ډير زيات دي، چې داسلام په اوله زمانه کې داسې نه وه، والله اعلم^(۱).

زه وایم: او زموږ په زمانه کې له ټولو نه زيات دي.

او امام ابن الجوزي وايي: زه وایم: موږ مخکې ددې خبرې بيان وکړ چې دښځو وتل روا دي، ليکن که دوی دفتنې سبب جوړ شي او يا دوی ته فتنه پيښه شي نو له وتلو نه يې منع کول بهتره دي، ځکه داسلام داوولي زمانې ښځې داسې نه وې کومې

چې دنن زمانې ښځې دي، او همدا رنگه نارینه (هم داوس زمانې دنارینه وو په شان نه وو)^(۱)، يعني هغوی دغټې تقوی خاوندان وو.

نو مسلمانې خوري! ته لدا رنگه اقوالو نه پوهیږې چې داختر لمانځه ته دي وتل شرعاً روا دي، خو پدې شرط چې دا وتل به په اخلاقو او پرده کې وي او دالله ﷻ درضا لپاره به وي، او ددې لپاره چې دمسلمانانو په دوعا کې برخه واخلي او داسلام دشعائرو^(۲) اظهار وشي، او ددې لپاره نه چې خپل ښایست او ښکلا ښکاره کړې او ځان دفتني سره مخامخ کړې، نو دې ټکي ته زیاته توجه پکار ده.

(۱) احکام النساء ص ۳۸.

(۲) داسلام شعائر: لکه دجماعت لمونځ، داختر لمونځ، حج او داسې نور کوم چې داسلام ددين ظاهري علام گڼل کېږي. (ژباړن)

شپږم فصل

د ښځو د جنازې احکام:

الله ﷻ په هر انسان مرګ مقرر کړی دی، او یوازې الله ﷻ د بقاء او پایښت خاوند دی، هغه فرمایي: ﴿وَيَبْقَى وَجْهُ رَبِّكَ ذُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ﴾ [د الرحمن سورت: ۲۷ آیت].

ترجمه: او باقي به وي مخ ستا د پروردگار چي دلويي او عزت ورکولو خاوند دی.

او دانسان د جنازې لپاره يې خاص احکام ګرځولي دي چي ژوندي کسان يې بايد عملي کړي، او مونږ پدې فصل کي ښځو پوري مخصوص احکام بيانوو:

۱- د ښځې مړي ته بايد ښځي غسل ورکړي، او نارینه وو دهغې غسل روا ندی، خو ميره ته روا ده چي خپلي ښځي (کوروال) ته غسل ورکړي.

او دنارینه مړي ته به نارینه غسل ورکوي، او ښځو ته دهغه غسل روا ندی، خو ښځي ته روا ده چي خپل ميره ته غسل ورکړي، ځکه چي علي عنه رضی الله خپلي ښځي د پیغمبر

ﷺ لور فاطمه رضي الله عنها ته پخپله غسل ورکړی وو، او اسماء بنت عميس رضي الله عنها خپل ميره ابو بکر الصديق رضي الله عنه ته پخپله غسل ورکړی وو.

۲- دښځې کفن په پنځو سپينو جامو کې بهتر دی، چې يو به لنگ (ازان) وي چې (دنامه او څنگنو تر مينځ) پکې پټه شي، او بل به پورنی (خادن) وي چې پر سر يې واچول شي، او بل به قميص وي چې بدن يې پټ کړي، او بل به دوي توتې (کپرې) وي چې ددې نورو دپاسه واچول شي (او ټول بدن پکې پټ شي، لکه څنگه چې لیلی الثقفیه عنارضی الله روایت کوي وايي: زه په هغو کسانو کې وم چې ام کلثوم رضي الله عنها دپیغمبر ﷺ لور ته يې دمرينې په وخت غسل ورکړ، نو اول شې چې پیغمبر ﷺ مونږ ته راکړ لنگ (ازان) وو، بيا قميص، بيا پورنی (خادن)، بيا يوه لويه جامه، او بيا يې يوه بله جامه ورواغوستله^(۱).

امام شوکاني وايي: او دا حديث پدې دلالت کوي چې دښځې شرعي کفن عبارت دی: له لنگ (ازان)، قميص (چې ټوله بدن پټوي)، پورنی، او دوو نورو جامو نه (چې ټول بدن پټ

(۱) احمد او ابو داود روایت کړی دی.

(۱) کړي.

۳- ښځې دسر دوښتو حکم: ښځې وښته باید دري چوټي (کوڅې) شي، او شاته وارول شي، لکه څنګه چې ام عطيه رضي الله عنها دپیغمبر ﷺ دلوړ دغسل طريقه داسي بيانوي: نو وښته يې موږ درې چوټي (کوڅې) کړل، او بيا مو دهغي شاته وارول^(۲).

۴- ښځو ته جنازې سره دتللو حکم: له ام عطيه رضي الله عنها نه روايت دی چې وايي: موږ دجنازې سره ديو ځای تللو نه منع شوي يو، خو دا حکم يې مونږ ته په ټينګه نه وو کړی^(۳)، نو دا منع په ظاهره کي دحراميدو په معنا ده، اما دا چې هغه وايي: په دي حکم باندي يې مونږ ته ټينګار نه وو کړی. نو شيخ الاسلام ابن تيميه پدي باره کي وايي: کيدای شي چې دهغي مقصد داوي چې: دمنع تاکيد يې نه وو کړی، او دا دحرمت حکم نه پورته کوي، او کيدای شي چې هغې گمان کړی وي چې

(۱) نيل الاوطار ۴/۴۲.

(۲) بخاري او مسلم روايت کړی دی.

(۳) بخاري او مسلم روايت کړی دی.

دا منع د حرمت لپاره نده، خو زموږ لپاره د پیغمبر ﷺ قول حجت دی، نه د بل چا گمان^(۱).

۵- د ښځو لپاره د قبرونو زیارت حرام دی: له ابو هريره رضي الله عنه نه روایت دی وايي چي پیغمبر ﷺ فرمایلي دي: «لَعَنَ اللَّهُ زَوَارَاتُ الْقُبُورِ»^(۲).

ترجمه: الله ﷻ په هغو ښځو لعنت ویلی دی چي قبرونو ته ډیر زیات ځي.

شیخ الاسلام ابن تیمیه وايي: دا خبره واضحه ده که چیري ښځي ته دا دروازه خلاصه شي (يعني د جنازي سره د وتلو اجازه ورکړه شي) نو دابه دهغوی د بي تابي، او ویر کولو، او چيغې وهلوسبب وگرځي، ځکه ښځه کمزورې ده، او ډیره بي صبري او بي تابي کوي، او همدارنگه د ښځي ژړا به دمړي د تکليف او عذاب سبب شي، او لدې نه علاوه دهغوی اواز اوریدل او هغوی ته کتل به دنارینه وو لپاره دفتني سبب وي، لکه څنگه

(۱) مجموع الفتاوى ۳۵۵/۲۴.

(۲) احمد، ابن ماجه، او ترمذي روایت کړی دی، او ترمذي هغه صحيح بللی دی.

چې په بل حدیث کې راغلي دي: «فَبَانَكَنَّ تَفْتَنُ الْحَيَّ، وَتُؤْذِنُ الْمَيِّتَ».

ترجمه: ځکه تاسو ژونديو ته دفتنې او دمړي ته دعذاب سبب گرځئ.

نو پدې چې دښځو لپاره دقبرونو زیارت د ډیرو حرام کارونو سبب او گمان گرځي، دهغوی په حق لپاره او هم د نارینه وو لپاره، او دلته دا حکمت (یعني نومړی احتمال) دپوره تشخیص او تعیین وړ ندی، نو هیڅ نشي کیدلای چې دهغه مقدار اندازه ولگول شي کوم چې دداسي ناوړه او ناروا کارونو درامینځ ته کیدلو سبب نه گرځي، او نه دیو او بل په مینځ کې فرق کیدلای شي، او دشریعت له اصولو او بنسټونو یو دادی چې دیو شرعي حکم اصلي حکمت ښکاره او روښانه نه وي، نو شرعي حکم دهماغه حکمت په احتمالي او ممکنه حالت او یا ځای پوري تړل کیږي، نو دا کار (دقبرونو زیارت) حرام دی، تر څو دداسي ناروا کارونو مخه ونیول شي، لکه څنگه چې دښځې دننه زینت ته کتل ناروا دي ځکه چې دا دفتنې سبب گرځي، او دپردې ښځې سره یواځې یو ځای کیدل، او یا هغې ته کتل ناروا دي (ځکه چې دا دیو لوی ناروا کار یعني زنا سبب

گرځي، او دقبرونو په زیارت کولو کې کوم داسې مصلحت او منفعت هم نشته چې د ذکر شوي فسادونو او اضرارو او ناوړه اثارو مخنیوی وکړای شي، ځکه له زیارت کولو مقصد دوعا کول دي، او دا کار دښځې لپاره په کور کې هم ممکن دی.^(۱)

۶- په زوره ژړا حرامه ده: یعنې دا چې په زوره زوره او په چغو چغو وژاړي، او کالې (جامې) څیري کړي، او مخونه ووهي، او ویښتان وشکوي، او مخونه او پوزي توري کړي، او پر مړي باندي په بیتابۍ سره چیغې ووهي، او ښراوي وکړي، او داسې نور کارونه وکړي چې دالله ﷻ په قضا و قدر باندي دنارضايت (نا خوښۍ) او بي صبرۍ پکښي وي، نو دا ټول کارونه حرام، او لویه گناه (کبیره گناه) ده، په بخاري او مسلم کې راغلي دي چې پیغمبر ﷺ فرمایي: «لَيْسَ مِنْ أَهْلِ الدِّينِ مَنْ لَطَمَ الْخُدُودَ، وَشَقَّ الْجُيُوبَ، وَدَعَا بِدَعْوَى الْجَاهِلِيَّةِ».

ترجمه: هغه څوک چې (دچا په مرگ باندي) مخونه ووهي،

او کالې وشکوي، او یا دجاهليت^(۲) کارونه وکړي (یعنې چیغې

(۱) مجموع الفتاوی ۳۵۵/۲۴-۳۶۶.

(۲) جاهليت داسلام نه مخکې دورې ته وايي.

وهي، او ښيرې وکړي) نو هغه زمونږ څخه ندی (يعني داسلام او سنت په طريقه ندی برابر).

او همدارنگه د بخاري او مسلم په بل حديث کي داسي راغلي چي پيغمبر ﷺ له هغه چا نه بيزاره دی چي د غم او مصيبت په وخت کي چيغي ووهي، او وينسته وشکوي، او کالي (جامې) په ځان خيري کړي.

او په مسلم کي همدارنگه راغلي دي: چي پيغمبر ﷺ په هغه چا لعنت ويلی دی چي چيغي ووهي، او يا په يا يي واوريدلو ته په خپله خوښه ناست وي.

نو مسلمانې خوري تاته لارمه ده چي دمصيبت په وخت کي دداسي ناروا کار څخه ځان وژغورې (وساتي)، او صبر وکړې او (له الله نه اجر وغواړې)، نو به دا مصيبت ستا دگناهونو کفاره او دنيکیو او اجرانو دزياتوب سبب وگرځي.

الله ﷻ فرمايي: ﴿وَلَتَسْلُوْكُمْ بِشَيْءٍ مِّنَ الْخَوْفِ وَالْجُوعِ وَنَقْصٍ مِّنَ الْأَمْوَالِ وَالْأَنْفُسِ وَالثَّمَرَاتِ وَبَشِّرِ الصَّابِرِينَ * الَّذِينَ إِذَا أَصَابَتْهُمُ مُّصِيبَةٌ قَالُوا إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ * أُولَٰئِكَ عَلَيْهِمْ صَلَوَاتٌ مِّن رَّبِّهِمْ وَرَحْمَةٌ وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُهْتَدُونَ﴾ [البقره سورت:

۱۵۵-۱۵۷ آيتونه.]

تر څه: او مونږ به هرومرو (ضرون) تاسو ازمايو په يوه شي سره لکه ويړه (له دښمن نه)، او لوړه (ولړه او قحطي)، او دمالونو کموالی (په افتونو سره)، او دنفسونو (په قتل، مرگ، او مرض سره)، او دميوو (په افتونو سره)، او صبر کونکو ته زيری ورکړه، هغه کسان چي کله ورته مصيبت ورسېږي نو وايي: بيشکه مونږ دالله (په ملکيت کي) يو او هغه ته بيا ورتلونکي يو (په آخرت کي)، په همدغو کسانو به ددوی دپروردگار لخوا نه ستايني (بخښني) او رحمت وي، او همدوی دسمي لاري موندونکي دي.

هو، داسي ژباړا ده چي په چغو سره نه وي، او ناروا کارونه ورسره ونکړي، او دالله دقضاء او قدر نه پکي ناراضه او ناخوښه نه وي، ځکه ژباړا دمړي لپاره رحمت وي، او په هغه سره زړه نرمېږي، او له ځان نه دفع کول يي ممکنه نه وي، نو ځکه خو هغه روا ده، او کيدای شي کله مستحبه او بهتره وي، والله المستعان.

اووم فصل

د ښځو دروژې احکام

دروژې د میاشتي روژه نیول په هر مسلمان نارینه او مسلمانې ښځې فرض ده، او هغه د اسلام دارکانو څخه یو رکن، او د بنسټونو څخه یې یو لوی بنسټ او اصل دی، الله ﷻ فرمایي: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ﴾ [د البقره سورت: ۱۸۳ آیت].

ترجمه: ای هغو کسانو چې ایمان یې راوړی دی! تاسو باندې روژه نیول فرض شوي دي، لکه څنگه چې له تاسو نه مخکې کسانو (پخواني امتونو) باندې فرض شوې وه، امید دی چې تاسو وویرېږي (او ځان وساتئ له گناهونو نه).

نو کله چې انجلۍ بالغه شي، او د بلوغ له علائمو نه یوه ښکاره شي، مثلاً حیض یې راشي نو روژه په هغه فرضیږي، او کله انجلۍ ته په نهه (۹) کلنۍ کې حیض راشي، نو بعضې نجونې نه پوهیږي چې په دغه وخت کې روژه پري فرض ده، نو روژه نه نیسي، فکر کوي چې دا وړه (کوچنۍ) ده، او د کور

مشران هم دروژي نيولو وينا ورته نه کوي، چي دا کار داسلام ديولوی رکن په ترك کولو سره يولوی تقصير او بي غوري دی، نو که چا داسي وکړه، نو بيا په هغه باندي فرض ده چي دهغي روژې قضاي راوړي چي دحيض دشروع نه يي پري ايښې ده، که څه هم ډير وخت پري تير شوی وي، ځکه هغه روژه لادهغي په ذمه کي پاته ده^(۱).

روژه په کومو کسانو فرض ده؟

کله چي دروژې مياشت داخله شي نو په هر مسلمان نارينه او ښځي باندي چي بالغ، له مرض نه سالم، او مسافر نه وي (مقيم وي) روژه نيول فرض دي، او که څوک مسافر او يا مريض وي دروژي په مياشت کي نو هغه ته روژه خوړل روا دي، او بيا به دهغه ورځو قضايي په بل وخت کي راوړي، الله ﷻ فرمايي:

﴿فَمَنْ شَهِدَ مِنْكُمُ الشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُ وَمَنْ كَانَ مَرِيضًا أَوْ عَلَى سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِّنْ أَيَّامٍ أُخَرَ﴾ [البقره سورت: ۱۸۵ آيت].

ترجمه: او څوک چي له تاسو نه دا مياشت وگوري نو ضرور

(۱) او پداسي ښځي باندي دروژي دقضايي نه علاوه دهري روژې په بدل کي يوه مسکين ته يو نيم کيلو خواړه ورکول هم فرض دي.

به روژه نيسي، او كه خوك مريض او يا مسافر وو، نو (ددې ورځو) په شمار به نوري ورځي (قضايي روژه نيسي).

او همدارنگه كه خوك ډير زوړ او سپين ږيري (شيخ فاني) وي او روژه نشي نيولای، او يا داسي يو دوامداره او دائمي مرض ولري چي دجوړوالي (رغيدو) اميد يي نه وي، نروي كه ښځه نو روژه به خوري او دهرې روژې په عوض كي به يو مسكين ته نيم صاع (تقريباً يونيم كيلو) دخپل وطن خواړه وركوي، الله ﷻ فرمايي: ﴿وَعَلَى الَّذِينَ يُطِيقُونَهُ فِدْيَةٌ طَعَامُ مِسْكِينٍ﴾ [البقره سورت: ۱۸۴ آيت].

ترجمه: او په هغو كسانو چي (دروژي نيولو) طاقت نلري ومسكين ته دفديي په ډول خواړه وركول لازمي ده. عبد الله بن عباس رضي الله عنهما وايي: دا دهغه چا لپاره ده چي زوړ او سپين ږيري (شيخ فاني) وي او دجوړيدلو اميد يي نه وي^(۱).

او هغه مريض چي دمرض نه يي دجوړيدلو (رغيدو) اميد نه وي هغه هم دزوړ سړي په شان دی او هماغه حكم لري، او پر دواړو باندي دروژي قضايي نشته، ځكه چي ورته ممكنه نده،

(۱) بخاري روايت كړی دی.

او د (يطيقونه) معنی په ایت کي داده: چي ډیر په مشقت او تکلیف سره کولای شي روژه ونیسي.

او د ښځي لپاره څه خاص عذرونه شته چي وهغې ته د فرضي روژي خوړل روا کوي، او بیا به دهغه په شمار نوري ورځي قضايي روژه نیسي.
او هغه عذرونه دادي:

۱- حیض او نفاس:

د حیض او نفاس په وخت کي د ښځي لپاره روژه نیول حرام دي، او دهغې قضايي راوړل ورباندې فرض دي، په بخاري او مسلم کي له عائشې رضی الله عنها نه روایت دی چي کله یوې ښځي پوښتنه ځني وکړه: چي ولي حائضه ښځه دروژې قضايي راوړي او دلمانځه قضايي نه راوړي؟ نو هغې په جواب کي وویل: مونږ ته دروژي په قضايي راوړلو سره امر کیده، خو دلمانځه په قضايي راوړلو سره امر راته نه کیده. نو عائشې رضی الله عنها دا خبره بیان کړه چي دا حکم له هغه شرعي احکامو نه دی کوم چي په هغه کي باید یواځي د شرعي نص (قران او سنت) متابعت وشي.

ددې حکم حکمت: شیخ الاسلام ابن تیمیه وايي: او هغه وینه چي له حیض سره راوځي نو په هغه کي دویني راتلل دي،

او حائضه ښځه کولای شي روژه ونیسي کله یې چې وینه نه راوځي، نو روژه یې پدې حالت کې داعبدال او سلامتیا روژه ده، پدې چې په هغه وخت کې له هغې هغه وینه نه وځي کومه چې ددې بدن د طاقت او تقوې سبب ده، اما په حیض کې روژه نیول پداسې وخت کې وي چې له هغې نه وینه وځي، چې هغه به دهغې بدن کمزوری کړي، او روژه به یې داعبدال او سلامتیا له حالت نه بیرون کړي، نو ځکه ورته امر شوی چې دحیض په ورځو کې روژه ونه نیسي^(۱).

۲- دحمل او ماشوم ته دشودو ورکولو په وخت کې:

پدې دوو حالتونو کې روژه نیول ښځې او یا ماشوم ته، او یا دواړو ته تاوان او ضرر رسوي، نو ځکه خو پدې حالاتو کې ورته روژه خوړل روا دي، خو که چیرې کوم ضرر چې دهغه په وجه یې روژه خوړلې ده هغه یوازې ماشوم ته متوجه وي، او مور ته یې نه وي متوجه، نو دخوړل شوو ورځو قضایې به راوړي، او دهرې ورځې په عوض کې به یوه مسکین ته خواړه ورکوي، او که نومړی ضرر مور ته متوجه وي، نو یوازې

قضایي به راوړي، (او فدیہ ورباندې نشته)، پدې دلیل چي حملداره ښځه او کومه چي ماشوم ته شودې ورکوي دالله ﷻ ددغه قول په عمومي حکم کي داخلي دي چي فرمایي: ﴿وَعَلَى الَّذِينَ يُطِيقُونَهُ فِدْيَةٌ طَعَامُ مِسْكِينٍ﴾ [البقرة سورت: ۱۸۴ آیت].

ترجمه: او په هغو کسانو چي (دروژي نیولو) طاقت نلري ومسکین ته د فديې په ډول خواړه ورکول لازمي ده. حافظ ابن کثیر رحمت الله عليه وايي: حملداره ښځه او هغه ښځه چي ماشوم ته شودې ورکوي، کله چي په خپلو ځانونو او ماشومانو وويرېږي، نو پدوی کي هم همدا علت او سبب موجود دی (کوم چي په آیت کي ذکر شو).^(۱)

او شيخ الاسلام ابن تیمیه رحمت الله عليه وايي: که چيري حملداره ښځه په خپل ماشوم وويرېږي، نو روژه به خوري، او دهرې ورځي په عوض کي به يوه ورځ قضایي نيسي، او هم به دهرې ورځي په بدل کي يوه مسکین ته يو رطل (تقريباً نیم کیلو) خواړه ورکوي.^(۲)

(۱) تفسير ابن کثير ۳۷۹/۱.

(۲) مجموع الفتاوى ۳۱۸/۲۸.

يو څو پاملرنې:

۱- مستحاضه: هغه ښځې ته وايي چې وينه يې د حيض وينه نه وي لکه څنگه چې مخکې دهغه بيان وشو- نو پر هغې روژه فرض ده، او هغې ته د استحاضې بيمارۍ په وجه روژه خوړل روانده.

شيخ الاسلام ابن تيميه رحمت الله عليه دحائضې ښځې دروژې خوړلو له بيان نه وروسته وايي: خواستحاضه ددې خلاف ده، ځکه چې هغه په ټولو وختونو کې وي، او (دبنديدلو) لپاره يې کوم ټاکلی وخت نشته چې په هغه کې روژه ونيسي، او له هغه نه ځان ساتل ممکن نه دي، لکه دخواگرځيدل، او له زخمونو نه وينه راټلل، احتلام (په خوب کې غسل اوښتل)، او داسې نورو په شان چې يو ټاکلی او معين وخت نلري چې ورته ځان وساتل شي، نو ځکه خواستحاضه دحيض په شان دروژې نيولو مانع ونگرځيد^(۱).

۲- په حائضې، حمل داره، او شودې ورکونکې ښځې باندې فرض دي چې دخوړل شويو روژو قضايي دراتلونکې

رمضان نه مخکې راوړي، او چي څومره ژر وي هغومره به بهتر وي، او کله چي دراتلونکي رمضان پوري يوازي دقضا شويو روژو په اندازه شپې پاتي شي، نو په دوی باندې دتيرو روژو قضايي فرض ده، تر څو بله دروژي مياشت داخله نشي پداسي حال کي پدوی باندې دتير رمضان روژې پاتي وي، او که چيري بله درمضان مياشت داخله شي او مخکيني روژي پري پاتي وي، نو که دا تاخير (وروسته کول) دکوم عذر په وجه نه وو، نو بيا به وروسته دهغه قضايي راوړي، او هم به دهرې روژې په عوض کي يوه مسکين ته خواړه ورکوي (فديه به ورکوي)، او که دعذر په وجه وو، نو يوازي قضايي به يې راوړي، او همدارنگه که هغي دمرض او يا سفر په وجه روژې خوړلي وي، نو دهغه حکم دهغي ښځې په شان دی چي دحيض په وجه يې روژه خوړلي وي، او مخکي دهغه بيان وشو.

۳- که چيري دښځې ميرې (خاوند) په کور کي حاضر وي، نو ښځې ته روانه چي بيله دميرې داجازې نه نفلي روژه ونيسي، په بخاري او مسلم او نورو (دحديث کتابونو کي) له ابو هريره رضي الله عنه څخه روايت دی وايي: چي پيغمبر ﷺ فرمايلي: «لَا يَحِلُّ لِمَرْأَةٍ أَنْ تَصُومَ وَزَوْجُهَا شَاهِدٌ إِلَّا بِإِذْنِهِ»، وفي بعض الروايات عند أحمد وأبي داود: «إِلَّا رَمَضَانَ».

ترجمه: وهيڅ ښځې ته روا ندي چې (نفلي) روژه ونيسي، پداسي حال کي چې ميره يې په کور کي وي، مگر دهغه په اجازه، او داحمد او ابو داود په بعضي رواياتو داسي فرمايي: مگر فرضي روژه، (يعني هغه بيله اجازي دميره نيولای شي).

خو که چيري ميره ورته دنفلي روژې نيولو اجازه وکړي، او يا په کور کي حاضر نه وي، او يا ميره ونلري، نو ورته مستحب ده چې نفلي روژه ونيسي، خصوصاً په هغه ورځو کي چې روژه نيول يې مستحب وي، لکه ددوشنبې، او پنجشنبې ورځ، او دهرې مياشتې نه درې ورځي، او دشوال شپږ ورځي، او دذي الحجه لسمه، او دعرفات ورځ، او دعاشوراء ورځ او ورسره يوه ورځ مخکي او يا وروسته. خو هغې ته نه ښايي چې نفلي روژه ونيسي او پر هغې باندي دفرضي روژي قضايي پاتي وي، نو اول به قضايي روژه نيسي، والله اعلم.

۴- که چيري حائضه ښځه په رمضان کي دورځي په مينځ له حيض نه پاکه شي، نو هغه پاتي ورځ دي روژه ونيسي، او بيا دي دهغه قضايي له هغو ورځو سره راوپري چې دحيض په حالت کي يې خوړلي دي، او دپاکيدلو وروسته دپاتي ورځي نيول دروژې دوخت داحترام په وجه په هغې فرض دي.

اتم فصل

ښځې د حج او عمرې احکام:

دبیت الله شریفې حج هر کال په اسلامي امت فرض کفائي دي، او پر هر هغه مسلمان باندي چي د حج د فرضیت شرطونه پکښي موجود وي، یو ځل په عمر کي حج کول فرض دي، او لږي نه اضافې مستحب او نفلي دي. حج د اسلام دارکانو څخه یو رکن دی، او هغه وښځي ته د جهاد په عوض کي دی، لکه څنگه چي عائشه رضی الله عنها وایي: يَا رَسُولَ اللَّهِ، هَلْ عَلَى النِّسَاءِ جِهَادٌ؟ قَالَ: «نَعَمْ، عَلَيْهِنَّ جِهَادٌ لَا قِتَالَ فِيهِ: الْحَجُّ وَالْعُمْرَةُ»^(۱)، وللبخاري عنها أنها قالت: يَا رَسُولَ اللَّهِ، تَرَى الْجِهَادَ أَفْضَلَ الْعَمَلِ، أَمْ لَا تُجَاهِدُ؟ قَالَ: «لَكِنْ أَفْضَلُ الْجِهَادِ حَجٌّ مَبْرُورٌ».

ترجمه: ای رسول الله ایا پر ښځو باندي جهاد شته؟ هغه وفرمایل: هو، پر هغوی باندي داسي جهاد دی چي جنگ به پکښي نه وي، هغه حج او عمره ده، او دبخاري په روایت کي

(۱) احمد، او ابن ماجه په صحیح سند سره روایت کړی دی.

عائشه رضي الله عنها وايي: ای رسول الله، مونږ جهاد دتولو اعمالو نه بهتر گڼو، نو ایا جهاد ونکړو؟ پیغمبر ﷺ وفرمايل: لیکن بهترین جهاد نیک او قبول شوی حج دی.

او په حج کې دښځو لپاره خاص احکام دي، چې له هغې جملې نه دادي:

۱- دمَحَرَم موجودیت: دنارینه او ښځې دحج کولو عام شرطونه دادي: اسلام، عقل، ازادي، بالغیدل، مالي قدرت او توانایی، او دښځې لپاره خاص شرط دمَحَرَم موجودیت دی چې له هغې سره به وحج ته سفر کوي، او هغه به دښځې میړه وي، او یا هغه څوک چې ابدي نکاح یې ورسره دَنَسَب په وجه حرامه وي، لکه دهغې پلار، زوی، ورور، او یا هغه څوک چې نکاح یې ورسره په یوه مشروع او روا سبب حرامه وي، لکه دهغې رضاعي^(۱) ورور، او یا دمور میړه (پلندن)، او دمیرې زوی (دبني زوی).

او ددې خبرې دلیل هغه حدیث دي چې ابن عباس عنارضی الله روایت کړی دی وایي چې له پیغمبر ﷺ نه یې

(۱) رضاعي ورور هغه ته وایي چې دواړو دیوي ښځې شوي رودلي وي. (ژباړن)

اوریدلي چي په خطبه کي یې ویل: «لَا يَخْلُونُ رَجُلٌ بِامْرَأَةٍ إِلَّا وَمَعَهَا ذُو مَحْرَمٍ وَلَا تُسَافِرُ الْمَرْأَةُ إِلَّا مَعَ ذِي مَحْرَمٍ» فَقَامَ رَجُلٌ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ امْرَأَتِي خَرَجَتْ حَاجَةً وَإِنِّي اكْتَسَبْتُ فِي غَزْوَةٍ كَذَا وَكَذَا؟ قَالَ: «فَانْطَلِقْ فَحُجَّ مَعَ امْرَأَتِكَ»^(۱).

ترجمه: هیڅ سړی به له ښځې سره نه یو ځای کیږي، مگر دا چي دهغې محرم به موجود وي، او هیڅ ښځه به بیله محرم نه (یوازي) سفر نه کوي، نو یو سړی ودرید او یې ویل: ای رسول الله! زما ښځه حج په قصد له کور نه وتلې ده، او زه له فلاڼۍ غزا (جنگ) لپاره تعین شوی یم، پیغمبر ﷺ (ورته) وویل: لاړ شه او له خپلې ښځې سره حج وکړه.

او له ابن عمر رضی الله عنهما نه روایت دی وایي: پیغمبر ﷺ فرمایلي دي: «لَا تُسَافِرُ الْمَرْأَةُ ثَلَاثًا إِلَّا مَعَ ذُو مَحْرَمٍ»^(۲).

ترجمه: ښځه به ددریو ورځو لپاره سفر نکوي، مگر دا چي محرم به ورسره وي. او پدې باره کي ډیر حدیثونه راغلي چي

(۱) بخاري او مسلم روایت کړی دی.

(۲) بخاري او مسلم روایت کړی دی.

ښځه منع کوي چې حج ته او یا بل ځای ته بېله محرم نه سفر وکړي، ځکه ښځه ضعیفه او کمزورې ده او په سفر کې درنګارنګ تکلیفونو او مشکلاتو سره مخامخ کېږي چې دهغو مخنیوی یوازې نارینه کولای شي، او لدې نه علاوه ښځې ته د فاسقانو لخوا هم تکلیف رسېدلای شي، نو ځکه د محرم موجودیت ضروري دی ترڅو له دې ډول تکلیفونو نه دهغې ساتنه او حفاظت وکړي.

او کوم محرم چې باید د ښځې سره په حج کې ملګری وي، دهغه لپاره شرط دادی چې عاقل، بالغ، او مسلمان وي، ځکه کافر د اطمینان او اعتماد وړ ندی، او که چیرې ښځه په دغه شرایطو سره محرم پیدا نکړي، نو ضرور به بل څوک مکلف کوي چې دهغې لپاره حج وکړي.

۲- که چیرې حج نفلي وي نو دهغه لپاره یې دمیرې اجازه شرط ده، ځکه په حج کې دمیرې حق بیځایه کېږي، په مغني کې راغلي دي: میره کولای شي ښځه د نفلي حج نه منع کړي، ابن المنذر وايي: ټول هغه علماء چې زه پري علم لرم- پدې خبره متفق دي چې میره کولای شي ښځه د نفلي حج نه منع کړي، او دا ځکه چې دمیرې حق پر ښځې فرض دی، نو ورته روا نده چې هغه پداسې کار سره ضایع کړي چې هغه فرض نه وي،

لکه دبادار او مریې په شان^(۱) (یعنې لکه څنگه چې مریې ته روا ندي چې دبادار فرضي حق په یو غیر فرضي کار سره ضایع کړي).

۳- ښځه کولای شي چې دنارینه لپاره (په نیابت کې) حج او عمره وکړي، شیخ الاسلام ابن تیمیه رحمت الله علیه وایي: ښځې ته په اتفاق دعلماوو روا دي چې دبلې ښځې په عوض (نیابت) کې حج وکړي، لور یې وي او که بېله هغه نه بل څوک، او همدارنګه دڅلورو امامانو (ابو حنیفه، مالک، شافعي، او احمد) او اکثرو علماوو په نظر ښځې ته روا دي چې دسړي لپاره (په نیابت کې) حج وکړي، لکه څنگه چې پیغمبر ﷺ دڅتمې دقبیلې دیو ښځې په جواب کې چې ویل یې: یا رسول الله! پر بندګانو باندي دالله ﷻ دحج فریضه زما په پلار هم فرض شوې ده پداسې حال کې چې هغه زور او سپین ږیری، نو پیغمبر ﷺ هغې ته امر وکړ چې دخپل پلار په عوض (نیابت) کې حج وکړي، سره لدې چې دنارینه احرام دښځې تر احرام

(۱) المغني ۳/۲۴۰.

کامل دی^(۱).

۴- که چیرې ښځې ته پداسې حال کې حیض یا نفاس راشي چې حج ته روانه وي، نو که د احرام په وخت کې وي، نو دا به دنورو پاکو ښځو په شان احرام ترې، ځکه د احرام د تړلو لپاره پاکوالی شرط ندی.

په مغني کې (ابن قدامه) وايي: او لنډه خبره داده چې د ښځو لپاره دنارینه وو په شان د احرام په وخت کې غسل کول روا دي، ځکه دا هم یو د حج د افعالو نه دی، او غسل کول د حائضې او نفاس داره ښځې لپاره زیات د تاکید وړ دی، نظر په هغه حدیث چې پدې باره کې راغلی دی، جابر رضی الله عنه وايي: حَتَّى أَتَيْنَا ذَا الْحُلَيْفَةِ فَوَلَدَتْ أَسْمَاءُ بِنْتُ عُمَيْسٍ مُحَمَّدَ بْنَ أَبِي بَكْرٍ فَأَرْسَلَتْ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ كَيْفَ أَصْنَعُ؟ قَالَ: «اغْتَسِلِي وَاسْتَفْرِي بِثَوْبٍ وَأَحْرِمِي»^(۲).

ترجمه: تر څو چې مونږ وژو الحلیفې ته راغلو، نو له اسماء بنت عمیس نه محمد بن ابو بکر پیدا (تولد) شو، نو پیغمبر ﷺ

(۱) مجموع الفتاوی ۱۳/۲۶.

(۲) بخاري او مسلم روایت کړی دی.

ته يې سرې واستوه چې پوښتنه ځنې وکړي چې څه وکړم؟
 پيغمبر ﷺ ورته وويل: غسل وکړه، او (دويني په ځای کې)
 کومه ټوټه کښيږده، او احرام وټړه. او له ابن عباس رضي الله عنهما
 له پيغمبر ﷺ نه روايت کوي چې فرمايي: «الْتَفْسَاءُ وَالْحَائِضُ إِذَا
 أَتَيَا عَلَى الْوَقْتِ يُحْرِمَانِ وَيَقْضِيَانِ الْمَنَاسِكَ كُلَّهَا غَيْرَ الطَّوَافِ
 بِالْبَيْتِ»^(۱).

ترجمه: نفاس داره او حائضه ښځه چې کله وميقات^(۲) ته
 راشي نو دواړه به احرام ټري، او دکعبې دطواف نه بغير به نور
 ټول (دحج او يا عمري) اعمال په ځای کوي. او پيغمبر ﷺ
 وعائشې ته امر وکړ چې دحج دا احرام لپاره غسل وکړي پداسې
 حال کې چې هغه حائضه وه^(۳).

او دحائضې او نفاس داره ښځې دا احرام لپاره په غسل کې
 حکمت دادی چې (د بدن) نظافت او صفایي يې وشي، او بد

(۱) ابو داود روايت کړی ی.

(۲) ميقات هغه معين ځای ته وايي چې هلته احرام ټړل کېږي، او له هغه نه
 بايد بېله احرامه څوک تير نشي. (زېارن)

(۳) المغني ۲۹۳/۳-۲۹۴.

بويي يې لاره شي کوم چي دخلکو ديوځای کيدو په وخت نورو ته دتکليف سبب گرځي، او نجاست يې له مينځه لاړ شي. او که چيري ورته داحرام په حالت کي حيض يا نفاس راشي نو داحرام لپاره څه نقصان نلري، او په خپل احرام کي به پاته وي، او داحرام دممنوعاتو نه به ځان ساتي، او دکعبي طواف به نه کوي ترڅو چي له حيض او نفاس نه پاکي شي او غسل وکړي، او که دعرفات ورځ راشي او دوی پاکي شوي نه وي او دعمرې احرام يې ترلې وي چي وروسته بيا له هغې سره حج هم وکړي، نو دوی به دعمرې داحرام برسیره دحج احرام تېري (دحج نیت به کوي) نو پدې سره به ددوی حج دقرآن^(۱) حج وگرځي.

او دليل يې دادی چي عائشې رضي الله عنها دعمرې احرام ترلې وو او حيض يې راغی، نو پیغمبر ﷺ پداسي حال کي ورغلو چي هغې ژړل، پیغمبر ﷺ وویل: «مَا يُنْكِيكِ؟ لَعَلَّكِ نَفْسٌ؟ قَالَتْ: نَعَمْ، قَالَ: هَذَا شَيْءٌ قَدْ كَتَبَهُ اللَّهُ عَلَى بَنَاتِ آدَمَ

(۱) دقرآن حج هغه دی په کوم کي چي عمره او حج په یوه احرام او یوه نیت سره وکړي شي. (ژباړن)

اَفْعَلِي مَا يَفْعَلُ الْحَاجُّ غَيْرَ اَنْ لَا تَطُوفِي بِالْبَيْتِ»^(۱).

ترجمه: ولي ژاړې، شايد چي حيض به دي راغلى وي؟ هغې وويل: هو، پيغمبر ﷺ وفرمايل: داشى الله جلّ و علا دادم السلام په لوبو باندي مقرر كړى دى، نو ته ټول هغه افعال په خاى كړه كوم چي يو حاجي يي كوي، خو دكعبې نه طواف مه كوه. او د جابر رضى الله عنه په حديث كي چي بخاري او مسلم روايت كړى وايي: او پيغمبر ﷺ عائشې رضى الله عنها ته پداسي حال كي ورغلى چي هغې ژړل، نو پيغمبر ﷺ وفرمايل: «مَا شَأْنُكَ؟»
قَالَتْ: شَأْنِي أَنِّي قَدْ حِضْتُ، وَقَدْ حَلَّ النَّاسُ وَلَمْ أَحِلِّ وَلَمْ أَطْفِ بِالْبَيْتِ، وَالنَّاسُ يَذْهَبُونَ إِلَى الْحَجِّ الْآنَ، فَقَالَ: «إِنَّ هَذَا أَمْرٌ كَتَبَهُ اللَّهُ عَلَى بَنَاتِ آدَمَ فَاغْتَسِلِي ثُمَّ أَهْلِي بِالْحَجِّ»، فَفَعَلْتُ وَوَقَفْتُ الْمَوَاقِفَ حَتَّى إِذَا طَهَّرْتُ طَافْتُ بِالْكَعْبَةِ وَالصَّفَا وَالْمَرْوَةِ، ثُمَّ قَالَ: «قَدْ حَلَلْتَ مِنْ حَجِّكَ وَعُمْرَتِكَ جَمِيعًا».

ترجمه: تاته څه پيښ شوي؟ هغې وويل: زما حيض راغى، او ټولو خلكو ځانونه حلال كړي دي (د عمري احرامونه يي

(۱) بخاري او مسلم روايت كړى دى.

خلاص کړي دي)، او ما لا خان ندي حلال کړی، او نه مي دکعبې طواف کړی دی، او خلک اوس حج ته روان دي، نو پیغمبر ﷺ وفرمایل: **دا شی الله جلّ و اعلیٰ دادم ﷺ** په لونیو مقرر کړی دی، نو ته غسل وکړه، او بیا احرام وتره، نو هغې احرام وترې، او ټول افعال یې په ځای کړل، تر څو چي پاکه شوه نو بیا یې دکعبې طواف وکړ او دصفا ومروا سعی یې وکړه، نو پیغمبر ﷺ وفرمایل: **(اوس نو له حج او عمرې دواړو څخه حلاله شوې ووتلې).**

علامه ابن القیم وايي: صحیح او صریح احادیث پدي دلالت کوي چي عائشه رضی الله عنها اول د عمرې احرام ترلی وو او بیا چي کله یې حیض راغی نو پیغمبر ﷺ ورته امر وکړ چي د حج احرام وترې، نو پدې سره یې حج د قرآن حج وگرځید، نو ځکه خو پیغمبر ﷺ ورته وویل: **«يَكْفِيكَ طَوَافُكَ بِالْأَيْتِ وَيِنَّ الصَّفَا وَالْمَرْوَةَ لِحَجَّتِكَ وَعُمْرَتِكَ»^(۱).**

ترجمه: دکعبې (یو) طواف او دصفا او مروا (یوه) سعی ستا د حج او عمرې (دواړو) لپاره تاته کفایت کوي.

۵- کوم کارونه چې ښځه یې باید د احرام تړلو په وخت کې وکړي: ښځه باید دنارینه په شان د احرام په وخت کې غسل وکړي، او دنوکونو په اخیستلو، او وینستانو لري کولو او بد بویي ورکولو (خوشبویي وهلو) سره ځان پاک کړي، ترڅو بیا د احرام په حال کې دې شيانو ته ضرورت پیدا نکړي، ځکه چې هغه وخت بیا دا کارونه کول ممنوع دي، او که چیرې دغو شيانو ته ضرورت نه وو نو کول یې حتمي ندي، او نه هغه د احرام د خصوصیاتو څخه دي، او پروا نلري چې پداسې عطرونو سره ځان خوشبویه کړي چې تیز بوی ونلري، لکه عائشه رضی الله عنها چې وایي: **كُنَّا نَخْرُجُ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ إِلَى مَكَّةَ فَتَضَمَّدُ جِبَاهَنَا بِالسُّكِّ الْمُطَيَّبِ عِنْدَ الْإِحْرَامِ فَإِذَا عَرِقَتْ إِخْدَانَا سَالَ عَلَى وَجْهِهَا فَيَرَاهُ النَّبِيُّ ﷺ فَلَا يَنْهَانَا^(۱)**.

ترجمه: مونږ به د پیغمبر ﷺ سره (ومکې) ته تللو او د احرام تړلو په وخت کې به مو په خپلو تنديو (وچولی) باندي مشک وهل، نو کله چې به له مونږ نه دیوې (بدن) خولې شو نو مشک به یې پر مخ راتوی شول، او هغه به پیغمبر ﷺ لیدل خو له هغه

(۱) ابو داود روایت کړی دی.

څخه يې نه منع کولو.

شوکانې وايي: د پيغمبر ﷺ سکوت ددې کار په جواز او روا والي دلالت کوي، ځکه چې هغه ديو ناروا او باطل کار باندې چپ نه پاتې کېږي.^(۱)

۶- د احرام دنيت سره به هغه څادري (بوقره) او نقاب ليري کړي چې اغوستي يې وي، او بوقره او نقاب هغه دي چې مخ پټوي او په هغه کېښي دسترگو لپاره سوري وي چې ښځه له هغه نه گوري، دليل يې د بخاري دا حديث دی: «لا تتقرب المحرمة»، يعني: احرام تړونکې ښځه به نقاب نه اچوي، او څادري خو له نقاب نه هم زياته ده. او همدارنگه به دستکلي (دستکشي) هم ليري کوي که يې مخکي له احرام نه اغوستي وي، او دستکشي هر هغه شي ته وايي چې د لاسونو د پټولو لپاره په لاسونو اغوستل کېږي. او کله چې ښځه د بېگانه نارينه وو سره مخامخ شي نو خپل مخ به بيله نقابه او څادري نه په کوم بل شي لکه پورنۍ او يا جامې سره پټوي، او همدارنگه له بېگانه نارينه وو نه به خپل لاسونه بيله دستکلو نه په بل شي

لکه خپله جامې سره پټوي، ځکه دښځې مخ او لاسونه عورت گڼل کېږي، چي له بيگانه نارينه وو نه يې پټول فرض دي، که داحرام په حالت کي او يا په بل حالت کي.

شيخ الاسلام ابن تيميه رحمت الله عليه وايي: ښځه ټوله عورت ده، نو ځکه ورته روا دي چي دځان دپټولو لپاره جامي واغوندي، او دکجاوې له سيوري نه استفاده وکړي، خو پيغمبر ﷺ ښځه له نقاب او دستکلو اچولو نه منع کړي ده، او دستکلي هغه پوښونو ته وايي چي لاسونو ته اغوستل کېږي، او که ښځه خپل مخ پداسي جامه سره پټ کړي چي له مخ سره نه نښلي، نو دا په اتفاق (دعلماوو) سره روا ده، خو که له مخ سره نښليده نو صحيح داده چي دا هم روا ده، او ښځه مکلفه نده چي په لرگي يا لاس او يا بل شي سره جامه له خپل مخ نه ليري کړي (ترڅو له مخ سره يې ونه نښلي)، ځکه پيغمبر ﷺ دښځې مخ او لاسونه يوشانتي گڼلي دي، او دواړه دنارينه دبدن په شان دي نه دهغه دسر په شان، او دپيغمبر ﷺ ښځو به په خپلو مخونو جامه اچول بيله دي چي دهغه ليري والي په نظر کي ونيسي، او له علماوو نه هيڅ يوه له پيغمبر ﷺ نه ندي نقل کړي چي هغه فرمايلي دي: «إِحْرَامُ الْمَرْأَةِ فِي وَجْهَهَا».

ترجمه: دښځي احرام دهغې په مخ کي دى، بلکه دا دسلفو^(۱) دبعضي علماوو قول دى.

علامه ابن القيم وايي: له پيغمبر ﷺ نه يوه کلمه هم په احرام کي دښځي دمخ دلوخولو په فرضيت کي نده راغلې، او يوازي له نقاب نه منع راغلې ده.. او بيا وايي: له اسماء رضی الله عنها نه روايت دي چي هغې به دا احرام په حال کي خپل مخ پتهاوه، او عائشه رضی الله عنها وايي: كَانَ الرُّكْبَانُ يَمُرُّونَ بِنَا وَنَحْنُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ مُحْرِمَاتٌ فَإِذَا حَادَوْا بِنَا سَدَلْتُ إِحْدَانَا جِلْبَابَهَا مِنْ رَأْسِهَا عَلَى وَجْهِهَا فَإِذَا جَاوَزُونَا كَشَفْنَاهُ^(۲).

ترجمه: سواره خلگ به زمونږ له خوا نه تيريدل پداسي حال کي چي مونږ به دپيغمبر ﷺ سره په احرام کي وو، نو کله چي به زمونږ سره مخامخ او نژدي شول نو زمونږ نه هري يوې به خپل خادر (پوښی) دسر لخوا نه پر خپل مخ باندي را خوړند کړ، او چي کله به له مونږ نه تير شول نو بيا به مو مخ لوڅ کړ.

(۱) سلف: وصحابه وو، تابعينو، تبع تابعينو او نور داسلام داول عصر

امامانو او سترو علماوو ته ويل کيږي. (زيارن)

(۲) ابو داود روايت کړی دى.

نو ای مسلمانې احرام تړونکې خوري پوه شه چې تا ته دمخ او لاسونو پټولو اجازه نشته په هغه څه سره چې خاص دهغه لپاره جوړ (گنډل) شوي وي، لکه نقاب او دستکلی (دستکشي)، او په تا باندي فرض دي چې له بیگانه (نا محرمه) نارینه وو نه خپل مخ او لاسونه په خپل پورني، یا جامي، او یا بل شي سره پټ کړې، او دداسي شي لکه لرگی، پټکی او یا بل څه استعمالول چې پورنی له مخ نه لیري کړي ترڅو ورسره ونه ښیلي، دا کوم شرعي اصل نلري.

۷- وښځي ته روا دي چې داحرام په حال کي دخپلي خوښي سره هر نوع کالي واغوندي، چې زینت او ښکلا پکښي نه وي، او دنارینه وو دکالیو سره مشابهت ونلري، او نه داسي تنگ وي چې دبدن اندامونه وښيي، او نه داسي نازک وي چې بدن نه پټوي، او نه داسي لنډ وي چې پښي او لاسونه یې ترینه راووځي، بلکه ازاد پلن او ډبل کالي به وي.

ابن المنذر وایي: علماء پدي باندي اتفاق لري چې داحرام لرونکي ښځي لپاره دقميص، پرتوگ، خادر، او موزې اچول روا دي ^(۱).

او ښځې ته ضروري نده چې کوم معین او خاص رنگ - مثلاً زرغون رنگ - کالي واغوندي، بلکه هغه رنګونه به اختیاروي کوم چې معمولاً ښځې اغوندي لکه سور، زرغون، او تور، او کولای شي چې یو رنگ جامي په بل رنگ جامو سره بدلي کړي.

۸- او ښځې ته سنت دي چې د احرام نه وروسته په دومره ټیټ اواز سره لږ لږ وایي چې یوازي یې خپله واورې. ابن عبد البر وایي: علماء اتفاق (اجماع) لري د ښځې لپاره سنت طریقه داده چې خپل اواز پورته نکړي، یوازي به یې خپل ځان ته وروي، او دفتنې دډار او ویري په وجه ورته اواز پورته کول مکروه دي، نو ځکه خو ورته اذان کول او اقامت ویل رواندي، او په لمانځه کې به (دسهوي په صورت کې و امام ته) دفتح ورکولو او خبرولو لپاره لاسونه ټکوي (پړقکوي)، او (دنارینه وو په شان به) تسبیح نه وایي^(۱).

۹- په ښځې باندې په طواف کې پوره ستر کول او ځان پټول فرض دي، او دا چې اواز به نه پورته کوي، او سترګې به

له حرامو کتلو څخه ساتي، او دنارینه وو سره به ډکې نه وهي
یعني گڼه به نه جوړوي، خصوصاً دحجر اسود او رکن یماني په
حصه کي، او دکعبې څخه لیري دمطاف^(۱) په اخيري حصه کي
له نارینه څخه گوښه طواف کول ورته بهتر او افضل دي له هغه
طواف نه چي دنارینه وو په ازدحام کي یې وکعبې ته نژدې
وکړي، ځکه له نارینه وو سره څنگ او ډکې وهل (یعني گڼه
جوړول) حرام دي، پدې چي هغه دفتني سبب گرځي، او وکعبې
ته نژدې والی او دحجر اسود مچول دواړه دامکان په صورت
کي سنت دي، نو دسنت لپاره به حرام او ناروا کار نکوي، بلکه
پداسي حالت کي هغه دښځې په حق کي سنت ندي، او هغې ته
سنت طریقه داده چي کله ورته مخامخ شي یوازي اشاره ورته
وکړي.

امام نووي وایي: زمونږ علماء وایي: وښځو ته دحجر اسود
مچول مستحب ندي، او حتی مسه کول (لاس وروړل) هم ورته
مستحب ندي، مگر په هغه حالت کي چي مطاف (دطواف
ځای) دښپي لخوا او یا بل وخت کي خالي وي، ځکه پدې کي

(۱) مطاف: دکعبې شاوخوا هغه منطقي ته وایي چي خلک پکښي طواف
کوي. (زبان)

دښځو او دنورو خلکو لپاره تکلیف دی^(۱).

او په مغني کې وايي: وښځي ته په شپه کې طواف کول مستحب دي، ځکه په هغه کې دښځې سترزيات وي، او ازدحام هم کم وي، نو کولای شي چې وکعبې ته نژدې شي او حجر اسود مسه کړي^(۲).

۱۰- په مغني کې وايي: دښځو طواف او دهغوی (دصفا او مروا) سعي ټولنه د(عادي) تګ په شکل ده، ابن المنذر وايي: دعلماوو پدې اتفاق دی چې په ښځو باندې دکعبې په طواف (په اولو دریو دورو) او صفا ومروا کې منډه وهل (رَمَلَ) نشته، او نه پري اوږه لوڅول (اضطباع) شته، ځکه له هغه نه مقصد دطاقت او قوت ښکاره کول دي، او دا دښځو په حق کې نشته، ځکه دهغوی لپاره سترپکار دی، او په منډه وهلو ډېر اوږو لوڅولو کې دبدن لوڅیدل دي^(۳).

۱۱- دحج هغه اعمال چې باید حائضه ښځه یې وکړي، او

(۱) المجموع ۳۷/۸.

(۲) المغني ۳۳۱/۳.

(۳) المغني ۳۹۴/۳.

هغه چي باید ويي نکړي تر څو پاکه شي: حائضه بنځه دحج اعمال ټول تر سره کولای شي، لکه احرام تړل، په عرفات ودریدل، مزدلفي ته تلل، دجمر ویشتل، خو دکعبي طواف به نکوي تر څو چي پاکه شي، ځکه عائشه رضي الله عنها چي کله يي حیض راغی نو پیغمبر ﷺ ورته وفرمایل: «أَفْعَلِي مَا يَفْعَلُ الْحَاجُّ غَيْرَ أَنْ لَا تَطُوفِي بِالْبَيْتِ حَتَّى تَطْهُرِي»^(۱).

ترجمه: ټول هغه افعال په ځای کړه کوم چي یو حاجي يي کوي، خو دکعبي طواف مه کوه، تر څو چي پاکه شي. او دمسلم په روایت کي داسي راغلي دي: «فَأَقْضِي مَا يَقْضِي الْحَاجُّ، غَيْرَ أَنْ لَا تَطُوفِي بِالْبَيْتِ حَتَّى تَغْتَسِلِي».

ترجمه: ټول هغه افعال په ځای کړه کوم چي یو حاجي يي کوي، خو دکعبي طواف مه کوه، تر څو چي غسل وکړي. شوکاني وايي: پدي حديث کي دحائض بنځي لپاره دطواف کولو څخه ښکاره منع راغلي ده تر څو چي وينه يي بنده شي او غسل وکړي، او منع (او نهی) دفساد او باطلیدو

(۱) بخاري اومسلم روایت کړی دی.

تقاضا کوي، نو دحائضي ښځې طواف کول باطل دي، او دا
داکثره علماوو قول (نظر) دی^(۱).

او دصفا ومروا په مینځ کې به سعي هم نکوي، ځکه سعي
دطواف څخه وروسته وي، او پیغمبر ﷺ هیڅکله مخکې له
طواف نه سعي نده کړې.

امام نووي وايي: فرعي مسأله: که څوک له طواف نه
مخکې سعي وکړي نو زمونږ په نزد یې سعي نه صحیح کیږي،
او دا داکثرو علماوو قول دی، او مخکې مو وویل چې ماوردي
پدې مسأله کې دعلماوو اجماع نقل کړېده، او دا دمالك او ابو
حنيفه او احمد مذهب هم دی، او ابن المنذر له عطاء او داهل
حديث له بعضي علماوو نه نقل کړي دي چې نومړي سعي
صحت لري، دا قول زمونږ علماوو له عطاء او داود نه نقل کړی
دی.

زمونږ دليل دادی: چې پیغمبر ﷺ دطواف نه وروسته
سعي وکړه، او ویي فرمایل: «لَتَأْخُذُوا عَنِّي مَنَاسِكَكُمْ».

(۱) نیل الاوطار ۴۹/۵.

ترجمه: خپل دحج اعمال او مناسک لمانه واخلي (لما نه يي زده کړی)، او دابن شريك رضي الله عنه حديث چي وايي: خَرَجْتُ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ حَاجًّا فَكَانَ النَّاسُ يَأْتُونَهُ فَمَنْ قَائِلٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، سَعَيْتُ قَبْلَ أَنْ أَطُوفَ، أَوْ قَدَمْتُ شَيْئًا أَوْ أَخَرْتُ شَيْئًا، فَكَانَ يَقُولُ: «لَا حَرَجَ، لَا حَرَجَ إِلَّا عَلَى رَجُلٍ اقْتَرَضَ عِرَضَ رَجُلٍ مُسْلِمٍ وَهُوَ ظَالِمٌ، فَذَلِكَ الَّذِي هَلَكَ وَحَرَجٌ»^(۱).

ترجمه: زه دپیغمبر ﷺ سره مي دحج لپاره سفر وکړی، نو خلك ورته راتلل، چا به ويل: ای رسول الله له طواف نه مخکي مي دصفا ومروا سعي وکړه، او يا مي څه شی وروسته وکړی، او يا مي مخکي وکړی، نو پیغمبر ﷺ به ويل: چي هيڅ پروا (گناه) نشته، مگر په هغه چا باندي چي ديو مسلمان حق (او يا دهغه عزت) يي په ظلم سره واخيست (او پايماله يي کړ)، نو همدا شخص هلاک شو او په گناه کي ولويدی. نو پدې حديث کي ددي خبري چي وايي: له طواف نه مخکي مي سعي وکړه،

(۱) ابو داود پداسي سند سره روايت کړی چي دسند راويان يي ټول دبخاري او مسلم له راويانو نه دي ما سوا داسامه بن شريك څخه.

معنی داده چي د طواف قدوم نه وروسته او له فرض طواف نه مخکي مي سعي وکړه، او خطابي هم د حديث همداسي معنی کړيده^(۱).

زمونږ استاذ شيخ محمد الامين الشنقيطي رحمت الله عليه په خپل تفسير کي وايي: پوه شه چي اکثر علماء پدي نظر دي چي سعي يوازي له طواف نه وروسته صحيح کيږي، نو که له طواف نه مخکي سعي وکړي دا کشره علماوو په نظر صحيح نده، چي له هغه جملې څلور امامان هم دي، او ماوردي او نورو پدي باره کي د علماوو اجماع نقل کړي ده، او بيا يي دنوي مخکيني قول او دهغه لخوا د ابن شريك د حديث جواب يي ذکر کړ، او بيا وايي: نو هغه دا خبره: چي مخکي له طواف نه (مي سعي وکړه) يعني: مخکي له فرضي طواف نه چي رکن دی، او دا ددي نفي نکوي چي سعي به يي د طواف قدوم^(۲) نه وروسته

(۱) المجموع ۸/۸۲.

(۲) طواف قدوم: هغه طواف دی چي دمري او يا د حج د ټولو اعمالو نه مخکي کيږي. (ژباړن)

کړي وي کوم چي رکن ندی^(۱).

په مغني کي وايي: سعي دطواف تابع ده، او له هغه نه مخکي طواف کولو نه بغير صحيح نده، نو که له طواف نه مخکي يي سعي وکړه نه صحيح کيږي، او دا دمالك، شافعي، او احنافو نظر دی، او عطاء وايي: (له طواف نه مخکي سعي) روا ده، او له احمد نه روايت دی چي وايي: که يي په هيره سره وکړه، روا ده، او په قصد سره وي نده روا، ځکه له پيغمبر ﷺ نه چي کله دهيري او ناپوهی په صورت دتقديم او تاخير پوښتنه وشوه، نو فرمايل به يي: چي «لا حرج» يعني څه پروا او گناه نشته.

او داول قول دليل دادی چي پيغمبر ﷺ له طواف نه وروسته سعي کړي ده، او بيا يي فرمايلي دي: «لَتَأْخُذُوا عَنِّي مَنَاسِكَكُمْ» يعني: له مانه دخپل حج مناسک او اعمال واخلی او زده يي کړی^(۲).

(۱) اضواء البيان ۵/۲۵۲.

(۲) المغني ۵/۲۴۰.

نو له مخکې خبرو نه دا معلومه شوه چې په کوم حدیث چې داول قول خاوندان استدلال کوي او وایي چې سعي له طواف نه مخکې روا ده، نومړي حدیث پدې خبره دلالت نکوي، ځکه حدیث دوه احتماله لري: یا خو حدیث دهغو کسانو په باره کې دی چې د فرضي طواف نه مخکې سعي وکړي، خو له هغه نه مخکې یې د طواف قدوم لپاره سعي کړي وي، نو سعي یې له طواف نه وروسته راغله (نه مخکې)، او یا دهغه کسانو په باره کې دی چې په هیره او ناپوهي سره بېله قصده (له طواف نه مخکې سعي وکړي).

او ما پدې مسأله کې پدې وجه اوږد بحث وکړ، چې اوس داسې کسان پیدا شویدی چې د طواف نه مخکې مطلقاً سعي کول روا بولي او پدې سره فتوا ورکوي، والله المستعان.

پاملرنه:

که ښځې ته له طواف نه وروسته حیض راشي، نو پدې حالت کې به سعي کوي، ځکه د سعي لپاره پاکوالی او اودس شرط ندی، په مغني کې وایي: اکثره علماء دا نظر لري چې د صفا او مروا د سعي لپاره اودس شرط ندی، او لدې جملې نه

عطاء، مالك، شافعي، ابو ثور، او احناف دي.. او بيا وايي: ابو داود وايي: ما له احمد نه اورېدلي دي چي ويل يي: كله چي بنځه دكعبي طواف وكړي، او بيا حيض ورته راشي، نو دصفا او مروا سعي دي وكړي، بيا دي مني ته ولاړه شي، او له عائشي او ام سلمه رضي الله عنهما نه روايت دي چي دوى دوو ويلى دي: كله چي بنځه دكعبي طواف او دوه ركعت له مونځ وكړي، او بيا يي حيض راشي، نو دصفا او مروا سعي دي وكړي، دا خبره اثرم روايت كړېده^(۱).

۱۲- وبنځو ته له مزدلفي نه دضعيفه او كمزوره حاجيانو سره يو ځاى دسپوږمۍ دلويدو نه وروسته راوتل، او مني ته په ررسيدو سره لوى شيطان ويشتل روا دي، ترڅو په ازدحام (گڼه گونه) كې گير نشي.

موفق ابن قدامه په مغني كې وايي: څه باك نشته چي ضعيفه حاجيان او بنځي مخكې له مزدلفي نه ووځي، او عبد الرحمن بن عوف او عائشه رضي الله عنها له هغو كسانو نه وو

چې خپل دکور کمزوري به يې مخکې ومنی ته استول، او دا د عطاء، ثوري، شافعي، ابو ثور، او احنافو قول دی، او زموږ له معلومات سره څوک ددې خبرې مخالف نشته، او پدې کې دهغوی لپاره اسانتيا او دازدحام دتکليف نه خلاصون، او دپیغمبر ﷺ د سنت متابعت دی^(۱).

امام شوکاني وايي: دلائل پدې دلالت کوي چې دشیطانانو ویشتلو وخت دهغه چا لپاره چې رخصت^(۲) ورته نه وي دلمر ختلو نه وروسته دی، او دچا لپاره چې رخصت او اجازه شوي وي لکه ښځې او ضعیفه او کمزوري حاجیان، نو هغوی ته دلمر ختلو نه مخکې روا دی^(۳).

امام نووي وايي: شافعي او د مذهب علماء وايي: دښځو او نورو ضعیفه حاجیانو لپاره سنت طریقه داده چې له مزدلفې نه

(۱) المغني ۲۸۶/۵.

(۲) رخصت دې ته وايي چې شریعت دتکليف او عذر په وجه په حکم کې اسانتيا راولي، لکه د ښځو او ضعیفو کسانو لپاره د مزدلفې څخه په نیمه شپه کې راوتل او شیطانان ویشتل. (ژباړن)

(۳) نیل الاوطار ۷۰/۵.

ومنی ته د نیمې شپې نه وروسته او له سهار نه مخکې لار شي، تر څو دخلکو دبیر وبار (گڼي) نه مخکې لوی شیطان وولي^(۱)، او بیا یې پدې باره کي راغلي احادیث ذکر کړل.

۱۳- ښځه به د حج او عمري د احرام نه دوتلو لپاره به دخپل سر وینسته دگوتو دسرو په اندازه لنډوي، او دسر خړیل (گلول) ورته رواندي، او دگوتو سرونه دگوتي دلوړ (اوچت) بند نه پورته حصه ده.

په مغني کي وايي: دښځي لپاره شرعي طريقه دوينستانو لنډول دي، نه خړیل، او پدې کي د علماوو اختلاف نشته، ابن المنذر وايي: علماوو پدې اتفاق کړی دی، او دا ځکه چي خړیل دښځي په حق کي مُثْلَه^(۲) گڼل کيږي، له ابن عباس نه روايت دی وايي: پیغمبر ﷺ فرمايې: «لَيْسَ عَلَى النِّسَاءِ حَلَقٌ، إِنَّمَا عَلَى

(۱) المجموع ۱۲۵/۸.

(۲) مُثْلَه: دي ته وایي چي دچا یو اندام پري کړي شي، لکه غوږ، پوزه، او لاس (ژباړن).

النِّسَاءِ التَّقْصِيرُ»^(۱).

ترجمه: پر ښځو باندي (دوينستو) خريل نشته، پر ښځو باندي يوازي (دوينستو) لنډول دي.

علي رضي الله عنه وايي: نَهَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَنْ تَخْلِقَ الْمَرْأَةُ رَأْسَهَا^(۲).

ترجمه: پيغمبر ﷺ ښځه دخپل سر خريلو (كلولو) نه منع كړيده. او احمد به ويل: ښځه دهري كوڅې نه دگوتي دسرونو په اندازه لنډوي، او دا دابن عمر، شافعي، اسحاق، او ابو ثور قول (نظر) دی. ابو داود وايي: له احمد نه مي اوريدلي چي پوښتنه ځني وشوه چي آيا ښځه به ټول سر نه گموي؟ (يعني له ټولو نه به دگوتو دسرونو په اندازه اخلي؟) ويل يي: هو، ويښته به دسر مخي ته راټول كړي، او بيا به دوينستو دسرونو نه دگوتو دسرونو په اندازه اخلي او لنډوي به يي^(۳).

(۱) ابو داود روايت كړی دی.

(۲) ترمذي روايت كړی دی.

(۳) المغني ۳۱۰/۵.

امام نووي وايي: علماء پدې خبره متفق دي چې ښځه دسر په خريلو سره مکلفه نده، بلکه دهغي لپاره يوازي دسر ويښته لنډول دي... ځکه (خريل) دهغي په حق کي بدعت دی او په هغه کي مثله هم ده^(۱).

۱۴- حائضه ښځه چې کله اخيرنی شيطان وولي او ويښته لنډه کړي، نو له احرام نه وځي (حلالیږي)، او کوم شيان چې دا حرام په وخت کي پري حرام وو، هغه ورته روا کيږي، خو ميره ته لاندۀ روا، نو هغه به له ځان سره ديو ځای کيدلو ته نه پرېږدي، تر څو چې فرضي طواف وکړي، او که په دغه حالت کي جماع او يوځايوالی ورسره وکړي نو فديه پري لزمیږي، او هغه يو پسه په مکه کي حلالول او دحرم په مسکينانو به يي تقسيموي، ځکه دا کار داول حلالوالي^(۲) نه وروسته شوی دی.

(۱) المجموع ۸/ ۱۵۰-۱۵۴.

(۲) اول حلالوالی هغه دی چې د فرضي طواف نه مخکي ځان له احرام نه وباسي، او دوهم او اخيرنی حلالوالی هغه وخت وي چې فرضي طواف وکړي، او ټول مناسک او اعمال يي پوره شي. (زيارن)

۱۵- که ښځې ته د فرضي طواف نه وروسته حیض راشي، نو په هغې باندې درخصت طواف^(۱) نشته، او کولای شي چې هر وخت وغواړي سفر وکړي، عائشه رضي الله عنها وايي: حَاضَتْ صَفِيَّةُ بِنْتُ حُيَيٍّ بَعْدَ مَا أَفَاضَتْ قَالَتْ: فَذَكَرْتُ ذَلِكَ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ: «أَحَابِسْتُنَا هِيَ؟» قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّهَا قَدْ كَانَتْ أَفَاضَتْ وَطَافَتْ بِالْبَيْتِ، ثُمَّ حَاضَتْ بَعْدَ الْإِفَاضَةِ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «فَلْتَنْفِرْ إِذَنْ»^(۲).

ترجمه: صفیه د حیي لور ورسته لږې چې فرضي طواف یې وکړ حیض یې راغی، نو دا خبره مې وپیغمبر ﷺ ته وکړه، نو وېي فرمایل: آیا هغه مونږ له سفر کولو نه راگرځوي؟ ورته وېي ویل: ای رسول الله هغې فرضي طواف کړې دی، او بیا یې د طواف نه وروسته حیض راغلی دی، نو وېي فرمایل: نو بیا خو دي سفر وکړي.

(۱) طواف وداع هغه طواف چې دمکي څخه دوتولو نه مخکې کېږي، او بیا وحریم ته نه راځي، او هغه ته (طواف وداع) هم وايي. (زیاړن)
(۲) بخاري او مسلم روایت کړې دي.

له ابن عباس روایت دی وایي: واخلکو (حاجیانو) ته امر شوی چي اخیرنی کار به یې دکعبې طواف وي، خو له حایضې ښځې نه دا کار تخفیف شوی دی (یعني په هغه مکلفه نده) ^(۱)، او همدارنگه وایي: پیغمبر ﷺ حایضې ښځې ته دا اجازه کړې ده چي له طواف وداع نه مخکي له مکي نه ووځي، که یې فرضي طواف کړي وي ^(۲).

امام نووي وایي: ابن المنذر ویلي دي: او اکثره علماء په همدې نظر دي، لکه: مالک، اوزاعي، ثوري، احمد، اسحاق، ابو ثور، ابو حنیفه او نور ^(۳).

په مغني کي وایي: دا دښارونو ^(۴) ډاکټره علماوو نظر دی. او وایي: او دنفاس داره ښځې حکم دحایضې په شان دی، ځکه

(۱) بخاري او مسلم روایت کړی دی.

(۲) احمد روایت کړی دی.

(۳) المجموع ۲۸۱/۸.

(۴) دښارونو نه مراد: مکه، مدینه، کوفه، بصره، او بغداد دي. (ژباړن)

دنفاس او حیض احکام په فرضیاتو او مُسَقَّطاتو^(۱) کې یو شان دی.^(۲)

۱۶- ښځې ته له مَحَرَم سره دمسجد نبوي زیارت دلمونځ او دوعا کولو لپاره مستحب دی، خو دپیغمبر ﷺ دقبر زیارت ورته روا ندي، ځکه دا دقبرونو له زیارت نه منع شویده.

شیخ محمد بن ابراهیم ال الشيخ رحمت الله علیه دسعودي عربستان مفتي وايي: او صحيح خبره داده چي ښځه دپیغمبر ﷺ له زیارت نه منع ده، له دوو وجهو نه:

اول: عام دلائل (پدي باره کي)، او منع چي کله عامه وي نو هیچا ته يي تخصیص کول بيله دلیل نه روا ندي، او (دمنعي) علت (دکوم له وجهي نه چي ښځه له دقبرونو دزیارت نه منع شویده) پدي مساله کي موجود دی...^(۳)

(۱) مُسَقَّطات هغه شیانو او اسبابو ته وايي چي کوم شرعي حکم ساقط کړي. (ژباړن)

(۲) المغني ۴۶۱/۳.

(۳) مجموع فتاوی الشيخ محمد بن ابراهیم ال الشيخ ۲۳۹/۳.

شيخ عبد العزيز بن باز رحمت الله عليه د پيغمبر ﷺ د زيارت كولو په باره كې دهغه چا لپاره چې د مسجد نبوي زيارت وكړي وايي: او دا زيارت يوازي د نارينه وو لپاره روا دی، او د ښځو لپاره دهیڅ قبر زيارت روا ندی، لكه څنگه چې د پيغمبر ﷺ نه راغلي دي چې هغه په هغه ښځو لعنت ويلي دی چې د قبرونو زيارت كوي، او په هغو كسانو چې په قبرونو باندي مسجدونه جوړوي، او خراغونو او شمعونه پكښې بلكوي. اما مديني منوري ته پدې قصد تلل چې په مسجد نبوي كې لمونځ او دوعا او نور طاعتونه چې په نورو مسجدونو كې روا دي- وكړي، نو دا د ټولو لپاره روا دي^(۱).

(۱) التحقيق والايضاح لكثير من مسائل الحج والعمرة والزيارة على ضوء

نهم فصل

بمشتريک ژوند او ښکاک بعلد ختمولو مربوط احکام

الله ﷻ فرمايې: ﴿وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ﴾ [د الروم سورت: ۲۱ آيت].

ترجمه: او دالله ﷻ (د قدرت) له نښو (څخه دادي) چي تاسو ته يي ستاسو له جنس نه ښځي پيدا کړي، ترڅو له هغوی سره آرام پيدا کړي، او ستاسو په مينځ کي يي مينه او مهرباني پيدا کړېده، بيشکه پدي کي (دالله د قدرت) نښي دي دهغه کسانو لپاره چي (دالله په مخلوقاتو) کي فکر کوي.

او فرمايې: ﴿وَأَنْكِحُوا الْأَيَامَىٰ مِنْكُمْ وَالصَّالِحِينَ مِنْ عِبَادِكُمْ وَإِمَائِكُمْ إِنْ يَكُونُوا فُقَرَاءَ يُغْنِهِمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ﴾ [د النور سورت: ۳۲ آيت].

ترجمه: او واده (نکاح) کړي بي خاونده ښځي او بي ښځو سړي، او نيك خويه مريان او مينځي خپل، که (هغوی) فقيران

وي نو الله به له خپل فضل نه هغوی غنيان کړي، او الله دلوی فضل خاوند او ډیر پوه دی.

امام ابن کثیر رحمت الله عليه وايي: دا په واده کولو سره امر دی، او بعضي علماء هغه په هر هغه چا چي قدرت يې لري فرض گڼي، او پدې حديث استدلال کوي: «يَا مَعْشَرَ الشَّبَابِ مَنْ اسْتَطَاعَ مِنْكُمُ الْبَاءَةَ فَلْيَتَزَوَّجْ وَمَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَعَلَيْهِ بِالصَّوْمِ فَإِنَّهُ لَهُ وَجَاءٌ»، بخاري او مسلم له ابن مسعود نه روايت کړی دی.

ترجمه: اې ځوانانو څوک چي له تاسو نه د جماع کولو توان (او دهغه مصارف او خرچه) ولري، نو واده دي وکړي، ځکه هغه سترگي (له حرامو نه) پټوي، او (دانسان) فرج او شرمگاه (له حرامو نه ساتي، او څوک چي توان ونلري، نو روژه دي ونيسي، ځکه هغه دده لپاره (له حرامو نه) دساتني وسيله ده.

او بيا يې دا خبره وکړه چي واده دغني کيدلو سبب دی، ځکه الله ﷻ فرمايي: ﴿إِنْ يَكُونُوا فُقَرَاءُ يُغْنِهِمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ﴾، او دابو بکر الصديق ؓ دا وينا يې ذکر کړه چي وايي: دالله دامر اطاعت وکړی چي تاسو ته يې په نکاح کولو امر کړی، تر څو هغه خپله وعده تاسو ته پر ځای کړي، او غنيان به مو کړي،

الله ﷻ فرمایي: ﴿إِنْ يَكُونُوا فُقَرَاءَ يُغْنِهِمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ﴾.

ابن مسعود وايي: غنی او ثروت په نکاح کې ولټوی، الله ﷻ فرمایي: ﴿إِنْ يَكُونُوا فُقَرَاءَ يُغْنِهِمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ﴾، ابن جریر روایت کړی، او بغوي هم له عمر رضی الله عنه نه همداسې روایت کړی دی ^(۱).

شیخ الاسلام ابن تیمه وايي: الله ﷻ مومنانو ته نکاح کول او طلاق ورکول، او د طلاق شوي بنځي سره دوباره نکاح کول روا کړې دي وروسته لږې نه چې بل میړه یې کړی وي، او نصرانیانو ^(۲) په یو بل باندې نکاح کول حرام کړې دي، او چا چې یې نکاح روا کړي، نو طلاق یې ورته ندی روا کړی، او یهودو ^(۳) طلاق روا کړی، خو هغه طلاق شوي بنځه چې له بل میړه سره یې نکاح کړي وي، نو دهغه نکاح کول داول میړه لپاره روا نه بولي، او په نصرانیانو کې طلاق نشته، او یهودو

(۱) تفسیر ابن کثیر ۵/۹۴-۹۵، د دار الادلې چاپ.

(۲) نصرانیان د عیسی عليه السلام د دین پیروانو ته ویل کېږي. (ژباړن)

(۳) یهود د موسی عليه السلام د دین پیروانو ته ویل کېږي. (ژباړن)

کې که ښځه له طلاق نه وروسته بل میره وکړي، نو بیا داول میره لپاره رجوع کول او دوباره دهغې په نکاح کول روا نه بولي، او الله ﷻ مومنانو ته پورتنی دواړه کارونه روا کړيدي^(۱).

امام ابن القيم رحمت الله عليه دجماع دفوائدو په باره کې چې دنکاح دمقصدونو نه یو مقصد دی داسې وایي: ځکه جماع په اصل کې ددریو اصلي مقصدونو لپاره ده:

اول: دنسل ساتل، او دانساني اصل ساتل تر څو هغه عدد پوره شي کوم چې الله ﷻ یې پدې دنیا پیدا کیدل غواړي. دویم: دهغه اوبو ویستل کوم چې دننه پاتې کیدل یې ټول بدن ته زیان رسوي.

دریم: شهوت پوره کول، او لذت اخیستل، او د(نکاح) دنعمت په خوند پوهیدل.

نوپه واده کې ډیرې لویې گټې شته چې له ټولو نه زیاتې مهمې گټې دادي:

په هغه کې له زنا څخه لیرې والی، او دحرامو څخه دسترگو ساتل دي.

داولاد پيدا كيدل، او دنسب ساتل.

دميره او ښځې په مينځ كې سكون او روحي ارامي مينځ ته راتلل.

دميره او ښځې تر مينځ تعاون او همكاري دصالح او نيكې كورنۍ جوړول، كومه چي داسلامي ټولنې په جوړښت كې يوه مهمه خښته ده.

دميره لخوا نه دښځې سرپرستي او حفاظت، او دښځې لخوا دكور كارونه كول، او په ژوند دخپلې وظيفې په صحيح او طبيعي ډول پر ځاى كول، نه هغسې چي دښځې او ټولنې دښمنان وايي چي ښځه دكور نه بهر كار كې دسړي سره يو شاتې شريكه ده، نو ځكه خويي ښځه له كور نه وويستله، او له خپلې اصلي او طبيعي وظيفې نه يې محرومه كړه، او دهغې كار يې بل چا ته وسپاره، چي پدې ډول دكورنۍ نظم گډوډ شي، او دميره او ښځې په مينځ كې دغلط فهمي او مشكلاتو درامينځ ته كيدلو سبب وگرځي، چي دهغه په وجه په اكثره وختونو كې دوى په خپلو كې سره جلا شوي او بيل شوي، او يا خو دمشكلاتو او مصيبتونو او جنجالونو سره يو ځاى پاته دي.

زمونږ استاذ محمد امين الشنقيطي وايي: پوه شه -الله

دي ما او تا ته دهغه څه توفيق راكړي چي هغه يې خوښوي او

پري راضي دی- چي دا دکفارو غلط او شوم نظر او احساس، عقل، اسماني وحی، او دالهي شریعت مخالف فکر چي وایي ښځه او نر په ټولو احکامو او ډگرونو کي سره برابر دي، چي پدي نظر کي دومره فساد او دټولني دنظم خرابوالی او گډوډ کیدل دي چي له هیچا نه پټ ندي، مگر هغه چا نه چي دبصیرت سترگي يي الله ښکاري وي، او دا ځکه چي الله ﷻ ښځي ته خاص خوښه او صفتونه ورکړي چي په هغه سره کولای شي دټولني دجوړولو په بیلابیلو اړخونو کي داسي برخه واخلي چي هغه دنورو لپاره نه ښایي، لکه دماشوم په گیده کیدل، لنکیدل، ماشوم ته شودي ورکول، داودونو تربیه کول، دکور خدمت کول، او دکور کارونه لکه پخلی، اوږه میشتول، جaro کول، او داسي نور، او دبشري ټولني لپاره دداسي خدمتونو کول په کور کي دننه او دخپل پټ، عزت، شرف، اخلاقو او انساني ارزښتونو په ساتلو سره دنارینه دهغه خدمتونو نه کم ندي کوم چي يي له کور نه بهر سرته رسوي. نو ددي جاهلانو او پست مشربه کافرانو او ددوی دپیروانو دا گمان غلط دی چي وایي: ښځه دنارینه په شان دکور نه بهر دکار کولو حق لري، سره لډي چي ټولو ته معلومه ده- چي ښځه دحمل (چي ماشوم يي په گیده کي وي)، او ماشوم ته

دشودو ورکولو او نفاس په وخت کې نشي کولای داسې کار وکړي چې معمولي تکلیف پکښې کې وي، نو که چیرې دا او میره یې له کور نه ووځي، نو دکور کارونه لکه دوړو ماشومانو ساتل، او دتي ماشوم ته شودي ورکول، دنارینه لپاره چې کله له کار نه راشي دخوراک څښاک برابرول، دا ټول کارونه به ضایع او په ځای پاتې شي، او که چیرې ددې کارونو لپاره یو کس په مزدوري راوستل شي نو دا کس به پدې کور کې دهماغه ښځې په شان (دبهر له کار نه) بیکاره پاتې شي له کوم نه چې دکور ښځه تښتیدلې وه، نو نتیجه به هماغه اولنۍ خبره وي، سربیره پر دې چې دښځې په وتلو او کار کولو کې ددین او اخلاقو او عزت بریادیده هم دي^(۱).

نوای مسلمانې خوري له الله نه وویرېږه او په دغه مغرضانه او چلناکه افکارو مه تیروځه، ځکه دهغو ښځو واقعیت کوم چې په دغسې افکارو غولیدلي ډیر ښه شاهد دی ددې افکارو په فساد او ناکامي باندي، او تجربه ډیر ښه دلیل دی.

مسلمانې خوري که ته ښه ځواني لرې نو دواده کوښښ

وکړه، او هغه د تعلیم د تکمیل په وجه او یا د کار او وظیفې په وجه مه ځنډوه، ښي شکه کامیاب واده کي ستا نیبختي او وراحت دی، او هغه د هر تعلیم او وظیفې عوض دی، او دهغه نه هیڅ تعلیم او وظیفه څومره چي اوچته هم وي نشي عوض کیدلای. خپل د کور خدمت وکړه، او اولادونه تربیه کړه، او همدا ستا د ژوند اساسي او ګټوره وظیفه ده، له هغه نه سوا په بل کار پسي مه ګرځه، ځکه بل هیڅ کار دهغه ځای نه نیسي، او د صالح سړي سره د واده کولو نه ډډه مکه، ځکه پیغمبر ﷺ فرمایي: «إِذَا جَاءَكُمْ مَنْ تَرْضَوْنَ دِينَهُ وَخُلُقَهُ فَرُجُوهُ إِلَّا تَفْعَلُوا تَكُنْ فِتْنَةً فِي الْأَرْضِ وَفَسَادٌ عَرِضٌ»^(۱).

ترجمه: که تاسو ته داسي څوک (د نکاح کولو لپاره) راشي چي دیانت او اخلاق یې ستاسو خوښ وي، نو هغه ته ښځه ورکړی، که دا کار ونکړی نو په ځمکه کي به د لوی فساد او فتنې سبب شي.

د ښځې په واده کي دهغې نظر اخیستل:

کومه ښځه چي په نکاح ورکول کیږي له دریو حالاتو نه بهر

(۱) ترمذي روایت کړی، او هغه یې د شواهدو په لړلو سره حسن بللی دی.

نه وي: یا به ډیره وړه پیغله^(۱) وي، او یا به بالغه پیغله وي، او یا به واده کړې وي، او دهرې یوې لپاره بیل حکم دی:

۱- وړه پیغله نجلی: پدې کې د علماوو اختلاف نشته چې پلار یې کولی شي چې بېله دهغې د اجازې نه هغه واده کړي، ځکه چې هغه د نظر خاونده نده، او ابو بکر الصديق رضی الله عنه خپله لور عائشه رضی الله عنها وپیغمبر صلی الله علیه و آله ته په نکاح کړه پداسې حال کې عمر یې شپږ کاله وو، او دنه کالو و چې ورسره کورولی وشو.^(۲)

امام شوکاني وايي: نومړي حديث پدې دلالت کوي چې پلار ته روا دي خپله لور له بلوغ نه مخکې په نکاح ورکړي، او همدارنګه وايي: او پدې کې دليل دی چې دوې انجلۍ لوی سړي سره نکاح روا ده، او په همدې سره بخاري عنوان ايښی او بيا يې دعائشي مخکینی حديث ذکر کړی دی، او په فتح الباري کې يې پدې خبره د علماوو اجماع نقل کړي ده.^(۳)

(۱) پیغله نجلی: هغه ده چې چا ورسره جماع نه وي کړي، او په فقهي

اصطلاح کې (باکره) ورته وايي. (ژباړن)

(۲) بخاري او مسلم روايت کړی دی.

(۳) نیل الاوکار ۱۲۸/۶-۱۲۹.

په مغني کي وايي: ابن المنذر ويلي دي: ټول هغه علماء چي پري خبر يو پدي خبره متفق دي چي پلار ته دوږي نجلۍ په نکاح ورکول مناسب سړي ته روا دي^(۱).

زه وایم: او دا چي ابو بکر الصديق رضي الله عنه عائشه رضي الله عنها د شپږ کلنۍ په عمر کي پیغمبر صلی الله علیه و آله ته په نکاح کړه، پدي کي په هغو کسانو باندي ډیر شدید رد دی کوم چي دوږي نجلۍ ورکول ولوی سړي ته ناروا او ناوړه کار بولي او په بده سترګه ورته ګوري، چي دا یوازي ددوی دجهالت او بدنیتۍ علامه ده.

۲- بالغه پیغله: دهغي له اجازي نه بغیر نه په نکاح کیږي، او چپوالی دهغي اجازه ده، لکه چي پیغمبر صلی الله علیه و آله فرمایي: «وَلَا تُنْكَحُ الْبُكَرُ حَتَّى تُسْتَأْذَنَ» قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، فَكَيْفَ إِذْنُهَا؟ قَالَ: «أَنْ تَسْكُتَ»^(۲).

ترجمه: پیغله نه په نکاح کیږي تر څو اجازه تري واخیستل شي، صحابه وو وویل: ای رسول الله دهغي اجازه به څنګه وي؟ ویي فرمایل: چي چوپه پاتي شي. نو اجازه اخیستل یي حتمي

(۱) المغني ۴۸۷/۶.

(۲) بخاري او مسلم روایت کړی دی.

دي، که څه هم پلاري يې په نکاح ورکړي، او همدا د علماوو د دوو قولونو نه صحيح قول دی.

علامه ابن القيم وايي: او دا داکثرو علماوو قول دی، او دا د ابو حنيفه مذهب او په يوه روايت د احمد قول دی، او همدا قول مونږ د الله دين گڼو، او په بل قول باور نلرو، او همدا د پيغمبر ﷺ د حکم او امر ونهي مطابق دی.^(۱)

۳- واده شوي ښځه^(۲): دهغي بيله اجازي په نکاح ورکول صحيح ندي، او اجازه يې په ويلو سره ده، داسي نه لکه پيغله چي اجازه يې په سکوت او چوپتيا سره وي.

په مغني کي وايي: د علماوو په مينځ کي هيڅ اختلاف نه گورو چي د واده شوي ښځي اجازه په ويلو سره ده، ځکه ژبه د زړه نه تعبیر کوي، او هماغه معتبره په هر هغه ځای کي چي اجازي اخيستلو ته ضرورت وي^(۳).

شيخ الاسلام ابن تيميه رحمت الله عليه وايي: نه ښايي چي

(۱) زاد المعاد في هدي خير العباد ۹۶/۵.

(۲) واده شوي ښځه نه مقصد هغه ښځه ده چي جماع ورسره شوي وي، او هغه ته په فقهي اصطلاح کي (ثيبه) وايي. (زيارن)

(۳) المغني ۴۹۳/۶.

څوک ښځه دهغې داجازې نه بغير په نکاح ورکړي، لکه څنگه چې پیغمبر ﷺ امر کړی دی، که یې خوښه نه وه، نو په زوره به په نکاح نه ورکول کېږي، خو وړه پیغله پلار کولای شي چې بيله اجازي يې په نکاح ورکړي، او دهغې رایه نشته، او بالغه واده شوي ښځه بيله اجازي په نکاح ورکول ناروا دي که پلار وي او که بل څوک، او پدې سره دمسلمانانو اجماع ده، او همدارنگه بالغه پیغله هم بيله دهغې داجازي نه په نکاح ورکول دپلار او نیکه نه بغير بل چا ته روا ندي دټولو مسلمانانو په اجماع سره، او دپلار او نیکه لپاره بهتره ده چې اجازه يې واخلي.

علماء دواده شوي ښځې په اجازه اخیستلو کې اختلاف لري چې آیا فرض ده او که مستحب؟

صحيح داده چې فرض ده، او دښځې په ولي^(۱) فرض دي چې دهغې په نکاح ورکولو کې دالله ﷻ وويرېږي، او وگوري چې کوم سړي ته چې يې ورکوي ايا دهغې سره مناسب دی او که نه؟ ځکه ښځه خو دهغې د مصلحت لپاره وده وي، نه دخان

(۱) دښځې ولي هغه څوک دی چې دښځې واک او صلاحيت ورسره وي، لکه پلار، نیکه او يا ددوی په شان نور. (زېارن)

دمصلحت لپاره^(۱).

ښځې په نکاح ورکولو کې دولې شرط والی او دهغه حکمت:

ښځې ته دمناسب خاوند داخییار حق ورکول پدې معنی ندی چې هغه هر رنگي وغواړي هماغسې سړي سره واده وکړي، که څه هم پکې ددې دکورنۍ او یا خپلوانو لپاره ضرر هم وي، بلکه دا په خپل ولي پوري تړلې ده چې دهغې داخییار په هکله به غور کوي او په کار کې به ورته لارښوونه کوي، او دنکاح تړلو کار به یې په غاړه اخلي، نو دا به پخپله دخان نکاح نه تړي، که یې داسې وکړه نو نکاح یې باطله ده، لکه څنگه چې دعائشي رضي الله عنها په حدیث کې راغلي دي: «أَيُّمَا امْرَأَةٍ نَكَحَتْ نَفْسَهَا بِغَيْرِ إِذْنٍ وَلِيِّهَا فَنِكَاحُهَا بَاطِلٌ فَنِكَاحُهَا بَاطِلٌ...».

ترجمه: هره هغه ښځه چې دولې له اجازې بغیر خپل خان په نکاح کړي، نو نکاح یې باطله ده، نکاح یې باطله ده، نکاح یې باطله ده. ترمذي وايي: دا حدیث حسن دی، او ترمذي، ابو داود، نسائي او ابن ماجه کې راغلي دي: «لَا نِكَاحَ إِلَّا بِوَلِيِّ».

ترجمه: نکاح بيله ولي نه نشته (صحت نلري)، نو دا دوه حديثه او کوم چي په همدې معنی راغلي دي پدې دلالت کوي چي نکاح بيله ولي نه صحيح نده، ځکه اصل په نفې کولو کي د (شرعي) صحت نفې کول دي، او ترمذي وايي: پدې حديث علماوو عمل کړی، لکه عمر، علي، ابن عباس، ابو هريره او نور، او همدا ډول د تابعينو د فقهاوو نه نقل شوي دي چي وايي: بيله ولي نکاح صحت نلري، او دا د شافعي، احمد او اسحاق قول دی^(۱).

په واده کي دا اعلان لپاره د ښځو د هې وهل:

د ښځو لپاره درېي وهل مستحب دي تر څو د واده اعلان وشي او خبر يې خپور شي، او دا به يوازي د ښځو په مينځ کي وي، او ساز او سرود اسباب، او سندرو ويونکو ښځو آوازونه به ورسره نه وي، خو د ښځو لخوا د شعر او ترانو ويل پدې مناسبت سره چي نارينه يې وانه وري پروا نلري، پيغمبر ﷺ فرمايي: «فَصَلُّ مَا بَيْنَ الْحَلَالِ وَالْحَرَامِ الدُّفُّ وَالصَّوْتُ فِي

النَّكَاحُ»^(۱).

ترجمه: د حلال او حرامو په مینځ کې توپیر او علامه په واده کې درېي وهل او آوازونه ویل دي.

شوکانې وايي: دا ددې دلیل دی چې په واده کې درېي وهل او په لوړ اواز سره څه شیان ویل لکه: مونږ تاسو ته راغلو، مونږ تاسو ته راغلو او داسې نور، روا دي، خو نه هغه سندري چې شر تري پارېږي، او د ښکلا او ناروا شیانو او یا شرابو توصیف او بیان پکښې کې وي، چې دا په واده او بيله واده په بل ځای کې هم حرام دي، او همدارنګه نور ناروا لهو ولعب هم حرام دي.^(۲)

ای مسلمانې خوري د واده لپاره د سرو زرو او جامو په اخیستلو کې له حده تیرې مکوه، ځکه دا د هغه اسراف څخه شمیرل کېږي له کوم نه چې الله ﷻ منع کړیده، او فرمایلي دي چې دهغه خاوندان نه خوښوي، الله ﷻ فرمایي: ﴿وَلَا تُسْرِفُوا﴾

(۱) بخاري، ترمذي، ابن ماجه، او نسائي روايت کړی، او ترمذي هغه حَسَن بللی دی.

(۲) نیل الاوطار ۲۰۰/۶.

إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ».

ترجمه: او اسراف مکوی، بیشکه هغه اسراف کونکي نه خوښوي. نو تا ته ښايي چي له اعتدال نه کار واخلي او له بيخايه فخر او سيالي کولو نه ځان وساتي.

پر ښځې دميره اطاعت کول فرض، او نافرمانې کول هرام دي:

مسلمانې خوري په تا دميره اطاعت کول په نیکو کارونو کي فرض دي، ابو هريره رضي الله عنه وايي چي پيغمبر صلى الله عليه وسلم فرمايلي دي: «إِذَا صَلَّتِ الْمَرْأَةُ خَمْسَهَا وَصَامَتْ شَهْرَهَا وَحَفِظَتْ فَرْجَهَا وَأَطَاعَتْ زَوْجَهَا دَخَلَتْ الْجَنَّةَ مِنْ أَيِّ أَبْوَابِ الْجَنَّةِ شَاءَتْ»^(۱).

ترجمه: کومه ښځه چي خپل پنځه وخته لمونځ وکړي، او خپله فرضي مياشت روژه ونيسي، او دخپل ميره اطاعت وکړي، او دخپل پت حفاظت وکړي، نو جنت به د هري دروازي نه چي وغواړي ننوځي.

له ابو هريره رضي الله عنه نه روايت دی چي پيغمبر صلى الله عليه وسلم فرمايلي دي: «لَا يَحِلُّ لِلْمَرْأَةِ أَنْ تَصُومَ وَزَوْجُهَا شَاهِدٌ إِلَّا بِإِذْنِهِ»

(۱) ابن حبان په خپل (صحيح) کي روايت کړی دی.

وَلَا تَأْذَنَ فِي بَيْتِهِ إِلَّا بِإِذْنِهِ»^(۱).

ترجمه: ښځې ته دميره په حضور کې روژه نيول روا ندي، مگر دهغه په اجازه سره، او دميره کور ته به څوک نه پرېږدي مگر دميره په اجازه سره.

او له ابو هريره رضي الله عنه نه روايت دی چې پيغمبر ﷺ فرمايي: «إِذَا دَعَا الرَّجُلُ امْرَأَتَهُ إِلَى فِرَاشِهِ فَلَمْ تَأْتِهِ فَبَاتَ غَضَبَانَ عَلَيْهَا لَعْنَتُهَا الْمَلَائِكَةُ حَتَّى تُصْبِحَ»^(۲).

ترجمه: کله چې ميره خپله ښځه و خپل بستر ته وغواړي، او هغه ورته رانشي، او ميره يې ترينه په خفگان شپه تيره کړي، نو ملائکې به پر هغې باندي تر سهاره پوري لعنت وايي.

او له ابو هريره رضي الله عنه نه روايت دی چې پيغمبر ﷺ فرمايي: «وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ مَا مِنْ رَجُلٍ يَدْعُو امْرَأَتَهُ إِلَى فِرَاشِهِ فَتَأْتِي عَلَيْهِ إِلَّا كَانَ الَّذِي فِي السَّمَاءِ سَاخِطًا عَلَيْهَا حَتَّى يَرْضَى عَنْهَا».

ترجمه: زما دي په هغه ذات قسم وي چې زما نفس (روح)

(۱) بخاري او مسلم روايت کړی دی.

(۲) بخاري او مسلم او نورو روايت کړی دی.

يې په لاس کې دى، داسې سړى به نه وي چې خپله ښځه وځپل بستر ته راوبولي، او هغه يې ونه مني، مگر هغه ذات چې په اسمان کې دى پر هغې باندي به په غضب او قهر وي ترڅو چې ميره ځني راضي شي.

او په ښځې باندي ميره حق لري چې دکور سرپرستي او خدمت يې وکړي، او دهغه بې اجازي له کور نه ونه وځي، پيغمبر ﷺ فرمايې: «وَالْمَرْأَةُ رَاعِيَةٌ فِي بَيْتِ زَوْجِهَا وَمَسْئُولَةٌ عَنْ رَعِيَّتِهَا»^(۱).

ترجمه: او ښځه دميره دکور سرپرسته ده او دخپل لاس لاندې امورو نه مسئوله ده، او همدارنگه ميره پر ښځې حق لري چې دکور کار ورته وکړي او خادمي راوستلو ته يې اړ نکړي، چې بيا دهغې سره په تکليف وي، او دهغې په وجه ځان او يا اولاد ته يې خطر متوجه شي.

شيخ الاسلام ابن تيميه رحمت الله عليه وايي: دالله ﷻ دا قول: ﴿فَالصَّالِحَاتُ قَانِتَاتٌ حَافِظَاتٌ لِّلْغَيْبِ بِمَا حَفِظَ اللَّهُ﴾ [النساء سورت: ۳۴ آيت].

(۱) بخاري او مسلم روايت کړى دى.

ترجمه: نو صالحې او نیکې ښځې (هغه دي کومې چې دمیره) اطاعت کونکې (فرمان وړونکې ، او دالله په (توفیق او) حفاظت سره (دمیره) په غیاب کې (دهغه دمالونو او اسرارو) ساتونکې وي. دا آیت دلالت کوي پدې باندې چې پر ښځې دمیره اطاعت فرض دی، لکه دکور خدمت کول، ورسره سفر کول، ځان ورته په هر وخت کې دهغه طلب ته تیارول، او داسې نور، او د پیغمبر ﷺ سنت هم په همدې دلالت کوي^(۱).

علامه ابن القيم وایي: کوم کسان چې په ښځې باندې دمیره خدمت فرض بولي داسې استدلال کوي: چې دا کار دالله ﷻ دخطاب او دې آیت نازولو په وخت دخلکو په مینځ کې دعرف او عادت سره سم پیژندل شوی کار وو، اما دښځې لخوا دکور کار نه کول، او دا چې میره یې خدمت وکړي، او جارو وهل، غنم اوږه کول، اوږه میشته ول، کالي وینځل، او دکور فرشول، او دکور نور کارونه کول، نو دا دمنکراتو او ناوږه کارونو څخه ګڼل کېږي، الله ﷻ فرمایي: ﴿وَلَهُنَّ مِثْلُ الَّذِي عَلَيْهِنَّ بِالْمَعْرُوفِ﴾ [د البقره سورت: ۱۲۸ آیت].

ترجمه: او له ښځو لپاره له عرف او عادت سره سم هماغه شان حقوق دي کوم چي په هغوی دي، او فرمايي: ﴿الرَّجَالُ قَوَّامُونَ عَلَى النِّسَاءِ﴾ [د النساء سورت: ۳۴ آيت].

ترجمه: نارینه په ښځو باندي حاکم دي. نو که ښځه دميره خدمت ونکړي، بلکه ميره دهغې خدمت وکړي نو بيا به ښځه پده باندي حاکمه وي. او بيا وايي: بلکه الله ﷻ په ميره باندي دښځې نفقه او کالي او خای ورکول دهغې سره دمشرتک ژوند او دهغې دخدمت په مقابل کي فرض کړيدي کوم چي ميره يي دښځې نه لاس ته راوړي، فرض کړي ده. او بل دا چي هغه عقدونه چي له شرطونو نه خالي وي، نو هغه دعرف او عادت سره سم اجراء کيږي، او (دنکاح په باره کي) عرف او عادت دادی چي ښځه به خدمت او دکور دننه کارونه په غاړه اخلي. او بيا (دخپلي وينا په ادامه کي) وايي: چي پدي کار کي دلوی حیثيت والا او ټيټه حیثيت والا، او دمالداري او غريبې ښځې په مينځ کي فرق نشته، ځکه چي فاطمه رضی الله عنها چي دټولو ښځو نه زيات شرافت ورپه برخه وو، دخپل ميره خدمت يي کاوه، او پيغمبر ﷺ ته يي دخدمت او کار له وجهي شکايت

وګړې، خو هغه يې شکايت وانه وريدي^(۱).

سوال: که ښځه وګوري چې مېړه يې ورسره خوښ ندي، او دا غواړي چې ورسره پاتي شي، نو دا به ددې مشکل دحل لپاره څه کوي؟

جواب: الله ﷻ فرمايي: ﴿وَإِنْ امْرَأَةٌ خَافَتْ مِنْ بَعْلِهَا نُشُوزًا أَوْ إِعْرَاضًا فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا أَنْ يُصْلِحَا بَيْنَهُمَا صُلْحًا وَالصُّلْحُ خَيْرٌ﴾ [النساء سورت: ۱۲۸ آيت].

ترجمه: که کومه ښځه په خپل مېړه پوه شي چې سرکښي ورسره کوي او مخ ځني ګرځوي (بي پروايي ورسره کوي)، نو څه باک نشته که هغوی په خپلو کې سره روغه وکړي، او روغه (له ټولو نه) بهتره ده.

حافظ ابن کثير وايي: که دښځې سره دا ويره وي چې مېړه به نفرت ځني وکړي او يا مخ ځني وګرځوي، نو کولای شي چې له خپلو بعضو حقوقو نه لکه نفقه يا جامي يا شپه تيږول او يا داسي نورو نه تيره شي، او مېړه ته هم روا ده چې ورنه ويي مني، نه دښځې ته پدې کې څه باک شته او نه دمېړه لپاره په

(۱) الهدي النبوي لابن القيم ۵/ ۱۸۸-۱۸۹.

قبلولو کي څه باک شته، ځکه الله ﷻ فرمایي: ﴿فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا أَنْ يُصْلِحَا بَيْنَهُمَا صُلْحًا وَالصُّلْحُ خَيْرٌ﴾.

ترجمه: نو څه باک نشته که هغوی په خپلو کي سره روغه وکړي، او روغه (له ټولو نه) غوره ده، او دروغي دغوره والي معنی داده چي هغه له جدا کیدو نه غوره ده... او بیا (ابن کثیر) دسوده بنت زمعه رضی الله عنها قصه ذکر کړه، چي کله مشکل لوی شو او پیغمبر ﷺ له هغې نه جدا کیدو اراده وکړه، نو هغې روغه ورسره وکړه، چي خپله شپه به وعاشي رضی الله عنها ته ورکړي، خو له هغې نه به نه جدا کيږي، نو پیغمبر ﷺ دا روغه تري ومنله، او هغه یې له ځان سره وساتله^(۱).

سوال: که چیري ښځه له میره سره خونبه نه وي او غواړي ځني جلا شي نو څه باید وکړي؟

جواب: الله ﷻ فرمایي: ﴿فَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا يُقِيمَا حُدُودَ اللَّهِ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا فِيمَا افْتَدَتْ بِهِ﴾ [البقره سورت: ۱۲۹ آیت].

ترجمه: که وویریدلاست چي دوی دواړه (ښځه او میره) به

دالله ﷻ احکام په ځای نكړي، نو کوم عوض چي ښځي (دطلاق په مقابل کي ميره ته) ورکړي دی، دهغه (په اړه) دوی دواړو لره څه گناه نشته.

حافظ ابن کثير په خپل تفسير کي وايي: که چيري دښځي او ميره په مينځ اختلاف راشي، او ښځه دميره حقوق په ځای نكړي، او بد يي راشي، او گډ ژوند ورسره گران شي، نو دا کولای شي چي ميره ته د مهر نه څه ورکړي او ځان ځني خلاص کړي، او پدي باندي هغه ته ورکولو کي څه باک نشته، او نه يي په منلو کي پر ميره څه باک شته^(۱)، او دي ته (په شريعت کي) خلع^(۲) وايي.

سوال: که ښځه له ميره نه بيله کوم عذر جلا والی وغواړي، نو هغې ته څه گناه شته؟

جواب: له ثوبان رضي الله عنه نه روايت دی چي پيغمبر ﷺ فرمايلي دي: «أَيَّمَا امْرَأَةٍ سَأَلَتْ زَوْجَهَا طَلَاقَهَا مِنْ غَيْرِ مَا بَأْسٍ فَحَرَامٌ

(۱) تفسير ابن کثير ۴۸۳/۱.

(۲) خلع دي ته وايي چي ښځه دپيسو او يا بل عوض په مقابل کي له ميره نه طلاق واخلي. (ژباړن)

عَلَيْهَا رَائِحَةُ الْجَنَّةِ»^(۱).

ترجمه: کومه ښځه چې بيله کوم سبب او عذر نه له خپل ميره نه طلاق وغواړي، نو د جنت بوی په هغې باندې حرام دی. او دا ځکه چې طلاق هغه حلال کار دی چې الله ﷻ یې نه خوښوي، او یوازې به د ضرورت او حاجت په وخت کې په هغه عمل کېږي، او بيله ضرورته هغه مکروه دی، ځکه چې له هغه نه داسې ضررونه او مشکلات مینځ راځي چې ټولو ته ښکاره دي، او هغه ضرورت چې دهغه په وجه ښځه کولای شي طلاق وغواړي هغه دادی چې ميره ددې (شرعي) حقوق په ځای نکرې، او د ښځې په پاتې کیدو کې دهغې لپاره ضروري، الله ﷻ فرمایي: ﴿فَإِمْسَاكِ بِمَعْرُوفٍ أَوْ تَسْرِيحٍ بِإِحْسَانٍ﴾ [د البقره سورت: ۲۲۹ آیت].

ترجمه: نو (پر ميره) په ښه وجه سره (د ښځې) ساتل، او یا په نیکۍ سره (دهغې) پرېښودل پکار دي، ﴿لِّلَّذِينَ يُؤْتُونَ مِن نِّسَائِهِمْ تَرَبُّصُ أَرْبَعَةِ أَشْهُرٍ فَإِنْ فَاءُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ وَإِنْ

(۱) ابو داود او ترمذي روایت کړی، او ابن حبان په خپل (صحيح) کې صحيح گڼلی دی.

عَزَمُوا الطَّلَاقَ فَإِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿۲۲۶﴾ [د البقره سورت: ۲۲۶-۲۲۷]
آيتونه].

ترجمه: دهغو کسانو لپاره چې دخپلو ښځو (دجماع کولو نه) قسم کوي، ښايي څلور مياشتې انتظار وکړي، نو که يې رجوع وکړه (او سره يو ځای شول)، نو الله ﷻ ښه بخښونکی او ډير مهربان دی، او که يې دطلاق اراده او قصد وکړو نو الله ښه اوریدونکی او ښه عالم دی.

نکاح عقد دښځو وروسته احکام:

دښځې او مېړه په مینځ کې جلا والی دوه قسمه دی: اول په ژوند کې جلا والی، او دوهم دمرګ په وجه جلا والی، او په دواړو حالتونو کې پر ښځې عدت لازم دی، او عدت دادی چې یوه معینه موده (څلور مياشتې دجداوالی وروسته) به انتظار کوي، او پدې کې حکمت دادی چې په هغه کې ديو مکملې نکاح دختمیدو حد او اندازه ده، او همدارنګه داوولاد نه دښځې درجې^(۱) پاکوالی دی، تر څو نوی مېړه يې جماع ورسره ونکړي،

(۱) دښځې (رجم) (يا بچی دانه) هغه ځای دی په کوم کې چې دماشوم پیدایښت وي. (ژباړن)

چې په نتیجه کې به یې اشتباه مینځ ته راشي او داوډا نسب به ضایع شي، او په هغه کې دنکاح دمخکیني عقد او دجدا شوی میره دحق احترام، او دجدا والی په وجه دخفگان او تاثر اظهار هم دی.

عدت څلور قسمه دی:

اول قسم: دحمل داره ښځې عدت: دهغې عدت دماشوم په پیدا کیدلو سره پوره کیږي، رجعي طلاق^(۱) یې وي او که بائن، په ژوند کې جلا شوي وي، او که دمیره دمرګ په وجه، الله ﷻ فرمائي: ﴿وَأُولَاتُ الْأَحْمَالِ أَجَلُهُنَّ أَنْ يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ﴾ [دالطلاق سورت: ۴ آیت].

ترجمه: او دحمل داره ښځو عدت تر هغه پوري دی چې ماشوم وزیږوي.

دویم قسم: دهغه طلاقه شوي ښځې عدت چې حیض لري: او دهغې عدت دري میاشتي دی، الله ﷻ فرمایي: ﴿وَالْمُطَلَّاتُ يَتَرَبَّصْنَ بِأَنْفُسِهِنَّ ثَلَاثَةَ قُرُوءٍ﴾ [البقره سورت: ۲۲۸]

(۱) (رجعي طلاق) هغه دی چې دهغه وروسته میره ښځې ته بیله نوي نکاح رجوع کولای شي، او (بائن طلاق) هغه دی چې میره ښځې ته بیله نوي نکاح نه رجوع نشي کولای. (ژباړن)

آيت].

ترجمه: او طلاق شوي ښځې به درې حيضه انتظار کوي.
درېم قسم: دهغې ښځې عدت چي حيض يې نه وي: او هغه ددوو ښځو په حق کي وي، يو هغه وړه نجلی چي حيض يې لانه وي راغلی، او بله هغه زړه ښځه چي دحيض راتلو اميد يې نه وي، نو الله ﷻ ددې دواړو عدت داسي بيان کړېدی: ﴿وَاللّٰہِیَ یَسْنَنَ مِنَ الْمَحِیْضِ مَنْ نُّسَائِکُمْ اِنْ اَرْتَبْتُمْ فَعِدَّتُهُنَّ ثَلَاثَةٌ اَشْهُرٍ وَاللّٰہِیَ لَمْ یَحِضْنَ﴾ [د الطلاق سورت: ۴ آيت].

ترجمه: او ستاسو هغه ښځې چي له حيض نه نا اميده وي، که تاسو (دهغوی په باره کي) په شک کي یاست، نو دهغوی عدت درې میاشتې دی، او دهغو ښځو چي حیض نه ورته راځي، يعني دهغوی عدت هم همداشان دی.

څلورم قسم: هغه ښځه چي مېړه يې مړ شوي وي: الله ﷻ يې عدت داسي بيان کړی دی: ﴿وَالَّذِیْنَ یَتَوَفَّوْنَ مِنْکُمْ وَیَذَرُوْنَ اَزْوَاجًا یَتَرَبَّصْنَ بِاَنْفُسِهِنَّ اَرْبَعَةً اَشْهُرٍ وَعَشْرًا﴾ [د البقره سورت:

۲۳۴ آيت].

ترجمه: او کوم کسان چي له تاسو نه وفات کيږي، او ښځې

ترینه پاتې شي، ښځې به یې څلور میاشتي او لس ورځې انتظار کوي. نو دا حکم عام دی دهغو ښځو په باره کې چې خلوت ورسره شوی وي او که نه، وره وي او که لویه (بالغه)، او حملداره ښځه پدې حکم کې نده شامله، ځکه هغه پدې ایت سره بېله شوه: ﴿وَأُولَاتُ الْأَحْمَالِ أَجَلُهُنَّ أَنْ يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ﴾ [الطلاق سورت: ۴ آیت].

ترجمه: او دحمل داره ښځو عدت تر هغه پوري دی چې ماشوم وزېږوي.^(۱)

کوم شیان چې عدت والا ښځې ته حرام دي:

۱- دهغې دغوښتلو^(۲) حکم:

الف- هغه ښځه چې طلاق یې رجعي وي: دعدت والا ښځې غوښتل او طلبگاري کول که په صراحت وي او که په اشاره، حرام دي، ځکه چې هغه دمیره لرونکې ښځې حکم لري، نو هیچا ته دهغې طلبگاري روا نده، ځکه هغه لاتردی وخته پوري دخپل اول میره په نکاح کې ده.

(۱) الهدی النبوي دابن القيم تالیف ۵/۵۹۴-۵۹۵، تحقیق شوی چاپ.

(۲) دغوښتلو نه مقصد له هغې نه دنکاح طلبگاري کول دي. (زېارن)

ب- هغه ښځه چې طلاق یې رجعي نه وي: دهغې طلبگاري کول صراحتاً حرام دي، او اشارتاً روا دي، الله ﷻ فرمایي: ﴿وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِيمَا عَرَّضْتُمْ بِهِ مِنْ خِطْبَةِ النِّسَاءِ﴾ [د البقره سورت: ۲۳۵].

ترجمه: او په تاسو باندې څه گناه نشته دښځو په هغه طلبگاري کې چې تاسو په اشاره او کنایه سره کړیده. او تصریح داده چې په نکاح کولو کې خپله خوښه او رغبت ښکاره کړي، مثلاً ووايي: زه غواړم ستا سره واده وکړم، ځکه چې کیدای شي دښځې حرص او خوښه په نکاح کې ددې سبب شي چې دا دخپل عدت دپوره کیدو دعوه وکړي مخکې لدینه چې هغه فعلاً پوره شوی وي، خو اشاره او کنایه داسې نه وي، ځکه په هغه کې دنکاح کولو صراحت نه وي شوی، ځکه څه ناروا پکې نشته، او دمخکیني آیت (مفهوم مخالف)^(۱) هم په همدې دلالت

(۱) مفهوم مخالف: په کلام کې د ذکر شوی حکم مخالف حکم ته وايي، مثلاً په آیت کې ددې خبرې بیان شوی دی چې که د عدت لرونکې ښځې طلبگاري په کنایه سره روا ده، ددې حکم مخالف حکم (يعني مفهوم مخالف) چې په آیت کې ندی ذکر شوی دادی: چې په صریح ډول دنومړي ښځې طلبگاري روا نده. (ژباړن)

کوي. او دا ښاري مثال دادی چي ووايي: ستا غوندي ښځه مي خوښيږي. او د غير رجعي طلاق والابښځي ته روا دي چي دکنایي طلبگار ته جواب په اشاره سره ورکړي، خو دصراحت طلبگار ته جواب ويل روا ندي، اما هغه ښځي چي طلاق يي رجعي وي هغه به نه په صراحت او نه اشاره دطلبگار غوښتني ته جواب وايي.

۲- دعدت والا پر ښځي دنکاح عقد تړل ناروا دي: الله جل جلاله فرمايي: ﴿وَلَا تَغْزِمُوا عُقْدَةَ النِّكَاحِ حَتَّىٰ يَبْلُغَ الْكِتَابُ أَجَلَهُ﴾ [د البقره سورت: ۲۳۵ آيت].

ترجمه: او نکاح مه تړئ تر هغه پوري چي ټاکلی (عدت) خپلي اخيري نيتي ته ورسېږي. ابن کثير وايي: يعني: نکاح مه تړئ تر هغه پوري چي عدت ختم شي، او علماوو پدي اجماع کړيده چي دعدت په وخت کي نکاح تړل صحيح ندي^(۱).

(۱) تفسير ابن کثير ۵۰۹/۱.

دوه مسئلې:

اوله مسأله: کومه ښځه چې له صحيح خلوت^(۱) نه مخکې طلاقه شي پر هغې باندي عدت نشته، الله ﷻ فرمايي: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نَكَحْتُمُ الْمُؤْمِنَاتِ ثُمَّ طَلَقْتُمُوهُنَّ مِنْ قَبْلِ أَنْ تَمْسُوهُنَّ فَمَا لَكُمْ عَلَيْهِنَّ مِنْ عِدَّةٍ تَعْتَدُونَهَا﴾ [د الاحزاب سورت: ۴۹ آيت].

ترجمه: اى مومنانو كله چې مومني ښځې په نكاح كړې او بيا طلاق وركړې مخکې لدینه چې ورسره يوځای شى، نو تاسو لره په هغوى باندي كوم عدت نشته چې تاسو دهغه شمار وكړې او حساب يې كړې.

ابن كثير په خپل تفسير كې وايي: دا د علماوو په مينځ كې يوه اتفاقي خبره ده چې ښځه كه دخلوت نه مخکې طلاقه شي پر هغې باندي عدت نشته، نو كولای شي چې سمدستي دچا

(۱) صحيح خلوت: دې ته وايي چې مېړه دښځې سره له نكاح نه وروسته په يوه كوټه كې داسې يوازي شي چې بل څوك موجود نه وي، او دجماع كولو څه ممانعت هم نه وي، نو داسې خلوت دجماع حكم لري، كه څه هم جماع يې نه وي كړې. (زيارن)

سره چې وغواړي واده وکړي.

دوهمه مسأله: کومه ښځه چې له خلوت نه مخکې طلاقه شي او مهر يې تعین شوی وي، نو هغه دنیم مهر اخیستلو حق لري، او د کومې ښځې لپاره چې مهر نه وي تعین شوی، نو هغه دمتعي^(۱) حق لري، چې دخپل وسعي سره سم څه کالي او یا نور شيان ورته ورکړي.

او کومه ښځه چې دخلوت نه وروسته طلاقه شي، نو هغه دپوره مهر حق لري، الله ﷻ فرمایي: ﴿لَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ إِنْ طَلَقْتُمُ النِّسَاءَ مَا لَمْ تَمْسُوهُنَّ أَوْ تَفْرِضُوا لَهُنَّ فَرِيضَةً وَمَتَّعُوهُنَّ عَلَى الْمَوْسِعِ قَدَرُهُ وَعَلَى الْمُقْتَرِ قَدَرُهُ﴾ [البقره سورت: ۲۳۶ آیت].

ترجمه: په تاسو څه گناه نشته که ښځې مو طلاقې کړې مخکې لډي نه چې جماع ورسره وکړې او (دمهر) اندازه ورته تعین کړې، او دوی لره متعه ورکړې، پر غني سړي دخپلي وسعي په اندازه او پر ناداره سړي باندي دخپلي وسعي په اندازه

(۱) متعه: وهغو کاليو او یا نورو شيانو ته وايي چې ميره يې وخپلې ښځې ته له طلاق نه وروسته دخپلي وسعي په اندازه دهغي خوشحالولو لپاره ورکوي، او دا هله وي چې دښځې مهر نه وي تعین شوی. (زيارن)

(دمتعي ورکول لازم دی)، تر دې آيت پورې: ﴿وَإِنْ طَلَّقْتُمُوهُنَّ مِنْ قَبْلِ أَنْ تَمْسُوهُنَّ وَقَدْ فَرَضْتُمْ لَهُنَّ فَرِيضَةً فَنِصْفُ مَا فَرَضْتُمْ﴾ [د البقره سورت: ۲۳۷ آيت].

ترجمه: او که مو هغوی ته طلاق ورکړ مخکې لدینه چي جماع ورسره وکړی، او هغوی لره مو (دمهر) اندازه تعین کړي وي، نو نیم مهر به (ورکوی) له هغه (مهر) نه چي تاسو تعین کړی دی. یعنې ای دښځو خاوندانو په تاسو باندي څه گناه نشته که خپلي ښځي له جماع او مهر تعینولو نه مخکې طلاقي کړی، که څه هم په هغې کي دښځو دخفگان او خاطر رنجي ده، نو ځکه خو په متعه کي ددې خفگان جبران دی، او متعه دهر سړي دوسعي په اندازه او له رسم ورواج سره سمه وي، او بیا الله ﷻ دهغې ښځې ذکر وکړی کومې ته چي مهر تعین شوی وي، نو د نیم مهر ورکولو حکم یې وکړی.

حافظ ابن کثیر په خپل تفسیر کي وایي: دمهر نیموالی په نومړي حالت کي د علماوو تر مینځ اتفاقي خبره ده او کوم اختلاف دهغه په باره کي نشته^(۱).

(۱) تفسیر ابن کثیر ۵۱۲/۱.

۲- کومه ښځه چې مېړه یې وفات شوی وي په هغې باقدي په عحت

کې ښځه شیان حرام دي چې (هډام) ورته وايي:

اول: د عطرو ټول انواع: نه به په بدن عطر وهي او نه په

خپلو جامو، او نه به خوشبویه شیان استعمالوي، پیغمبر ﷺ

په صحیح حدیث کې فرمایي: «وَلَا تُمْسُ طِبْيَا».

ترجمه: او عطر (خوشبویی) مه استعمالوه.

دوهم: د بدن سینګارول: دنګریزي کول او نور د سینګار

ټول انواع لکه سترګي تورول، او دمخ مختلف پودرو

استعمالول پري حرام دی، خو که وسترګو تورولو ته د علاج

لپاره ضرورت پیدا شي، نه د سینګار لپاره، نو څه پروا نلري،

نو د شپې به سترګي توروې او دورځي به یې پاکوي، او پروا

نلري که سترګي بیله رنګونه په بل شي سره معالجه کړي چې

د سینګار له شیانو نه نه وي.

دریم: دهغو جامو اغوستل چې د سینګار لپاره جوړي

شوي وي، خو داسي جامي اغوستلای شي چې عادتاً سینګار

پکې نه وي، او دکوم خاص رنګ تعین نشته بلکه درواج سره

سم رنګونه به اغوندي.

څلورم: دانګستری (ګوتي) په شمول د سرو زرو د ټولو

انواعو استعمال .

پنځم: بيله هغه کور نه چي ددي په موجوديت کي يي ميره پکښي وفات شوی په بل کور به شپه نه تيروي، او بيله کوم شرعي عذر نه بل کور ته نه ځي، او نه به د مريض پوښتني ته ځي، او نه به دخپل او دوست ليدلو ته ځي، خو دورځي لخوا يوازي دخپلو ضروري کارونو دکولو لپاره وتل ورته روا دي. او بيله دغو پنځو شيانو نه نور هيڅ شي له هغو شيانو نه ورته ناروا ندی، کوم چي الله ﷻ ورته روا کړي دي.

ابن القيم وايي: وهغي ته دنوکونو اخيستل، دبغل دوښتانو ليري کول، او دهغو ويښتو خريل چي شرعاً مستحب دي، او په سدر (زميو)^(۱) سره لامبل، او ويښتو زمونځول، ورته روا دي^(۲).

شيخ الاسلام ابن تيميه وايي: وهغي ته دحلالو شيانو لکه ميوه، غوښه خوړل، او دروا څښاکو چښل... روا دي، او بيا وايي: او دهیڅ روا کار کول لکه خامک دوزي، خياطي، اوبدل

(۱) سدر يا زمی: د بيرو تنکی پاڼو ته وايي چي پخوا به پري خلکو سر، ځان

او جامې پري مينځلې. (ژباړن)

(۲) الهدي النبوي ۵۰۷/۵.

او نور داسي کارونه چي ښځي يې کوي، دا ټول ورته روا دي، او هغه څه چي دعدت نه مخکي ورته روا وه لکه د ضرورت په وخت کي دنارينه وو سره په ستر کي خبري کول، او داسي نور ورته روا دي، او همدا د پيغمبر ﷺ د سنت مطابق هغه طريقه ده کومه چي د صبحابه وو عنتم رضی الله بنحو به دخپل ميړونو دوفات نه وروسته اختياروله^(۱).

او دا چي عوام خلک وايي: چي له سپوږمۍ نه به مخ پټوي، او دکور بام ته به نه خيژي، دنارينه وو سره به خبري نکوي، او له محرمو نارينه وو نه به مخ پټوي، او نوري داسي خبري دا ټولي بيخايه دي او څه اساس نلري، والله اعلم.

اسم فصل

د هغو احكامو بيان چي په هغې سره د ښځې عزت او عفت

خوندي كيږي:

۱- ښځه دسړي په شان (له حرامو نه) دسترگو په پټولو، او د فرج (شرمگاه) په ساتلو ورته امر شوی دی، الله ﷻ فرمايي:

﴿قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ذَلِكَ أَزْكَى لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا يَصْنَعُونَ﴾ * وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ ﴿ [د النور سورت: ۳۰-۳۱ آيتونه].

ترجمه: (ای پیغمبره) ووايه مومنانو ته چي پټي کړي سترگي خپلي (له ناروا کتلو نه) او وساتي فرجونه (شرمگاوي) خپل (له حرامو نه)، دا دوی لره ډیر پاکیزه (او گټور) دی، الله ډیر ښه خبر دی په هغه څه چي دوی يي کوي، او (ای پیغمبره) ووايه مومنو ښځو ته چي پټي کړي سترگي خپلي (له ناروا کتلو نه) او وساتي فرجونه (شرمگاوي) خپل (له حرامو نه).

زمونږ شيخ محمد الامين الشيقيطي رحمت الله عليه په خپل تفسير کي وايي: الله ﷻ مسلمانو نرو او ښځو ته امر کړی

دی چي خپلي سترگي او فرجونه (له ناروا نه) وساتي، او دفرجونو په ساتلو کي دا هم ده چي له زنا لواطت^(۱)، مساحقت^(۲)، لوڅول، او خلکو ته له بنودلو نه يي وساتي... او بيا وايي: او الله ﷻ هغه نرو او بنځو لپاره چي پدي آيت سره عمل کوي دبڅبنسي او لوی اجر او ثواب وعده کړي ده، که چيري ورسره هغه کارونه هم وکړي کوم چي داحزاب په سورت کي ذکر شوي دي، الله ﷻ فرمايي: ﴿إِنَّ الْمُسْلِمِينَ وَالْمُسْلِمَاتِ﴾ إلى قوله: ﴿وَالْحَافِظِينَ فُرُوجَهُمْ وَالْحَافِظَاتِ وَالذَّاكِرِينَ اللَّهَ كَثِيرًا وَالذَّاكِرَاتِ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُم مَّغْفِرَةً وَأَجْرًا عَظِيمًا﴾ [د الاحزاب سورت: ۳۵].

ترجمه: بيشکه مسلمان نارينه، او مسلمانني بنځي... او دخپلو فرجونو ساتونکي نر او بنځي، او دالله ډير يادونکي نر او بنځي، دوی لره الله مغفرت (دگناهونو بڅبنسه) او لوی اجر او ثواب تيار کړی دی^(۳).

(۱) لواطت: دي ته وايي چي نر له نر سره دخوا جماع وکړي. (ژباړن)

(۲) معنا به يي لږ وروسته په متن کي راشي. (ژباړن)

(۳) اضواء البيان ۱۸۶/۶-۱۸۷.

او مساحقت دي ته وايي چې یوه ښځه خپل فرج دېلي
ښځې له فرج سره ومېښي، او دا ډیر لوی جرم او گناه ده چې
ددي کار دواړه کونکي د لوی سزا او ادب مستحق دي.

په مغني کې وايي: که چیرې دوي ښځې خپل فرجونه یو
بل سره ومېښي، نو دوی دواړه زناکاره او لعنتي دي، پیغمبر
ﷺ فرمائي: «إِذَا أَتَتِ الْمَرْأَةُ الْمَرْأَةَ فَهُمَا زَانِيَتَانِ».

ترجمه: که چیرې ښځه دېلي ښځې سره بد فعل (مساحقت)
وکړي، نو دوی دواړه زناکاره دي. او هغوی ته د تعزیر په شکل
سزا ورکول کېږي، ځکه دا داسې زنا ده چې (په شریعت کې)
ټاکلي سزا نلري^(۱).

نو مسلمانان ښځه او خصوصاً ځواني ښځې باید لږې ناوړه
او ناروا کار نه ډډه وکړي.

اما (دناروا شيانو نه) دسترگو پټولو په باره کې ابن القيم
وايي: اما دسترگو کتل چې دي نو هغه شهوت جلبونکي او

(۱) المغني ۱۹۸/۸.

او شيخ ابن تيمية په مجموع فتاوى ۳۲۱/۱۵ کې وايي: نو پدې سره
ساحقه ښځه زناکاره گڼل کېږي، لکه څنگه چې په حديث راغلي: د ښځو
سحاق دهغوی زنا ده.

راوستونکي دي، او دهغي ساتل دفرج ساتل دي، او چا چي خپلو سترگو ته لاره خلاصه کړه نو ځان يې له هلاکت سره مخامخ کړ، او پيغمبر ﷺ فرمايې: «يَا عَلِيّ، لَا تُبْعِ النَّظْرَةَ النَّظْرَةَ، فَإِنَّمَا لَكَ الْأُولَى».

ترجمه: اى علي، (وحرانو شيانو ته) په يو ځلي کتلو پسي بيا مه گوره، يوازي اول ځل کتل ستا لپاره (روا) دي. لږدي کتلو نه مراد ناڅاپه کتل دي چي بغير له قصد نه وي.. او وايي: په مسند کي له پيغمبر ﷺ نه روايت دى فرمايې: «النَّظْرُ سَهْمٌ مَسْمُومٌ مِنْ سِهَامِ إِبْلِيسَ».

ترجمه: دسترگو کتل د شيطان د غشو نه يو زهرجن غشى دى.. او بيا وايي: او کتل د ټولو هغو پيښو اساس دى کوم چي انسان ته رسيږي، ځکه يو ځلي کتل دانسان په خاطر کي يوه انگيزه پيدا کوي، او له هغه نه فکر مينځ ته راځي او هغه فکر بيا په شهوت بدلېږي، او له شهوت نه اراده پيدا کيږي، او بيا دا اراده ټيگيږي، او کلک عزم ځني جوړ شي، او بالاخره که مانع او خنډ پيدا نشي، نو هغه به خامخا د عمل جامه اغوندي، نو ځکه خو ويل شوي دي: چي په سترگو پټولو او ساتلو باندي

صبر کول لږدي نه اسانه دی چې له هغه نه وروسته د واقع شوي کار (ګناه) په جزا او درد باندې صبر وشي^(۱).

نو ای مسلمانې خوري پر تا باندې لارمه ده چې ونارینه وو ته له کتلو نه، او له هغه شهوت انگیزه عکمونو نه چې بعضي مجلو کي، او یا په تلویزیون او ویډیو کي دي، خپلي سترګي وساتي، او نور له بد عاقبت نه به سالمه پاته شي، ډیر داسي کتل وي چې وکتونکي ته یې لوی مصیبتونه پېښ کړي وي، او اور له وړو بخرو نه مینځ ته راځي.

۲- او دفرج دساتلو له اسبابو نه یو هم دسندرو او ساز سروز له اوریدلو نه لیري والی دی.

ابن القیم وایي: او دشيطان له غولونکي شيانو نه چې دناخیزه علم، عقل او (ضعیفه) دیانت خاوندان پري تیروځي، او دجاهلانو او فساد کارانو زړونه یې په هغه سره ښکار کړيدي، یو هم داوازونو او دناروا ساز و سرود الاتو اوریدل دي چې زړونه له قران نه لیري کوي، او دګناهونو او فسق وفجور خوا ته یې رابولي، نو د(ساز و سرود الات) دشيطان کتاب، او دالله ﷻ (له ذکر) نه دغفلت پرده ده، او دلواطت او زنا وسیله

(۱) الجواب الکافي ص ۱۲۹-۱۳۰.

ده، او دهغه په واسطه سره ناکاره او فاسق عاشق دخپلې معشوقې نه خپل لوی (ناروا) مقصد لاس ته راوړي... او بیا وایي: اما دښځې او بې ږيري هلك دسندرو اوریدل دډیرو لویو گناهونو نه دي، او له هغې نه غټ فساد په دین کې پېښیږي... او بیا وایي: او پدې کې شك نشته چې هر غیرتمن سړی خپل ښځه او اولادونه دسندرو له اوریدو داسې لیري ساتي، لکه څنگه چې یې له نورو مشکوکو کارونو او اسبابو نه لیري ساتي.. او همدارنگه وایي: او ټولو ته معلومه ده چې کله ښځه دمیره غوښتنې ته ځان نه ورکوي، نو هغه کوښښ کوي چې سندري ورته واوروي، نو بیا هغه نرمې ښکاره کوي، او دا ځکه چې داوازونو په مقابل کې په چټکۍ سره دښځې احساسات را پارېږي، نو که چیرې دا اواز دسندري وي نو دښځې راپاریدل په دوو وجهو سره وي: داواز له جهته، او دهغه معنا له جهته.. او وایي: نو که ددې علاج سره ډول، ځواني، رقص، او مستي یو ځای شي، نو که دښځې له سندرو نه ماشوم په گټه کیده، نو له همدې سندرو نه به یې ماشوم په گټه شي، نو قسم په الله ﷻ چې څومره پټ داره او عزت داره دښځې په سندرو سره بې

پټه او فاحشې شوي دي؟^(۱)

نوای مسلمانې خوري له الله نه وویرېږه، او لدې خطرناکه اخلاقي مرض نه چې سندري اوریدل دي ډډه وکړه، کوم چې د مسلمانانو په مینځ کې په مختلفو وسایلو او طریقو سره یې دنشرولو کوښښ کېږي، چې ډیرې ناپوه نجونې یې له معینه ځایونو نه لاس ته راوړي او بیا یې په خپلو مینځونو کې یو بل ته لاس پلاس کوي.

۳- او د فرجونو د ساتلو د اسبابو نه بل و خارج ته له سفر کولو نه د ښځې منع کول دي، بيله دي چې کوم محرم ورسره وي چې د فاسقانو او بدکارانو نه یې وساتي.

پدې باره کې صحیح احادیث راغلي دي چې ښځه بيله محرم نه له سفر کولو نه منع ده، له هغه جملې نه د ابن عمر عنمارضی الله حدیث دي وایي چې پیغمبر ﷺ فرمایلي دي: «لَا تُسَافِرُ الْمَرْأَةُ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ إِلَّا مَعَ ذِي مَحْرَمٍ»^(۲).

ترجمه: ښځه دي د دریو ورځو سفر بيله محرم نه نکوي. او

(۱) إغاثة اللفهان ۱/ ۲۶۴، ۲۴۸، ۲۴۲-۲۶۵.

(۲) بخاري او مسلم روایت کړی دی.

له ابو سعید الخدری عنہ رضی اللہ نه روایت دی چې پیغمبر ﷺ منع کړیده چې ښځه د دوو ورځو او دوو شپو په مسافه دخپل میړه یا محرم نه بغير سفر وکړي، او ابو هريرة له پیغمبر ﷺ نه روایت کوي چې فرمایلي یې دي: «لَا يَحِلُّ لِمَرْأَةٍ تُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ تَسَافِرُ مَسِيرَةَ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ إِلَّا مَعَ ذِي مَحْرَمٍ عَلَيْهَا»^(۱).

ترجمه: کومه ښځه چې په الله او د قیامت په ورځ ایمان لري د دریو شپو او ورځو په اندازه سفر ورته روا ندی، مگر دا چې محرم به په سفر کې ورسره وي.

او په پورتنی احادیثو کې د دریو، او دوو، او یوه شپه او ورځ مسافې نه مقصد هغه مسافه ده کومه چې دهغه وخت دنقلیه وسائلو په واسطه په پښو او یا سپرلی (بودگانو) سره وهل کیده، او دا احادیثو اختلاف چې د مسافې په تعین کې په دریو او دوو او یوه شپه او ورځ سره او له دې نه هم کم- راغلی دهغه وجه څنګه چې علماوو ویلي دي داده: چې له هغه څخه مقصد مطلقاً سفر دی، نو کومې مسافې ته چې سفر ویل کیږي ښځه بیله محرمه دهغې مسافې تللو نه منع ده.

(۱) بخاري او مسلم روایت کړی دی.

امام نووي وايي: نو خلاصه دا شوه: چي هر هغه تگ ته چي سفر وويلي شي، نو ښځه بيله ميره او يا محرم نه له هغه نه منع ده، كه دا تگ د دريو ورځو په اندازه وي، او يا دوو ورځو، او يا يوه ورځ، او يا يورباط وي او يا په بله اندازه وي، ځكه دابن عباس روايت مطلق راغلی دی، او هغه دمسلم داخيرني رواياتو نه دی چي وايي: «لا تسافر امرأة إلا مع ذي محرم» ترجمه: ښځه به بيله محرم نه سفر نكوي. او دا هر هغه څه په بر کي نيسي کوم چي د سفر اطلاق باندې کيږي، والله اعلم^(۱).

اما هغو کسانو چي فتوی يي ورکړيده چي ښځه کولای دښځو ديوي ډلي سره د فرضي حج سفر وکړي، نو دا فتوی د سنت خلاف ده، امام خطابي وايي: پيغمبر ﷺ ښځه منع کړيده چي بيله محرم سړي نه سفر وکړي، نو ښځي ته د حج لپاره د سفر کولو اجازه ورکول بيله هغه شرط نه چي پيغمبر ﷺ ايښی دی، د سنت خلاف خبره ده، نو که چيري دښځي وتل بيله محرم نه گناه وي، نو بيا حج ورياندي لازمي ندی، او هغه

داسې عبادت دی چې نتیجه او عاقبت به یې گناه وي^(۱).
 زه وایم: دغو کسانو دښځې لپاره بېله محرم نه عامه اجازه
 نده ورکړې، بلکه دا یې یوازې د فرضي حج لپاره ورکړېده او
 بس.

امام نووي وایي: وښځي ته بېله محرم نه د عبادت،
 تجارت، زیارت او نورو شیانو لپاره سفر کول روا ندي^(۲).
 نو کوم کسان چې په دې زمانه کې دښځې بېله محرم نه په
 هر نوع سفر اجازه ورکولو کې سهل انگاري کوي، دهغوی قول
 معتبر ندی، او هیڅ معتبر عالم ورسره پدې کې موافق ندی.
 او دا چې وایي: محرم ښځه په طیاره کې سپړوي، او بیا
 یې بل محرم په هغه بل وطن کې چې دا ورته سفر کوي،
 استبقالوي، او طیاره ددوی په گمان- د ډیرو نارینه او ښځینه
 سورلیو په وجه د اطمینان او امن ځای دی.

نو موږ په جواب کې ورته وایو: هیڅکله داسې نده، بلکه
 طیاره نسبت بل ځای ته دلوی خطر ځای دی، ځکه په هغه کې
 سورلي ټول سره گډې وي، بلکه کیدای شي چې سړی دښځې

(۱) معالم السنن مع التهذيب لابن القيم ۲/۲۷۶-۲۷۷.

(۲) المجموع ۸/۲۴۹.

څنگ ته کښیني، او کیدای شي طياري ته څه داسي مشکل پېښ شي چي له خپل مسیر نه یې وگرځوي او بل میدان ته لاړه شي، نو هلته به داسي څوک نه وي چي ددې ښځې استقبال وکړي، نو له خطر سره به مخامخ وي، او دښځې به څه حال وي پداسي یو ښار کي چي نه پکښي بلده وي، او نه ورسره محرم وي؟

۴- او دفرجونو دساتلو له اسبابو نه بل دښځې او سړي په مینځ کي بېله محرمه نه دیوازي کیدلو منع کول دي، پیغمبر ﷺ فرمایي: «مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلَا يَخْلُونَ بِامْرَأَةٍ لَيْسَ مَعَهَا ذُو مَحْرَمٍ مِنْهَا، فَإِنَّ ثَلَاثَهُمَا الشَّيْطَانُ».

ترجمه: څوک چي په الله او دقيامت په ورځ ایمان لري، دښځې سره دي بېله محرم نه خلوت نه کوي، ځکه ددوی دوو (ښځې او سړي) دریم کس به شیطان وي. او له عامر بن ربیعہ عنه رضی الله نه روایت دی چي پیغمبر ﷺ فرمایي: «أَلَا لَا يَخْلُونَ رَجُلٌ بِامْرَأَةٍ لَا تَحِلُّ لَهُ، فَإِنَّ ثَلَاثَهُمَا الشَّيْطَانُ، إِلَّا مُحْرَمٌ».

ترجمه: با خبره اوسئ، چي یو سړی به له یوې ښځې سره خلوت نکوي، (دا) ورته روا ندي، ځکه چي دریم کس به

شیطان وي، مگر دا چي محرم ورسره وي. مجد په (المنتقى) کي وايي: دا دوه حديثه احمد روايت کړي دي، او معنا يې مخکي دابن عباس په متفق عليه حديث کي ذکر شوه.

امام شوکاني وايي: او له بيگانه ښځې سره يو ځای خلوت کول په اجماع سره حرام دی، لکه څنگه چي حافظ (ابن حجر) په (فتح الباري) کي راوړي دي، او دحراموالی علت لکه څنگه چي په حديث کي راغلي دي دادی چي ددوی سره دريم کس شیطان دی، او دشیطان موجوديت دوی وگناه ته رابولي، اما که محرم وي نو خلوت کول دبيگانه ښځې سره جائز دی، ځکه دگناه او جرم واقع کيدل دهغه په حضور کي ناممکنه ده^(۱).

او بعضي ښځې او ددوی اولياء (دواک خاوندان) په بعضي انواع دخلوتونو کي سهل انگاري کوي، او هغه په لاندې ډول دي:

الف- دښځې خلوت دميره له خپلوانو سره، او هغه ته مخ لوڅول، او دا خلوت له نورو نه زيات خطرناکه خلوت دی، پيغمبر ﷺ فرمايي: «إِيَّاكُمْ وَالذُّخُولَ عَلَى النِّسَاءِ»، فَقَالَ رَجُلٌ

مِنَ الْأَنْصَارِ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَفَرَأَيْتَ الْحَمَو؟ قَالَ: «الْحَمَوُ الْمَوْتُ»^(۱).

ترجمه: دښځو سره د خلوت کولو نه ډډه وکړې، نو له انصارو نه یوه سړي وویل: ای رسول الله ایا دمیره ورور هم؟ ویي فرمایل: دمیره ورور (لیور) د مرګ (په شان) دی. او (الحمو) په حدیث کې دمیره ورور ته وایي، یعنې ګواکي پیغمبر ﷺ دا بد وگڼل چې له هغه سره (ښځه) خلوت وکړي.

حافظ ابن حجر وایي: نووي ویلي دي: دلغت علماوو پدې خبره اتفاق کړې دی چې (احماء) دمیره خپلوانو ته وایي، لکه دهغه پلار، تره، ورور، وراره، دتره زوی، او نور، او همدارنگه وایي: دهغه نه مقصد په حدیث کې دمیره خپلوان دي، ما سوا دهغه له پلرونو او زامنو نه، ځکه هغوی یې دښځې لپاره محرم بلل کیږي او خلوت ورسره روا دی، او خلوت ته یې دمرګ نسبت نه کیږي.. وایي: او عادتاً خلک پدې باره کې دبی باکی نه کار اخلي او ورور دخپل ورور دښځې (ورنداري) سره خلوت کوي، نو ځکه یې له مرګ سره مشابهت ورکړ، او ځکه خو

(۱) احمد، بخاري، او ترمذي روایت کړې دی، او ترمذي صحیح گڼلی دی.

ځنې اجتناب کول غوره دي^(۱).

شوکانې وايي: د پیغمبر ﷺ دا قول: «الْحَمُّ الْمَوْتُ»

معنا داده: چي له نورو نه باید زیات له هغه نه ویره وي^(۲).

نو ای مسلمانې خوري له الله نه وویرېږه، او پدې کار کي بي باکۍ ونکړي، که څه هم خلکو پدې باره کي له بي باکۍ نه کار اخیستی دی، ځکه اعتبار د شریعت حکم ته دی نه د خلکو رسم ورواج ته.

ب- بعضي ښځې او دهغوی دواک خاوندان (اولیاء) په موټر کي یوازې د نامحرم موټروان سره سپریدلو کي بي باکي کوي، پداسي حال کي چي دا ناروا خلوت دی.

شیخ محمد بن ابراهیم آل الشیخ (په خپل وخت کي) د سعودي عربستان مفتي رحمت الله علیه وايي: او اوس پدې کي څه شک نشته چي د بیګانه ښځې یوازې او بیله محرم نه سپریدل له موټروان سره یو ښکاره ناروا کار دی، او په هغه کي ډیر فسادونه وجود لري چي باید ساده ونه بلل شي، برابره ده که ښځه کورنۍ پټ خولي وي، او که بهر راوتونکي او دنارینه

(۱) فتح الباري ۳۳۱/۹.

(۲) نیل الاوطار ۱۲۲/۶.

وو سره خبرې کونکې وي، او کوم سړی چې دخپلو ښځو لپاره داسې کار خوښوي نو هغه دضعیف ایمان او کمزوري نارینتوب خاوند دی، چې په خپل ناموس باندي بې غیرته دی، او پیغمبر ﷺ فرمایي: «أَلَا لَا يَخْلُونَ رَجُلٌ بِامْرَأَةٍ لَا تَحِلُّ لَهُ، فَإِنَّ ثَالِثَهُمَا الشَّيْطَانُ».

ترجمه: با خبره اوسئ، چې یو سړی به له یوې ښځې سره خلوت نکوي، (هغه) ورته روا نده، ځکه چې دریم کس به شیطان وي. او په موټر کې دموتروان سره یو ځای سپریدل، له هغه خلوت نه خطرناک دی کوم چې په کور کې او یا بل ځای کې وي، ځکه په موټر کې هغه کولای شي چې په داخل دښار او بهر له ښار نه هر ځای ته وغواړي یوړلی شي که ښځه راضي وي که نه وي، چې لږې نه ډیر لوی فسادونه را پیدا کیدلای شي کوم چې په عادي خلوت کې دهغه توقع نشته^(۱).

او هغه کس چې خلوت په هغه سره روا کېږي باید لوی او بالغ وي، او دماشوم موجودیت کافي ندی، او دا چې بعضي ښځې گمان کوي چې که ماشوم له ځان سره ملگری کې نو

(۱) شرح صحیح مسلم ۱۰۹/۹.

خلوت به ورسره روا شي، دا غلط گمان دی.

امام نووي وايي: اما که چيري يو بيگانه سړی له بيگانه ښځې سره خلوت وکړي، و درېم سړی ورسره نه وي، نو دا خلوت د علماوو په اتفاق سره حرام دی، او همدارنگه که ددوی سره داسې څوک وي چي د ماشومتوب په وجه حيا نه ورته کيږي، نو دا خلوت روا ندی^(۱).

ج- بعضي ښځې او دهغوی دواک خاوندان (اولياء) د ډاکټر سره د ښځې دخلوت کولو په باره کي بيباکي کوي، پدې دليل چي ښځه وعلاج ته ضرورت لري، او دا ډير لوی ناروا کار دی، او خطري ډير لوی دی، چي بايد دهغه په باره له سکوت نه کار وانه خيستل شي.

شيخ محمد بن ابراهيم رحمت الله عليه وايي: په هر حال، د بيگانه ښځې سره خلوت کول شرعاً حرام دی، که څه هم دهغه ډاکټر سره وي چي د ښځې علاج کوي، نظر پدې حديث: «لَا يَخْلُونَ رَجُلٌ بِامْرَأَةٍ لَا تَحِلُّ لَهُ، فَإِنَّ ثَلَاثَهُمَا الشَّيْطَانُ».

ترجمه: يو سړی به له يوې ښځې سره خلوت نکوي، (هغه)

ورته روا نده، ځکه چې دریم کس به یې شیطان وي. نو دیو چا موجودیت له ښځې سره حتمي دی، که میړه وي او که یې بل نارینه محرم وي، که چیرې ممکن نه وي نو باید دخپلوانو نه یې یوه بله ښځه ورسره وي، او که له تیرو کسانو نه هیڅوک نه وي، او مرض خطرناکه وي، او وروسته کول یې ممکن نه وي، نو کم تر کمه یوه نرسه خو باید چې موجوده وي، ترڅو د ممنوع او حرام خلوت نه مخنیوی وشي^(۱).

او همدارنگه ډاکټر ته روا ندي چې د بیګانه ښځې سره خلوت وکړي، که څه هم دا ښځه ډاکټره او ملګري یې وي، او یا نرسه وي، او وړانده معلم او دده په شان بل چا ته روا ندي چې د شاګردي سره خلوت وکړي، او په طیاره کې ومیلمه پاله ښځې ته روا ندي د بیګانه سړي سره خلوت وکړي، او خلګ د ناچله تمدن په نامه او دکفارو نه د تقلید په وجه، او شرعي احکامو ته دنه اهمیت ورکولو په وجه، پدې کارو کې د بیباکۍ نه کار اخلي، فلا حول ولا قوة إلا بالله العلي العظيم.

او وسړي ته روا ندي چې دکور دخادمي او مزدوري سره خلوت وکړي، او نه به دکور خاونده دخادم او مزدور سره خلوت

کوي. دخادمانو نارینه وو او ښځو مشکل یو ډیر خطرناکه مشکل دی چي ډیر خلک پدي زمانه کي پري مبتلا شوي دي، پدي وجه چي ښځي په تعلیم او له کور نه بهر کارونو باندي بوختي شوي دي، چي پر مسلمانانو سړو او ښځو چي ددي کار نه په کلکه ډډه وکړي، او داحتیاطي تدابیرو نه پدي باره کار واخلي، او دخلکو دبدو او ناوړو عادتونو سره سم لاړ نشي.

اخرنۍ مسأله:

ښځي ته ناروا دی چي دبیگانه سړي سره مصافحه^(۱) وکړي.

شیخ عبد العزیز بن عبد الله بن باز رحمت الله علیه وایي: دبیگانه ښځو سره مصافحه مطلقاً حرامه ده، ځواناني وي او که زړې وي، او که مصافحه کونکی ځوان وي او که سپین ږدی وي، ځکه پدي کي ودواړو ته دفتني خطر دی، او له پیغمبر ﷺ نه روایت چي فرمایي: «إِنِّي لَا أَصَافِحُ النِّسَاءَ».

ترجمه: زه له ښځو سره مصافحه نکوم. او عائشه رضی الله عنها وایي: د پیغمبر ﷺ لاس قطعاً دښځي له لاس سره

(۱) مصافحه: دلاس سترې مشي کول. (ژباړن)

تماس ندی کړی، او دهغوی سره یوازي په خبرو بیعت کاوه. او فرق نلري چي دمصافحي په وخت کي يي لاس په څه پټ کړی وي او که نه وي، ځکه یو دعامو دلائلو په خاطر، او بل پدي کي دفتني داسبابو مخنیوی دی^(۱).

شیخ محمد الامین الشنقيطي رحمت الله عليه په خپل تفسیر کي وایي: پوه شه چي بیگانه سړي ته دبیگانه ښځي سره مصافحه کول روا نده، او ناروا ده چي دسړي دبدن کومه حصه دښځي دبدن دکومي حصي سره تماس وکړي، او دلیل يي دادی:

اول: پیغمبر ﷺ فرمایلي دي: «إِنِّي لَا أَصَافِحُ النِّسَاءَ».

ترجمه: زه له ښځو سره مصافحه نکوم. او الله جلّ و علا فرمایي: ﴿لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ﴾ [د الاحزاب سورت: ۲۱ آیت].

ترجمه: په تحقیق سره چي د پیغمبر ﷺ (په کردار او افعالو کي) ستاسو لپاره غوره پیروي ده. نو باید د پیغمبر ﷺ

د سنت پیروي وکړو او د ښځو سره مصافحه ونکړو، او د حج په سورت کې مو ونارینه وو ته دا حرام په وخت او نورو وختونو کې مطلقاً د ژړ لباس اغوستلو د حرام والي په بحث کې دنومړي حدیث ذکر وکړی، او همدارنګه دا حزابو د سورت د حجاب په ایت کې، او دا چې پیغمبر ﷺ د بیعت په وخت کې د ښځو سره مصافحه نکول واضح دلیل دی ددې خبرې چې سړی باید د ښځې سره مصافحه ونکړي، او نه ښایي چې دده د بدن کومه حصه دهغي د بدن د کومې حصې سره تماس وکړي، ځکه له ټولو نه د بدن سپک تماس مصافحه ده، نو چې له هغه نه پیغمبر ﷺ پداسې وخت کې ډډه وکړه چې هغه ضرور وه او د بیعت اخیستلو وخت وو، نو پدې یې دلالت وکړ چې هغه ناروا ده، او هیڅا ته د پیغمبر ﷺ مخالفت روا ندی، ځکه هغه دخپل امت لپاره په خپلو اقوالو، افعالو او تقریراتو^(۱) سره د شریعت بیان کونکی دی.

دوهم: کوم چې مونږ مخکې ذکر کړل چې ښځه ټوله

(۱) تقریر: دې ته وايي چې د پیغمبر ﷺ په مخکې کوم کار وشي او هغه له هغه نه منع ونکړي، نو دې ته تقریري سنت ویل کېږي. (ژباړن)

عورت ده، پر هغې لازمه ده چې ستر وکړي، او دسترگو په ساتلو ځکه امر شوي ده تر څو په فتنه کې ونه لوبېږي، او پدې کې شک نشته چې ددوو بدنونو تماس کول نسبت دسترگو کتلو ته زیات شهوت راپاروي، او فتنې ته انسان رابولي، او هر انصاف د اړه سړي ته ددې خبرې صحت معلوم دی.

دریم: دا د بیګانه ښځې نه د خوند اخیستلو ذریعه ده، ځکه چې د الله څخه ویره او تقوی په نن زمانه کې ډیره کمه ده، او امانتداري نشته، او دمشکوکو کارونو دکولو څوک پروا نلري، او مونږ په وارو وارو اوریدلي دي چې بعضي عوام خلک دخپلې ښځې خور (خوښینه یا خینه) په خوله مچوي، او هغوی دا مچول چې په اجماع سره حرام دي- سلام بولي، او ورته وایي: سلام پري واچوه، او مقصد یې دا وي: چې مچ یې کړه. نو کوم حق چې په هغه کې هیڅ شک نشته دادی: چې له ټولو فتنو، او مشکوکو کارونو، او دهغه د اسبابو نه لیري والی پکار دی، او له لویو فتنو نه دنارینه لخوا د بیګانه ښځې د بدن یوه حصه مسه کول دي، او کوم شی چې د حرام کار سبب ګرځي له هغه نه مخنیوی فرض دی ^(۱).

او په اخر کي:

ای مسلمانو نارینه وو او ښځو تاسو ته د الله ﷻ هغه وصیت او توصیه پیادوم چي فرمایي: ﴿قُلْ لِّلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ذَلِكَ أَزْكَى لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا يَصْنَعُونَ﴾ * وَقُلْ لِّلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلْيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَى جُيُوبِهِنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ آبَائِهِنَّ أَوْ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ أَبْنَاءِ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي أَخَوَاتِهِنَّ أَوْ نِسَائِهِنَّ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُنَّ أَوِ التَّابِعِينَ غَيْرِ أُولِئِكَ الْارْبَةِ مِنَ الرِّجَالِ أَوِ الطِّفْلِ الَّذِينَ لَمْ يَظْهَرُوا عَلَى عَوْرَاتِ النِّسَاءِ وَلَا يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ وَتُوبُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعًا أَيُّهَا الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾ [د النور سورت: ۳۰-۳۱ آیتونه].

ترجمه: (ای پیغمبره) ووايه مومنانو ته چي پتي کړي سترگي خپلي (له ناروا کتلونه) او وساتي فرجونه (شرمگاوي) خپل (له حرامونه)، دا (کار) دوی لره ډیر پاکیزه (او گټور) دی، الله ډیر

ښه خبر دی په هغه څه چې دوی یې کوي، او (ای پیغبره) ووايه مومنو ښځو ته چې پټې کړي سترگي خپلي (له ناروا کتلو نه) او وساتي فرجونه (شرمگاوې) خپل (له حرامو نه)، او ښکاره نکړي ښایست خپل (او ځای دسینګار)، مګر هغه څه (زینت) چې ښکارېږي له هغه نه (دکار او کسب په وخت کې)، او وادي چوي پورني خپل پر خپلو ګریوانونو باندې، او ندي ښکاره کوي (باطني) زینت خپل، مګر خپلو میړنو ته، یا خپلو پلرونو ته، یا دمیرونو پلرونو ته، یا خپلو ځامنو ته، یا دمیرونو ځامنو ته، یا خپلو وروڼو ته، یا دوروڼو ځامنو ته، یا دخویندو ځامنو ته، یا خپلو ښځو ته، یا هغو (مریانو) ته چې ددوی لاسونه یې مالکان دي، یا هغه تابع نارینه (لکه طفيلي کسان او داسې نور ساده نارینه) چې دشهوت خاوندان نه وي، یا هغه هلکان چې دښځو په اسرارو نه وي خبر (او دهغوی شرمگاوې یې نه وي لیدلي)، او نه دي وهي پښې خپلي (په ځمکه) تر څو معلوم شي هغه زینت چې دوی یې پټوي، او ټول الله ﷻ ته توبه وکړی ای مومنانو، تر څو کامیابه او خوشبخته شئ.

والحمد لله رب العالمين، وصلى الله على نبينا محمد، وآله

وصحبه وسلم.

دهغو کلماتو لست چې په ترجمه کې راغلي، او دلته د اختلاف په صورت کې دهغه مرادفې معناګانې

کلمه	معنی
اړ	محتاج
اړخونه	برخی، قسمتونه
اړه	باره کې
استحاضه	کومه وینه چې د ښځې له فرج نه د مریضۍ په وجه وځي، نه د میاشتني عادت په وجه
اطاعت	پیروي، تابعداري
انحرافات	کاره او ناروا کارونه
انجلی	جنی، جنګی
اوصاف	صفتونه
اونی	هفته
بالغه شی	مړانه یې ووهی، ځوانی ته ورسیري
بام	چت
بوقره،	څادري، چیل
بوکونه	ګوپان

کلمه	معنی
بی باکی	سهل انګاری، بی پروایی
بیلابیلو	مختلفو
پارېږي	ولارېږي، پورته کيږي
پخلی	پخلنه، پخول
پري	غوڅ
پوښتنه	تپوس، سوال
بهر	دباندي، بیرون
پیغله	ځوانه جینی
تره	کاکا، اکا
ټولنه	جامعه، مجتمع، معاشره
توان	قدرت، وسعه
جارو کول	کانته کول، په جارو سره ځای پاکول
جامی	کالي، کپړي
جلا	جدا، بیل
جماع	دشځي سره یوځای کیدل، کوروالی
جوړښت	تهداب، بنیاد، اساس، بنسټ
جواب	ځواب

کلمه	معنی
چټکۍ	چټکتيا، ژر
چوټۍ	کمځي، کوشي، چوټي
چيرۍ	چيرته
حامله ښځه	هغه ښځه چې په گيلو کې ماشوم لري، اميدواره
خانگړي	خاص
حيض	کومه وينه چې له ښځې ته هره مياشت وځي، جامي راتلل
خادمه	مزدوره ښځه
ختل، خيژۍ	اوچتيدل، اوچتيري، بره تلل
خړيل	په چاره سره دوښمنانو ليري کول، کلول
څښاک	دچڼلو شيان
خلاصيدل	کولاويدل، پرانستل
خلگ	خلق، خلک
خوندي	ساتلۍ، محفوظ
خپته	نس
دروازه	ور
درېه	چمبه، درياگۍ

کلمه	معنی
دستکلی	دسماغو، لاسکله، لاس پيښلي، دستانې
ډگرونه	میدانونه
رابولي	دعوت کوي، راغواړي
رودل	دماشوم له خپلې مور شوي څښل
رمونځ	رومونځ، منځځ، گومنځ
رمونځول	دوينستانو سمول، گومنځول
ژغورل	ساتل، حافظت کول
سپين زيري	بودا
سريړه پردي	علاوه لډي نه
سستم	نظام، بنياد
سندري	اوازونه، غزلي، گاني
سينگار	ډول، بنياست، ښکلا، فيشن
بنياست	ښکلا
شودي	پي
شيان	شيونه، خيزونه
صاع	يو کيلو يا نيم کيلو (تصحيح شي)
طياره	هوايي جهاز، الوتکه

کلمه	معنی
عذر	معذرت
عکس	تصویر، فوټو
فکر	سوچ
قول	نظر، رایه، وینا
کجاوه	جوپان، ډولۍ، ډولکۍ
گډوډ	نامنظم، خراب تراب
گناهه	زیور، سره او سپین زر
گڼو	شمیرو
کم نه کمه	لا اقل
کوڅۍ	چونټۍ
کورنۍ	کهول، فامیل، خاندان
کوروالی	جماع، ښځې سره یوځای کیدل، همبستري
لارښوونه	لارښودنه، رهنمایي
لامبل	لمبیدل، غسل کول
نارینه	نران، سړي
لنگیدل	د ماشوم پیدا کیدل، لنگون
لونۍ	لور گاني

کلمه	معنی
لیچی	موتې، څنگلی
ماشوم	بچی، کوچنی
منفعت	ګټه
موتر	ګاډی
موبیل	مړل
نارینه	نر، سړی
نازک	میین، نری
ناوړه	بد، بدکاره
نجلی	جینۍ، جنګۍ
نشرول	تیتول، خپرول، خورول
نښې	علام، علامې، نښانې
نفاس	کومه وینه چې د اولاد پیدا کیدلو نه وروسته راشي، خلو ښښتې
نومړی	مذکور
نیکر، نیکرونه	چوټه، چوټې، چوټې
نیکه	دمور پلار او یا د پلار پلار
همدارنگه	دغه شان

کلمه	معنی
واړه	کوچنی
واده	په نکاح کول
وار	خلی
وراره	دورور زوی
ویره	یره، ډار
ویریدل	یریدل، ډاریدل
وینستان	ورینستان، وینسته

موضوعاتو فهرست

- ۳..... سریزه
- ۶..... لومړۍ فصل: عمومي احکام
- ۶..... ۱- د اسلام نه مخکې دوره کې د ښځې مقام:
- ۸..... ۲- د ښځې مقام په اسلام کې:
- ۳- د اسلام د ښښمان او دهغوی لاس پوڅي غواړې چې
په اوس عصر کې له ښځې نه دهغې کرامت او حقوق
واخلي: ۱۲.....
- ۴- مونږ له کور نه بهر د ښځې دکار کولو مخالف نه یو
که چیرې دلاندنيو شرایطو سره برابر وي: ۱۴.....
- دوهم فصل: د ښځې جسمي زینت پورې مربوط احکام ۱۶.....
- ۱- [د فطري سنتونو احکام]: ۱۶.....
- ۲- د ښځې دسر او وړیځو دوښتانون، او نکړیزو، او
دوښتانونو درنگولو احکام: ۱۷.....
- دریم فصل: د حیض، استحاضې، او نفاس احکام ۳۰.....
- ۳۰..... اول: حیض:
- ۳۶..... مسأله: د «صُفْره» او «کُدْره» حکم:

- بله مسأله: ۳۷
- يوه مهمه پاملرنه: ۳۹
- دوهم: استحاضه: ۴۱
- درېم: نفاس: ۴۷
- خلورم فصل: د جامو او حجاب احكام ۵۸
- اول: د مسلمانې ښځې د شرعي جامو (لباس) كيفيت: ۵۸
- دوهم: د پردې (حجاب) معنا، دلائل، او فايدې: ۶۲
- پنځم فصل: د ښځې د لمانځه احكام: ۶۷
- شپږم فصل: د ښځو د جنازې احكام: ۸۷
- اووم فصل: د ښځو دروژې احكام ۹۵
- روژه په کومو کسانو فرض ده؟ ۹۶
- ۱- حيض او نفاس: ۹۸
- يو څو پاملرنې: ۱۰۱
- اتم فصل: د ښځې د حج او عمرې احكام: ۱۰۴
- پاملرنه: ۱۲۷
- نهم فصل: د مشترک ژوند او دنکاح د عقد ختمولو
- مربوط احكام ۱۳۷

- دښځې په واده کي دهغي نظر اخيستل: ۱۴۴
- دښځې په نکاح ورکولو کي دولي شرط والی او دهغه حکمت: ۱۴۹
- په واده کي دا اعلان لپاره دښځو درېي وهل: ۱۵۰
- پر ښځې دميره اطاعت کول فرض، او نافرمانی کول حرام دي: ۱۵۲
- دنکاح د عقد د ختمیدلو وروسته احکام: ۱۶۱
- عدت څلور قسمه دی: ۱۶۲
- کوم شيان چي عدت والا ښځې ته حرام دي: ۱۶۴
- ۱- دهغي د غوښتولو حکم: ۱۶۴
- دوې مسالې: ۱۶۷
- ۲- کومه ښځه چي ميره يي وفات شوی وي په هغې باندي په عدت کي پنځه شيان حرام دي چي (حداد) ورته وايي: ۱۷۰
- لسم فصل: دهغو احکامو بيان چي په هغي سره دښځې عزت او عفت خوندي کيږي: ۱۷۳
- اخیرنۍ مسالې: ۱۹۰

- ۱۹۴ او په اخير کي:
دهغو کلماتو لست چي په ترجمه کي راغلي، او
دلېجي داخلاف په صورت کي دهغه مرادفسي
۱۹۶ معناگاني
۲۰۳ دموضوعاتو فهرست

إدارة أوقاف

صالح عبدالعزيز الراجحي

تَنْبِيْهُ هَائِرٍ عَلَى اِطْعَامِ خَدِيصِ الْبَارِئِيْنَ

تَالِيفُ

د. عَمَّارِ بْنِ نَزَارٍ الْغَزَالِي

تَرْجُمَهُ

عَبْدُ الرَّحْمَنِ زَلَّاحِي

وَالْفَتْحَةُ الْبَشَوِي

طبع على نفقة

إدارة أوقاف صالح عبدالعزيز الراجحي

غفر الله له ولوالديه ولجميع المسلمين

مطبعة دار طيبة - الرياض - ت: ٤٢٨٣٨٤٠

GIFT NOT FOR SALE